

L A •
T O •

2026. május
XXXVII. évfolyam
5. szám

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:

MARKÓ BÉLA

(1989. december – 2005.)

GÁLFALVI GYÖRGY

(2005. december – 2007.)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

(2008. január – 2019. május)

Tiszteletbeli szerkesztő:

LÁNG ZSOLT

Főszerkesztő:

Szerkesztők:

VIDA GÁBOR

ANDRÉ FERENC

CODÁU ANNAMÁRIA

FISCHER BOTOND

SZABÓ RÓBERT CSABA

MOLNÁR ROZÁLIA

Tördelőszerkesztő:

Korrektor:

Borítóterv:

Tipográfia:

SZŐCS KATALIN

SZABÓ IMOLA JULIANNA

BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT

IRSAI ZSOLT

TARTALOM

DERÜLÁTÓ

ANDRÉ FERENC:

Derűlátó irodalom, avagy kitekintés a fényre a valóság
pöcegödréből ■ 5

BALÁZS IMRE JÓZSEF:

Ahogy a csönd (Vers) ■ 7

BÁNKI ÉVA:

Edit a vonaton (Novella) ■ 8

FERENCZ-NAGY ZOLTÁN:

Olvasni akarok s focizni Krisztinával; Kapusok készítik elő
a jövő helyzeteit (Versek) ■ 15

LÁSZLÓ NOÉMI:

Pécsidény ■ 18

CSEHY ZOLTÁN:

Hekatomba Héraklésznek (Vers) ■ 20

SZABÓ RÓBERT CSABA:

Medveles (Novella) ■ 33

OZSVÁTH ZSUZSA:

Golden hour (Vers) ■ 41

BENEDEK SZABOLCS:

A lány a buszon (Novella) ■ 42

MÁRCUȚIU-RÁCZ DÓRA:

Föld hívja; Sok jó ember (Versek) ■ 47

ANDRÉ FERENC:

Benvolio biztatja levélben Mercutiot, távol Veronától (Vers) ■ 54

MÁRTON LÁSZLÓ:

Casanova derűje (Esszé) ■ 64

KARÁCSONYI ZSOLT:

Téli rege (Vers) ■ 71

VASS NORBERT:

Bőregérfülek (Novella) ■ 72

LOCKER DÁVID:

Hó (Vers) ■ 75

NÉMETH ZOLTÁN:

Tsúszó Sándor interpunkciós költészete 24. (Esszé) ■ 77

VAJNA ÁDÁM:

Uncle Dzsoni is dead (Novella) ■ 82

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ:

Sokparancsolat (Vers) ■ 84

FEKETE I. ALFONZ:

Az erdő, ahol az út hurkot ír le (Novella) ■ 88

FEKETE VINCE:

Búvárharang (Vers) ■ 105

VIDA GÁBOR:

Márai és Hamvas (Esszé) ■ 107

NÉVJEGY

CSEHY ZOLTÁN ■ 111

DERŰLÁTÓ IRODALOM, AVAGY KITEKINTÉS A FÉNYRE A VALÓSÁG PÖCEGÖDRÉBŐL

*„Egész életed fölött
és az enyém fölött, melynek még híja van,
pompázva díszelgnek, ahogy díszelgtek.*

*Nem kötelesek elpusztulni velünk.
Nem kell látnunk őket ahhoz, hogy ússzanak.”*
(Wisława Szymborska: *Felbök*. Ford. Csordás Gábor)

Aki pár percet is töltött az elmúlt időszakban hírböngészéssel, azon jó eséllyel uralkodott el az egzisztenciális szorongás: lokális és globális rémségek, politikai csatározások, az oktatás leépítése, háborúk, mások megalázásában matinéző, megátalkodott milliárdosok, botrányt újabb botrány temet maga alá – satöbbi. Felháborodni, dühöngeni van miért, sőt. A pojácaság birodalmában nihilizmusra minden körülmény adott. És mikor akad is néhány megálló a történelemben fellélegezni, a valóság keserű bűze mindegyre visszaszivárog.

Mégis az ember, az emberiség nem lehet csak ennyi. Ha más nem, az irodalom nem engedheti. Mert „még ha fürtelem is a teljes történelem, a jó – létezik, & a szép a lenyomata annak, ahol megjelenik a világban” – írja Radu Vancu. Elvégre az irodalom nem csupán a világ szenttelen realitását hivatott dokumentálni, olykor beengedi a fényt, néha csak egy-egy kegyelmi pillanat erejéig, máskor mindent elárasztó vízióként. És az áradó szartengeren segíthet végigevezni, ha van kéznél egy kis ontológiai derű (Esterházy, Mészöly fogalma). Mert, ha az irodalom segít leleplezni a világ kegyetlenségeit, akkor segíthet felkutatni a világ gyöngédségeit is. Nem a cinikus vak-ság, nem a cinkos elfordulás, nem a hülyeséggel rokon, naiv ártatlanság és a légüres, ostoba optimizmus ignoranciája ez, hanem dac a kicsinyességgel és gonoszsággal szemben.

Erre invitáltuk a szerzőinket: olyan szövegeket kértünk a *DerűLátó* lapszámba, amelyek a létezés apróbb-nagyobb, átkozottabb és szentebb örömeire mutatnak rá. Olyan léttapasztalatokat, melyeket átítat valami derű. Nem szükségszerűen humoros, vicceskedő szövegeket vártunk – bár a humor is kiváló eszköz mindezek megélésére –, hanem olyan írásokat, amelyek nemcsak a *hogyan lehet túlélni kérdésre* keresik a választ, hanem arra is, miért érdemes. „Röviden: az irodalom az, ami felszabadítja a bennünk rekedt fényt.” Ez is Vancu.

Bízunk abban, hogy jelen tematikus lapszám írásai valamelyest képesek ekképp világítani. Derűs olvasást!

André Ferenc

Balázs Imre József

AHOGY A CSÖND

*„Csak engedd, hogy tested puha állata
szeresse, amit szeret.”*

(Mary Oliver)

A testállat szárítkozik,
életét most rábízta a napra.
A szellőjárta bunda borzolódik,
elpihen vele a fű is. Hagyja.

A vízemlék messze csillan,
és szelíd kék színt biccent a fénynek.
Úgy lenni csupán, ahogy a csönd van,
lehunyt szemmel nyílni ki az égnek.

Bánki Éva

EDIT A VONATON

„Közben úgy elröppent az idő, hogy észre se vette”
(Kosztolányi Dezső: *Esti Kornél. Harmadik fejezet*)

Rakoncátlan lánygyerek voltam. Négy-öt évesen szerettem belebújni a nálunk vendégeskedő férfiak kabátjába. Géza bácsié, emlékszem, dohányszagú volt, Sanyi bácsié, a nagy vadászé lőporfüsttől bűzlött, nagybátyám kabátjának meg áporodott bűnszaga volt: ha közel hajoltam, éreztem a szövetbe ivódott vörösbor és olcsó kölni illatát. Ezt a kabátot szerettem a legjobban.

– Micsoda dolog, Editke! Szolgáltni a vendégek kabátját! – ripakodott rám anyám. Neki mindig levendula- és frisskenyér-illata volt, a vendégeink – akárhonnán jöttek – felnéztek rá.

Édesanyám akkor már nem kiabált, mikor lerángattam és megszagoltattam a hozzánk zsúrra érkező kislányok kabátját, hanem rettentően megijedt. Nem bír velem, panaszkodott az orvosnak: túl furcsa vagyok, túl makrancos, túl vad, az is lehet, hogy elkaptam az iskolában valami bacilust.

A doktor úr csak vonogatta a vállát. Elővigyázatosságból brómot javasolt.

Nem engedtek többé iskolába, nehogy még jobban megbetegedjem. Elővigyázatosságból a rokon gyerekeket sem hagyták a közelemben. És mikor a Magas-Tátrában összerugdostam három kislányt, akik patkánynak csúfoltak, anyám kerülni kezdte velem a szállodákat. Világvégi helyekre jártunk nyaralni, ahol nem voltak úrigyerekek. Ám nem voltak szárnyaink, úgyhogy a világvégi helyekre csak nehezen jutottunk el. Anyám minden indulás előtt dupla adag brómot diktált belém, és imádkozott, hogy férfi utasok ne lépjenek a fülkénkbe.

De talán fél szívvel imádkozott, mikor Fiumébe indultunk nyaralni. Rögtön a Keletiben egy nyúlánk fiatalember lépett be a fülkénkbe, és én addig-addig ficeregtem, míg a nevét is leolvashattam az útikosaráról: Esti Kornél. Ez a fiú nem csúfolódott, hanem a kezében könyvet szorongatva anyámat bámulta konok odaadással. Meglehet, megszedült a ruhája levendulaillatától, vagy bamba volt.

De ha eljön az éjszaka, engem is észrevesz! Az éj nagy úr, felövezi bátorsággal a félénk lelkeket. Ketten maradunk majd a sötétségben.

Végre-valahára anyám elszenderedett.

Kinyitottam a szemem, lehunytam. Addig játszottam ezt, míg a homály-
ló fényben már csak a fiú szemét láttam. Kinyitja, lehunyja – a pillantásaink
egymásba ölelkeznek. Átveszem a lélegzetének ritmusát, így mintha min-
dig közelebb húzódhatnék hozzá. Ahogy belefúrja magát a vonat a sötétbe,
én beleszuszogom magam az ő testébe. Már csak ketten vagyunk a vonaton,
már csak ketten vagyunk a mindenségben. Kornél lélegezni még lélegzik, de
a vágyakozásom maga alá gyűrte: alszik.

Tágra nyílt szemmel gyönyörködöm benne. Képzeletben lehúzódom róla a
ruhákat, nyugodtan csodálom a köldökét, a meztelen lábszárát, a hímvesző-
jét. Mikor teste körvonalait beleégettem a retinámba, elfújom a gázlámpát,
és egyre közelebb csúsztatom hozzá. A homloka fölé tartom a kezem. Meg se
rezzen. Én vagyok a herceg, ez a szép Kornél meg az elátkozott királylány.

Életre keltelek, sóhajtom, de ahogy a szám hozzáér a szájához, kitör a
botrány. Kornél úgy pattant fel, mintha meg akartam volna fojtani.

– Ne, neeeee!

Anyám is talpra szökkent, a rémület szétzilálta az arcát.

– Jaj, ne! Édes istenem! – sikoltozott.

Olyan nevetségesek voltak az ég felé emelt karjukkal, hogy nevetnem
kellett.

– Mit tettél, Editke? – jajongott anyám.

Még az égbolt is megszakadt ennyi borzalom láttán: a kinti sötétség,
mint valami irdatlan száj, szétnyílt, szürkés-fehéres pamacsok úszkáltak az
ablakunknál. Hajnalodott.

Anyám átnyalábolt, és lenyomott maga mellé az ülésre. Legszívesebben
összetört volna, de ezt nem tehette. Ott állt a fiú, viszolyogva, szégyenkez-
ve, és a szomszédos fülkékben is már mozgolódtak az emberek.

Mi vertük volna fel őket? Vagy inkább a tenger közelsége? A fehér
pamacsok mögött, az éjszaka állkapcsában ott ringatóztak az Adria hullá-
mai is.

Hol volt az a csók? Kornél kirohant, és odakönyökölt a folyosón várako-
zó utasokhoz. Én is szaladtam volna, hogy előtte pillantsam meg a Kvarner-
öblöt, de anyám visszarántott:

– Editke! Editke! Ez nem való neked.

Mit tehettem volna? Egymással szemben ülve, ölünkbe ejtett kézzel vár-
tuk a reggelt.

Fiume előtt Kornél visszatért, hogy magához vegye a kosarát, és bánato-
san, együttérző pillantásokat váltson anyámmal. Mert ugye, halálos csapás
egy ilyen visszataszító lánygyerek. Nemcsak halálos csapás, hanem halálos

szégyen. Kornél pillantása elmerült anyám világos szemében, hang nélkül merítkeztek egymás kékjeiben. Aztán rám sem pillantva leugrott a vonatról.

Ahogy terveztük, egy csendes, kis halászfaluban bújtunk el anyámmal. A tengeri levegő talán csodát tesz. A rendszeres misehallgatás. A napi séta a falu főutcáján. Az örökös felügyelet. Editke, gyere szépen! Edd meg ezt, idd meg ezt! Gyere, Editke, vedd be a gyógyszeredet!

Editke! Igen! Az egyik éjszaka kicsalogatott a holdfény a szobánkból. Fabbióval, a szállásadónk fiával szöktem ki a tengerre, s a kirándulásért csókokkal fizettem. Ha anyám ebéd után elszunnyadt, meztelenül sétálgattam a kertben, és kézmozdulatokkal biztattam a kerítés mögött heherésző falusi lányokat, tartsanak velem.

A vasárnapi mise után fekete ruhás asszonyok jöttek látogatóba a plébános kíséretében. Nem jajgattak, nem kiabáltak, csak olyan együttérző fájdalommal néztek anyámra, mint Kornél a vonaton. Ebben a faluban nem volt többé maradásunk.

Ha kiömlik a bor a palackból a földre, ember legyen a talpán, aki visszaönti. Anyám azért becsülettel próbálkozott. A következő faluban meg akartam szökni a postamesterrel, ő rendőrökkel hozatott vissza, és utána leborotváltatta a hajam, hogy lássák a férfiak, beteg vagyok, szerencsétlen, nem szabad hozzám közelíteni, még rám pillantani sem. Misére menet a nagy fiúk disznóságokat kiabáltak utánunk, de anyám nem engedte, hogy megverekedjek velük.

Ám hiába. A következő vasárnap a plébános kíséretében itt is megjelent a helyi asszonyok küldöttsége. Úgy kacagtam, hogy anyám dupla adag brómmal sem tudott elhallgattatni.

Abbáziában – hiszen hova mehettünk volna – egy időre meghúztuk magunkat az egyik távoli rokonunk, egy osztrák bárónő villájában. Anyuskám összetört szívvel rimánkodott valami jó tanácsért, hisz nem vitte volna rá a lélek, hogy ilyen ördögi állapotban utazzék velem haza. A bárónő úgy vélte, nem kell sehova utazgatnunk. A szomszédos Trieszt a megfáradt lelkek kikötője, a szanatóriumokat ott panzióknak nevezik. Duino alatt működik egy különleges nevelőintézet, ahol befogadnak sorsüldözött lányokat is.

– Az én Editkém nem sorsüldözött. Csak megfertőzte valami.

A bárónő legyintett. Még hogy fertőzés! Ő több férjet eltemetett, úgy-hogy tudta, a bróm a legjobb tisztítószer. Kitisztogatja a szívből a szenvedélyeket.

A Szent Klára Intézetnek hét lánytanulója volt, hét apáca felügyelte a nevelésünket. Reggel mosdás hideg vízben, utána mise, majd kamillatea és vajás kenyér. Az első adag brómot reggeli után osztották szét. Az ebédhez felébresztettek, és miután sétáltunk a parton, megkaptuk az újabb adag brómot. Vacsora előtt mise, aztán jött a kamillatea, vajás kenyér, és a gyógyszerosztásig a szentek életéről szóló felolvasást hallgattuk. Beszélgetni tilos volt. Szaladgálni tilos volt. A nevetgélést szigorúan büntették.

Nevem sem volt, az apácák nem Editnek, hanem Settimának szólítottak.

De ott volt a trieszti öböl! Még sóhajtoznunk sem volt szabad, de a szemünket legalább nem kötötték be. Reggel a tengerre ébredtünk, este a hullámok hangjával aludtunk el. Lefekvés előtt Szent Katalint, Szent Klárát, Szent Ágotát láttam röpködni a habok felett. Az évek során megtanultam millió árnyalatát a kéknek, beleivódott a tenger az érzékeimbe.

Hogy kitört a háború, onnan tudtuk, hogy vékonyabb lett a vaj a kenyéren. Egyre többször maradtunk napközben ébren, mert brómból is kevesebb jutott. Míg hullottak a katonák, mi lassan felébredtünk az évek óta tartó mély álomból.

Krisztina anyja, az intézet igazgatónője egy tavaszi napon magához rendelt, és ünnepélyesen a vállamra tette a kezét. – Editkém, drága gyermekem! – kezdte. – Szolgáljon vigaszul, hogy édesatyád ezredesi rangban, a haza védelmében esett el. Kedves édesanyád hónapok óta adós a tandíjjal. És minthogy nagykorú vagy, nem tartóztathatunk tovább. Arra kérlek, utazz haza, és légy édesanyád támasza!

Az apácák nem adtak útiköltséget, de ha adtak volna, akkor sem utaztam volna vissza Budapestre. Tombolt a háború, előttem meg ott volt az élet! Mindig is Rómát akartam látni. És ha már Rómát láttam, fel akartam fedezni Párizst.

Először persze csak Milánóig jutottam el, mint egy magát alkimistának képzelő gyógyszerészsegéd szeretője. Mikor megpillantottam a milánói dómot, mikor először belekápráztam a szépségébe, tudtam, egy gyógyszerészsegédnél többre vagyok hivatott. Jelentkeztem modellnek az Accademiára, és hamarosan beleszédültem az ismerősök, az izmusok, a látni- és tennivalók tengerébe. Honnan jöttél?, kérdezték tőlem. Navra hercegnője vagyok, feleltem. És az is voltam, magyarul szinte elfelejtettem.

De a trieszti öblöt a milánói dóm árnyékában sem felejtettem el. A Duino alatti partvonal összes csipkéje bevésődött az emlékezetembe. Ez az öböl volt az én testem. Ez az öböl volt az én anyanyelvem. Mikor ecsetet vettem a kezembe, ezt a partszakaszt festettem le újra és újra – ebben az

öbölben röpködtek ruha nélkül a szentek, itt építettem fel Fiumét, ahol elkezdtem vagy elhagytam az életemet. Olaszország katedrálisai engem mindig a jövőmre emlékeztetnek.

Am bármilyenek is a katedrálisaik, az olaszok maguk eléggé földhözragadtak. Ha egy nő fest, a csodájára járnak, de ez a csoda csak két napig tart. Utána esengenek a kegyeiért, disznóságokat sugdosnak a fülébe, el akarják venni feleségül – a sorrend nem is számít. Egy bolognai fesztiválon, ahol férfiöltönyben vettem át a díjamat, felpofoztam a zsűri elnökét, aki a nememről a ruhám alá nyúlva akart meggyőződni. Tárgyalás, hatvan nap elzárás. Ezek után nem maradt más nekem, mint a szürrealisták paradicsoma: Párizs.

Párizs szabad volt, vad volt, de az esős francia napok melankóliája szép lassan megbetegített. Egyre ritkábban gondoltam a Trieszti-öbölre. És mikor már azt hittem, az anyanyelvemet is teljesen elfelejtettem, a rue de Rivolin utánam kiabált egy bajszos férfi:

– Editke! Editke!

Engem tizennégy éve Ninának hívnak, ez a név van az útlevelemben, reggeltől estig csak Ninaként gondolok magamra, ám most megperdültem. Félig magyarul, félig franciául sikerült az utcán kiáltozó atyafi, egy Debrecenből jött körorvos tudomására hoznom, hogy nem én vagyok az ő rég elveszett Editkéje.

– Annyira sajnálom, nagysád! – magyarázkodott levett kalappal a jóember. – A járása egészen a mi Editkénkre emlékeztet.

A járásom! Hogy emlékeztethetne a járásom egy debreceni akárkire! Egy gimnáziumi tanár vagy egy patikus neje! De ez a kis kaland felébresztette bennem a vágyat, hogy magyarul olvassak. Magyar lapokat rendeltem, tárcák, vezércikkek és versek tömegén rágtam magam át, hogy a rengeteg Béla, Géza, Ferenc, Károly között ismerős névre bukkanjak. Esti Kornél! Nocsak! Hát nem ez a név fityegett a fiú utazókosarán?

De vajon ez a Kornél ugyanaz a Kornél? Én Editnek születtem, a Szent Klárában Settimának neveztek, aztán egyszer csak Nina lett belőlem. Meglehet, ez a sok Karcsi, Jancsi, Laci és Kornél is mind kibújt a háború után a nevéből, és új életet kezdett.

Tudnom kellett az igazat: ő vajon ugyanaz maradt-e. És ha már Pestre utaztam, fel kellett kutatnom réges-rég elfeledett anyámat.

Rengeteg utánajárás után bukkantam csak rá Budán, a Siesta szanatóriumban.

– Selmeczyné, szegény már nem a világunkban él – búgta fontoskodva a magyar főnővér. – Eddig azt sem tudtuk, hogy van egy felnőtt lánya.

Anyám is kibújt volna a háború után önmagából? Ami azt illeti, külsőleg nem sokat változott: mint valami jól táplált, hatalmas galambhomlokából hátrafésült fehér hajjal terpeszkedett a karosszékében.

– Hát meg sem ismeresz? – kérdezgettem tőle. Felszisszent, és olyan „hogy merészel engem tegezni” pillantással bámult rám, hogy hátrahököltem.

Ez a szigorú töltött galamb tényleg az anyám volna?

Magam sem tudtam. A féltestvérem meghalt, az unokatestvéreimet szétszórta a háború. A házban, ahol születtem, egy lélek nem emlékezett a Selmeczyekre. Kerestem a régi nevelőnőmet. De az emberek egy része kitörlődött a háború után, még a nevük sem maradt meg.

A galériákban és a kávéházakban persze rengeteg új barátságot kötöttem. Ebben a világban én a titokzatosan izgalmas, párizsi Nina voltam, „távoli magyar felmenővel”. Kitaláltam egy gyógyíthatatlan honvágtyót szenvedő magyar nagymamát, aki Párizsban belém csöpögtette a magyar nyelvet. Milyen megható! – mondogatták az új ismerősök.

Ezeztől az új ismerősöktől buzgón érdeklődtem hajdani kedves jó barátom, Esti Kornél felől. Hallani persze mindenki hallott róla, de biztosat senki sem tudott. Talán Leányfalun él – vagy dehogy, van valami bérleménye a Logodi utcában. De már nem lakik ott, a nővérénél húzta meg magát, mert a Logodi utcából rég kipaterolták. De hol lakik vajon Kornél nővére? Azt senki sem tudta. Sokan még a nővér létezését is kétségbe vonták. Elmentem egy Esti Kornél névvel hirdetett felolvasására, de azt az utolsó pillanatban lemondták. A művész úr nem érezte jól magát.

Talán tényleg volt egy nagymamám, és ő mesélgetett Párizsban Selmeczynéről, Budapestről, a fiumei gyorsról és persze Kornélról. De Esti novellái tényleg léteztek, el is olvastam, hogy ő hogyan emlékezett vissza a fiumei vonatútra. Ám két hónap Budapest és egy kötet borongósan komoly novella után napfényre áhítoztam, magas templomtornyok alatt peckesen sétálgató, jókedvű férfiakra – ifjúkorom Itáliájára. Kijelentkeztem hát a szállodámból, és megvettem a Budapest–Fiume vonatjegyet. Csak oda természetesen. Oda és mindörökre.

Milyen szájalmas is lett ez az ország, gondoltam, mikor a rosszul szelöltetett vonaton üres fülkét kerestem magamnak. Vigécek kártyáztak az egyik fülkében, a másikban egy hasfájós csecsemő bömbölt, a harmadikban meg egy középkorú pár készült egymás torkának ugrani. És ezek a szagok! Mintha kislányként a vendégek kabátjait próbálgatnám!

Maradt az utolsó fülke egy bánatos tekintetű idősebb úrral.

– Megengedi, kérem?

– Hogyne, parancsoljon.

Nincsenek véletlenek. Vagy mégis? Bizonyos férfiak egész életükben a kerek mellű, anyáskodó nőket kergetik, úgyhogy nem csodálkoztam, hogy Esti egyetlen pillantást sem vet rám. Persze jólnevelten felemelkedett, hogy megkérdezze, felteheti-e a bőröndömet.

Őszintén elképedtem. Hogy emlékezhettem rá mint sudár fiatalemberre, mikor ez a szegény Kornél nem ér még az orrom hegyéig sem! Vagy én voltam az, aki azóta ilyen magasra nőttem? Kinőttem volna a kamasz testemet?

– Nem, nem szükséges, elérem – dadogtam.

Esti ernyedten visszahullt az ülésre, a zsebéből papírfecnik hullottak elő. Talán valami felolvasásra utazik? Ahogy elnéztem táskás szemét, reszkető ujjait, úgy véltem, a legutolsó.

Színleltem, hogy elszunnyadtam, és a félig zárt szemhéjam mögül figyeltem, ahogy törölgeti a homlokán az izzadságot, aztán előhúzza egy dobozkát a zsebéből, és bekap két tablettát. Bróm talán, vagy valami erősebb? Kitisztogatni a szívből az utolsó szenvedélyeket?

Estit elnyomta az álom, úgyhogy tágra nyílt szemmel vizslathattam vas-kos derekát, fáradt karját, húsos combját. A képzeletem egyre több réteget hántott le róla. Megbámultam csúf visszereit a bennük pangó, fáradt vérrel, elképzeltém méregtartályait, a sanda nyirokereket, már-már láttam, ahogy összegyűlnek bennük a csalódások és a félelmek – és ami azt illeti, egy csöppet sem hiányzott, hogy ez a férfi felugorjon, és vértelen ajkát rátapassza az enyémre.

Majdnem az új ország, Jugoszlávia határáig zötykölődtünk együtt.

Talán Esti is Itáliába utazik? Fiumében akar meghalni?

Gyékényesnél ünnepi küldöttség szállta meg a peront, és egy izzadtan hadonászó fiatalember felugrott a vonatra, hogy lecibálja a nyugtatószerektől bágyadt író.

– Gyékényes? Nahát, nahát! – dadogta Esti. – További jó utat, hölgyem!
– mormolta olyan hangon, mint aki nem ébredt fel egészen.

OLVASNI AKAROK S FOCIZNI KRISZTINÁVAL

A továbbiakban újonnan bevezetett művészetelméleti fogalmak abban különböznek a megszokottabbaktól, hogy tökéletesen használhatatlanok a fasizmus céljaira. Ezzel szemben használhatók forradalmi követelések megfogalmazására a művészetpolitika terén.
(Walter Benjamin)

olvasni akarok
s Krisztinával focizni
lassú egymásutánban
árnyékos padokon aztán
a Şaguna előtti pályán
a gerendás tömbház és az eldugott templom között
sziklákön a Salamon-köveknél
aztán egy kerületi salakpályán
közel Edwin steagui lakásához
bent a blokkok között
a bukaresti útról lehet odamenni

hosszú hosszú út
de megéri végigbuszozni rajta a 17-essel
mellékutcáin nagyon jó pályák vannak
kosár foci tenisz s árnyékos padok is
lassú egymásutánban így lehet olvasni
aztán focizni Krisztinával
nagyon jó szabadrúgásokat lő
belsővel csavar
alacsonyán megtévesztően
én knuckle ballal nem gólt szeretek rúgni
hanem megremegtetni a kapufát

olyankor Krisztina azt mondja wow
érezem erős vagyok bár egyre szomorúbb
olyan testet akarok magamnak

amit nem tud használni a fasizmus
olyan testet amelyik tökéletesen tud szeretni
s amelyik olyan szabadrúgásokat rúg
vagy akár akcióból is olyan suttot ad
hogy az megremegteti a legcsodálatosabb kapufákat is
s a rozoga kapufákat pedig szegényeket inkább meg sem rúgom
ott érdekesebb gólt rúgni
tartson tovább a játék

hogy aztán olvasni egy árnyékos padon
szellemi kihívás és testi pihenés legyen
például Walter Benjamint a kerület legtisztább törökülésében
Krisztina pedig Végtelen tréfát a belvárosok legegyszerűsebb
hátával

csak akkor szólalunk meg ha olyan szót találtunk
ami újra divatba kéne jöjjön a szeretet és a szenvedély érdekében
de úgy hogy azt ne tudja használni semmiféle fasizmus
ne tudjon vele se építeni se lerombolni egy focipályát sem

impotens légy fasizmus! megsuttollak a knuckleballal
miután megnevezlek
a tieid nem szeretnek csókolózni
a tieid önmagukat imádják

labda táncol a levegőben
mert nagyon szeretek knuckleballt rúgni
kedvenc technikám
s a testem is jól tudja ezt
alkalmazkodik hozzá

KAPUSOK KÉSZÍTIK ELŐ A JÖVŐ HELYZETEIT

kapusok köré gyűlnek a szúnyogok
fél nyolc körül gömb alakban kezdenek rajzani
ha futsal elhagynak ha állsz rád szállnak
szúnyogtól szúnyogig tartanak a kapusok

ha érkezik a labda széteszik a gömb
gömbnek gömbbel érintkeznie nem szabad
geoidnak geoiddal érintkeznie holdszülés
holdnak holddal szaturnuszi törmelékgyűű

sose lehet két labda a pályán
ha a régi ragaszthatatlanul kilyukad
veszünk újat a decathlonból
labdának labdával érintkeznie pazarlás

a kapusok sokat vakaróznak
csípéseik bubói elsebesedtek
ne vakarjátok kapusok
körmötökkel nyomjatok rájuk keresztet
hátha megvéd a gömbök gömbje
geoidok geoidja holdak holdja

ti kapusok azt hiszitek van isten
aki eltéríti a vinklibe lőtt tizenegyest
nem esik fejetekbe a tákolt kapu felső léce
az ütéstől nem terültök el a fűben
s a szúnyogok nem ereszkednek le
a hűvös földig hogy kiszívják
a végtagjaitokba tóduló vért

könyörögjetekek sebeitek keresztjeinél
hogya ezt ne
csak a következő csípést ne

ha viszketés nélkül játszhatnátok
tényleg összeszednétek a szögletből érkező beadást
ti kapusok
mi kapusok szeretjük a hosszú passzokat
a jövő gólhelyzeteit előkészíteni jó érzés

László Noémi

PÉCSIDÉNY

EGY NÉZELŐDŐ MINDENNAPJAI

Pécs, Nappali. Elfelejtettem övet hozni, kézzel tartom a nadrágom, le ne essen. Kamasz lányom a dzsámit török tákolmánynak nevezte. A reggeli cégérvadászat eredménye: Szempatika, Szabadkikötő, Kisütjük álmaid, Kisülés kert, Órangyal patika. Szemben két kínai arcú lány angolul társalog, elvonul közöttünk a városnéző kisvonat. A szerzetesek nem sokáig örülhetnek otthonuknak, hangzik róla.

Három napja úton vagyunk, felhős ég, reggeli futás, egyébként: semmi. Szivacsos, szomorú latyak gyűlt fel ott, ahol a lélek állítólag lakik. Ha megkérdik, hol az a hely, a mellkasomra mutatok. Bent szomorú latyak, kint gazdagság van. Rendház, iskola, gimnázium, papnevelde, hittudományi egyetem, püspöki palota, az első magyarországi közkönyvtár, zarándokszállás, dzsámi, ezeregy múzeum, rózsakert, romkert, bástya.

Az utcanév szent, író, király, püspök neve, okkersárga a járdakő, s ahogy a balzsamos levegőben az ember a dzsámi felé csordogál, úgy érzi magát, mint Dorka. Valamelyik sarok mögött ott bujkál Óz, aki nem is nagy, nem is varázsol, de jó hinni, hogy a sárga út elvisz valahová. A Kisülés kávéműhelyben azt kérdi a pincér a szomszéd asztalnál ülőktől: na, jó kólát főztem?

Doktor és barista, mindenkit meggyógyítok a kávémmal, dörgi, és csípőből hozza a második kávé, jóformán kérni sem kellett. A papíron élesen kirajzolódik tollas kezem árnyéka, mert közben a felhők mögül kibújt a nap, a kávé pillanatokra őt is meggyógyította. Ez a gáz amúgy, ha szegény családból származol, mondja egy lófarkos csaj a mellette haladó lófarkos csajnak. Mindenki szegény valakihez képest, de aki futhat, az nem lehet szegény.

Ma reggel Pécs-lepényt futottam. Az volt az elképzelés, hogy a belváros minél több utcáján, oda majd vissza futva, a futó alkalmazásban majd kirajzolódik ez a kör alakú városközpont. Sűrű szövésű körlap helyett szegényes, a lepény fogalmától szégyenletesen távol álló négyzetrácsot kaptam. Hét kilométer helyett legalább tizennégyet vagy inkább huszonnyolcat kellene futni a gyönyörű szép Pécs-lepény kirajzolása végett. Előbb oda az utca egyik oldalán, aztán vissza a másik oldalán, esetleg újra oda és vissza az úttesten is. Nem elég jól kigondolni, jól megvalósítani is tudni kell.

Pécs főterén, a Széchenyi téren a törökverő Hunyadi János lovas szobra áll. 1956 augusztusában állították oda. Buzogányával fenyegetően int Kászim pasa dzsámija felé. Bizonyos szögből nézve. Én ezt a szöveget még nem fedeztem fel. Hunyadi szobrának talapzata a dzsámival párhuzamosan áll, buzogányát a kormányzó szerintem másfelé lóbálja. Fő, hogy lovának hátsója a pécsi fiatalok kedvenc találkahelye. Találkozunk a ló farkánál, mondják, és jönnek Hunyadi mögé.

Mi is a ló farkánál találkozunk otthon, megyünk Mátyás mögé. Ő is egy Hunyadi, kardját ölébe fekteti, hátat fordít a Szent Mihály-templomnak. A pécsi Hunyadi fölött súlyos, sötét felhők úsznak az égen, a Mecsek ködében gomolyog. Egészen pontosan a köd gomolyog a hegyen, belekap fáiba, lombhullatóiba. Mégsem esett egy csepp eső sem reggel óta, csak minden percen úgy tűnik, hogy menten elered.

Kiteljesedni és beteljesülni – az ember kiteljesedik, a jóslat beteljesül. A betelt meg rágják és transzba esnek tőle. Nekem transznak elég a futás. Ma reggel megtaláltam a Barbakán kapubástyáját, a kentaurt és Szent Flórián szobrát. Jóska és Kriszta a piacra vitt. Merő egy templom. Rend, tisztaság, lángos. Később birsalmaszörpöt ittunk, és betekintést nyertünk a víztakarékos perma-kertészeti, valamint egy újrahasznosítási fesztivál rejtélyeibe.

Tele hassal nem lehet gondolkodni. Jézus negyven napig a pusztában, Buddha öt-hat évig a fa alatt ült mozdulatlanul. Ha az embert elkapja a láz, sem enni, sem inni, sem utcára menni nem tud, amíg kalapálnivalóját ki nem kalapálja, ez tény. Ki dönti el, hogy mi a dolog és mi a dologtalanság? Mi munka, mi munkakerülés? A teremtés is munka. Az Úr hat napig „dolgozott”, a hetediken megpihent. Az ember dolgozik, ha elhiszi neki valaki, hogy amit csinál, az munka. Vagy ha legalább ő maga elhiszi.

A Zsolnay-negyedben eszement Rózsaszínű kiállítás látogatható. Új, szívközel szavak: zsugormáz, gyufagyújtó. Láttam zen kerti kőszobor alakú fogkefetartót és kerámia ételhordót. Eddig azt hittem, az ételhordó fémből, bádogból készül. Öreg hiba! A porcelánuniverzum rózsaszínei: mályva, meggy, magnólia, cseresznyevirág. Rózsaszínű zsírosbödönök regimentje áll nagy üvegpolcokon. Számban mögöttük kullognak, még mindig lenyűgöző mennyiségben a rózsaszínű kerámia boroscancsók, majd a kelesztőtálak.

Láttam rózsaszínű kályhát és mosdótálat, só- és szenteltvíztartót. Számoltam rózsaszínű kávéscsészéket, krémes tégelyeket, szappantartót, tintatartót, cigarettatartót. Bármilyen rózsaszínű tégelyben tartani, még a Szentlelket is. Most már, a hetedik napon, kezdem érezni az egyedüllét terhét, derű ide-oda, fura volt ez a magányos lófrálás Pécs utcáin, még ha szeretek is egyedül mászkálni idegen utakon.

———— Csehy Zoltán

HEKATOMBA HÉRAKLÉSZNEK

1. ÉRZÉKETLENSÉG

Hogy belelépsz-e vagy épp kikerülni igyekszel, aligha
hozza zavarba a majd útbaeső pocsolját.

2. PÓTKIKÖTŐ

Tételezünk, csak tételezünk, szokványmagyarázat
pótkikötőibe fut folyton az okkeresés.

3. TÚLTOLT NIETZSCHE

Tévesztépszichológia tárgya lehetne az erkölcs.
S látszatanyaghalmoz árnya az emberi test.

4. CÉLOK

Célevűség hajtja előre az emberi fajtát.
Hogyha nem élvezi is, baszni akar legalább.

5. SZABÓ LŐRINC

Föld, erdő, isten. Pompás ez a büszke pogányság,
mely a parázna idill csontozatára tapad.

6. MAGASLES

Áll a magasles, a táj titkát fürkészheted onnan.
Téged más lesből lesnek a lesben ülők.

7. MEKKORA

Jót jól titkolsz el. Ha leáldoz a jónak, eloszlik.
Mennyi hiányt szánsz rám? Mekkora nulla legyek?

8. PETŐFI-REPLIKA

Hol van a bokrétás istenkalap egykori bája?
Koldus lába előtt várja a néma garast.

9. JAVULÁS

Félre nem állhatsz most, amikor helyzet van: okoskodsz.
Szűnik a vészhelyzet, hogyha lelépsz, nagyokos.

10. TUDÓS

Gyártod a műtudományt, romlott húsból pecsenyét sütsz.
Bírd ki az emélgést, s el ne okádd magadat!

11. NIETZSCHE-OKVETETLENKEDÉS

Hogy ki a szent? Kasztrált, akiben végződik az élet?
Mennyei szívgyógyász és urológus az Úr?

12. MÉG EGY

Merthogy a történész sóvár szeme hátrafelé néz,
hátrafelé is hisz, s rákmenetének örül.

13. TÉRKAMERÁK

Most te segíts, kamerázott térfigyelésre kiképzett
mesterséges szem hályoga, álmodozás!

14. SZIKLA

Míg te belül kristályosodol s táplálsz a fényed,
kívül szikla vagy, és rőt mohabunda takar.

15. DILEMMA

Ó, hadd fűszerezem meg az életed, édes! A sóra
vágysz, vagy a borsra? Legyek kurkuma? Kapribogyó?

16. SZERZŐI INDULAT

Fölnyársalná és ropogósra kisütve megenné,
ám túl mócsingos étel a sült kritikus.

17. BOSSZÚ

Rossz kritikát írt rólad, ezért „kissé” kiakadtál.
Majd egy rossz versben visszapofozhatod őt!

18. PLUTARKHOSZ OLVASÁSA KÖZBEN

Kérdezel, ám kérdésre megint kérdés lesz a válasz.
Kérdésfürtökből csalja a bort ki a prés.

19. SZÍNEK

Szürke az ég, belezöldül a kék, és barnul a sárga.
Hentespulton a hús langy vörösére figyelj!

20. CICERO KIFAKAD

Végromlás közeleg: nem tiszteli gyermek az apját!
Már minden jöttment és hülye könyveket ír!

21. ERKKI-SVEN TÜÜR: *WHISTLES AND WHISPERS FROM ULURU*

Fütty és szél és síp és tűz és sziklakeményység:
rászáradt guanó-foltok a rőt Ulurun.

22. VÁLASZ EGY ILLYÉS-TÁVIRATRA

Mészbe kevertél már négy Kőműves Kelemennét,
s roppant várfalaid tömbje azóta se áll.

23. ANTON WEBERN: PASSACAGLIA

Húzod a pókhálót, egy-egy szál elszakad, ám még
látni a struktúrát, sőt a legyek tetemét.

24. EGY CAGE-MŰ

Szándéknélküliségből megszületett folyamatrajz.
Csillagtérképen éjjeli kottafejek.

25. FÜGEFA

Szinte mezítelenül mutogatja magát a poéta,
dús fügefájáról mind leesett a levél.

26. EGY TÖRTÉNÉSZNŐRE

Ritka tudás a tiéd, és még csak ritkul idővel.
Ócska halászháló, még szemetet se találsz.

27. ÁRNYALATOK

Nincsenek árnyalatok, nincsen jogod árnyalatokra.
Valljál szint legelőbb, mosd ki a nyítt ecsetet!

28. MARINA ABRAMOVIĆ

Öngyilkos szépség dermesztő, tiszta magánya!
Csontok temploma benn, künn bikahús-lerakat.

29. CET

Jónás vagy, mondod. Hogy lennél? Nem kap a cet be,
legfeljebb te nyeled, torkos, a cethalat el.

30. ÖNVIZSGÁLAT

Nem voltam soha becsvágyó, hírnévre vadászó.
Vad voltam. Meglőtt, s nyársra dugott a siker!

31. DIADAL

Hogy K. E. az enyém lett, hadd tanusítsa e vers itt!
Mekkora nagy diadal! Máig a rabja vagyok.

32. BIOPOÉTIKA

Vissza a természethez! Kedves, szarj a bozótba,
hátha a szárított vadfüge magva kihajt.

33. OSCAR WILDE BEELŐZI FOUCAULT-T

Minden a szexről szól a világon, már csak a szex nem.
És mi az emberi szív? Tárt biomasszakazán.

34. KAPCSOLAT

Langyos kapcsolat ez, bár izzásfaktora is volt!
Itt-ott mordul a föld, moccan a látatómeg.

35. UNALMAS VÁROS

Mind külső zaja, mind belső, nagy csöndje lefáraszt.
Jégkockába fagyott csirkeszivekben a vágy.

36. ELJÖN

Majd ha kimúl a vezér, eljön pompázva a béke!
Zsarnokmúmia, rád vár a mesés piramis!

37. ALLEGRO

Minden kurva vidám! Gömbök, cukrok, fura díszek!
Tarka füzérek alatt szikkad a néma fenyő.

38. CSAPDA

Mellényült-e az Úr a teremtéssel, netalán mi
nyúltunk mellé őt sejtve a műve mögött?

39. KORSÓ

Indul a korsó újra, megint csak a kútra igyekszik.
Ős szuicid hajlam készteni: mennie kell.

40. ILLYÉS GYULA A SZOCREÁL PUSZTÁN

Majd megszokja, ahogy farmatring szokja a fingot!
Mily mélyen szántó mondat a nép ajakán!

41. MACSKÁS FADÍSZ

Macskás most a fadisz: ez a legvonzóbb dekorálás!
És a karácsonyfánk? Kínai műfakacat.

42. A FECSEGŐ

Hát, aki á-t mond, mondjon b-t is, tartja a mondás.
Ő még zs-t is mond, sőt: omegát is akár.

43. ZSEBTAVASZ

Nyílik a bicska. Tavasz van a zsebben, lanyhul a szellő.
Vérszagot érez az orr, rándul a pengeacél.

44. AZ IDŐ LEONINUSA

Bocskorbőr a pofádon, az alfeleden puha bársony,
skálázol, s tökeid nyúvi a markos idő.

45. A FAL FÜLE

Lám csak, a falfül, a falfül mindent hallani óhajt!
Pizkos terv legyen az vagy zubogó vizezés.

46. HATÁROK

Csillagos ég a határ! De ki lenne az égi határőr?
S meghosszabbítják vízumodat, ha lejár?

47. LÁB

Most megfogtad az Isten lábát, mondod örömmel.
Meg nem fogtam, bár érzem azért a szagát!

48. BERNSTEIN: A QUIET PLACE

Hol kiürül, hol meg telítődik a csönd, csupa flashback
és operett, mégis összecsinálja magát.

49. RÉGÉSZET

Hogy bizony egy-egy tárgy mi lehet, fantázia dolga.
Csak költészet van: madzagoláson a méz.

50. BÚJNA, NŐNE

Bújna ki már, de hová is bújjon? Mert helye nincsen.
Nőne, de hogy nőjön, hogyha kibújni se tud?

51. GÖMBÖLYÖDIK

Lám, a laposföldhívók mámora gömbölyödőben!
Vemhes Agyatlanság, szüld a porontyaidat!

52. KORRAL JÁR

Nincs már ágyugolyód, töltényed, szürke söréted,
sőt, ágyúd sincs már, s görbül a puskacsöved.

53. TAVASZ

Télhez nem kell hó, se poros ködfátyol az őszhöz,
és a tavaszhoz sem szellemi útmutatás!

54. MEMÓRIATÁR

Túl sok jármű parkol benned: többemeletnyi
készlet, mégsem visz haza egy se ma már.

55. ILLATSZER

Illatszerboltban tobzódik az illatozónlás,
émelygő hónalj esdi a hajdani búzt.

56. OLYKOR

Várod a bölcs, nagy gondolatot. Csak várd, ha időd van!
El ne feledd: olykor törlik a járatokat!

57. HASONLAT A MASZATOLÁSRÓL

Hogyha sokat maszatolsz, a határ mind egybemosódik,
s foltokká torzul, mint bugyisávon a vér.

58. NYÁR

Lágy impresszionizmusod elbűvölte nyarunkat:
őszi kifestővé vált örömeben a táj.

59. BARÓTI

Mint az öreg fát, nem múló, szent tisztelet illet,
még ha a férgeidet is megörökli a táj.

60. ROSSZ NEVELÉS

Hogyha a rágódat lenyeled, mondták, lufikat fogsz
fingani: könnyű vers, szállj föl a csillagokig!

61. DARÁLÓ

Jaj, hogy fáj a reménytelen! És, hogy fáj a remény is!
Még a daráló is érzi a szív melegét!

62. DAVID DEL TREDICI: FINAL ALICE

Mondjad, vén jósnő, mi a sorsom a földi világban?
Új Csodaországban lenni a régi Alice.

63. NIETZSCHE A NAGYVÁROSBAN

Lám, a hatalmi erők „szónoklata” lenne a díszter?
Kőbebeszéléssel harsog a zsarnoki rend?

64. PARADIGMAVÁLTÁS

Ásít olykor az ész, kukorékol az újdonság eszme,
s forró tyúkfARBól huppan elő fatojás.

65. PARADOXON

Gátló, zárványló ösztöneinkre figyelni
annyit tesz, hogy a vágy fölszabadulva hagy itt.

66. HIDEG

Hogy tud fájni a test! S el mért hiszi, hogy lehet egyszer
vágylúdbőrzésből kölcsönös intimitás?

67. EGY ZENEMŰRE

Túl nagy a fúvós részleg, a mű lassan belerozdál,
annyi eső zúdul, annyi a savmaradék.

68. EGY SZABÓ LŐRINC-VERS REDUKCIÓJA

Nézni a sáskaevést, míg lábunk nézi a néző.
Nézni a gyíkot, s nem nézni az áletikát.

69. KÉRÉS

Túlgondolni taníts, mert nem lehet ennyire szörnyen
átlátszó s virulens métely az ostobaság!

70. RÉGIVÁGÁSÚ EPIGRAMMA EGY INTRIKUSRA

Táncos vagy, de te inkább táncoltatni szeretnél.
Majd megtáncoltat téged is egyszer a bot.

71. EGY FILOZÓFUSRA

Wellneszhétvégékké titted egész tudományod.
Szarcsimbók úszkál, nézd, a jacuzzi vizén!

72. AMI A SZÓBAN FOROG

Nem forgatja szavam ki! A szó forog és maga fordul,
s minden fordulatot őszanyagába temet.

73. NYÁL

Mint leköpött billentyűzethez, nem szívesen nyúlsz
verskötetéhez, mert úszik a nyálban a lap.

74. EMLÉKEZÉSTECHNIKÁK

Mint lekopott billentyűzethez nyúlni: a múltat
visszaidézni olyan. Ujjban a léha rutin.

75. LÁNGLELKŰ

Hogyha a lángod nagy, ha tüzed fölfalna akármit,
úgy tartós a parázs, s túl sok a szürke hamu.

76. KORREKCIÓ

Jaj, nem is az, hanem egy másik csönd ájul az útra,
mentők vitték el azt a korábbit, igaz.

77. DEL TREDICI: BALLAD IN LAVENDER

Ó, a levendulaszín szaga! Pajzán zongora vedlik,
langy popperszillat járja be húrozatát.

78. DEL TREDICI: BALLAD IN YELLOW

Sárgul a Schumann-fénykép Lorca-kötetbe lapítva,
kushad a farzsebben, míg te a falra vizelsz.

79. DEL TREDICI: S/M BALLADE

Zongorakínzás ez? Lágysággal kínoz a kotta:
vattázott sokkok áramütése gyötör.

80. DEL TREDICI: AEOLIAN BALLADE

Minden olyan könnyű, mint egy szélhárfa siralma
egy már elhagyatott házon a semmi ölén.

81. TESTÉPÍTŐ

Testépítő volt. Épp most építi le testét:
pompásan sorvad, s szépek a ráncai is!

82. PÁLYAKÉP

Héraklész munkáin túltesz a kínja, regéli,
és meredő fasszal várja a nyalka Hülaszt.

83. MORÁLKÜRT

Kürtöld szerte, morálkürtöd harsogja, mi vár ránk,
hogya mi kürtöljük szét a te bűneidet!

84. MONDAT

Hallgass Kurtágot, s elnémul benned a mondat.
Minden kettőspont tébolyodott szemafor.

85. WILLIAM HIBBARD: PARSON'S PIECE, 1. TÉTEL

Mint a feszes bőrnadrágban ha kemény lesz a farkad,
és a kövér makkból sírva kibuggyan a könny.

86. WILLIAM HIBBARD: MÉNAGE

Trombita görcsében gyötrődik a dallamos ének,
pórázon vezetett szolga a nyűtt hegedű.

87. WILLIAM HIBBARD: SCHICKSTÜCK

Légy jó vibrafonom, hergeld és szítsd bujaságom!
Érzem, ahogy néznek, s látom az érzeteket.

88. WILLIAM HIBBARD: HANDWORK

Jó dolgában a kéz csak nyúvi, cibálja a hangszeret,
tépett kottákból játszani koldusöröm.

89. RANDI

Visszafogott vagy, mondod. Mit fogsz vissza? – filózom.
Érzem, ritka fogás ekkora visszafogás.

90. HIÁNY

Túlcordult poharak sérültelegancia-kínja.
Íme, a túl sokba is belefér a hiány.

91. RÉGI KAMASZ

Mint a szakállban a rejtett zsengeborosta-idézet,
úgy elrejtőzött benned a régi kamasz.

92. MEZTELENSÉG

Hát hova lett az idézőjel? Mért póre a mondat?
Szép, kitakart szerető. Mára talán a tiéd.

93. INFINITÍVUSZOK

Kellemesen kínlódni, örömmel túrni a gyötrést,
szójátékokból is kifacsarni a vért.

94. EGY ZENEMŰRŐL NÉGY SZÓBAN

Hármashangzafelbontásból ritmikapáncél:
mellkasizomrostból bordakosártakaró.

95. CIORAN UTÁN(ZAT)

Voltál, vagy, leszel – ez nem létfilozófia-tézis!
Szár az nyelvtan csak, létige-tornaporond.

96. CIORAN ÉS LÁISZ

Egyetlen vesszőért halni meg, írod, a vágyad.
„Jó – így szól Láisz –, oksa, de méretesért!”

97. NŐI MAGAZIN

Mind kurvázik a férfi! A nőmagazin panasolja.
Szopni tanulj, kisanyám, seggbe dugatni magad!

98. MISHIMA, A KAMIKAZE

F 104-es ezüstsínű fallosz tör az égre,
mely nem volt soha szűz, mégis előnti a vér.

99. MISHIMA-TÉZIS

Léttudatot bont szét a kimunkált férfiizomzat,
s néma erőtudatot nyit meg a tiszta anyag.

100. RÉSZHALMAZOK

Több se vagy és kevesebb se, egész vagy s annak a része.
Részhalmazhalmaz. Hol kicsi, hol behemót.

MEDVELES

Az úgy esett, hogy amikor a Boldogasszonyunk Szűz Mária tiszteletére Csíksomlyóba összesereglett népek, hála a szenteknek, szétszéledtek a búcsújárás után, egy Suszter nevű pesti családot vezérelt a Fennvaló a mi okulásunkra a Hargitára.

Annyit még előljáróban el kell mondani, hogy én, Kelemen Tóbiás, ösmerem aztot a Pestet, mint szopós malac az anyja hónalját. Kilencvenhétben mondja egyszer a komám, Gyuszi, gyere velem feketemunkára bé Budapestre, mert minden olyan melót, amit a pesti nem akar megcsinálni, azt nekünk félretették: csempézés, tetőjavítás, mázolás, lomtalanítás. Mondok, üsse kő, ezekhez egyikhez se értek, s azzal már ültünk es a vonaton, s mikor kijózanodtunk, a Keletiben aludtunk tovább. Így ment ez jó sokáig, két hétig nem es szóltam semmit, azután mondok óvatosan, mert a komám hirtelen haragú ember, szóval mondok: feketemunkázni otthon es tudnék, ott se fizetnek érte, ha egy padon alszom, de legalább hitelbe ad inni a bodegás, különben az Oltba nyuvasztom. De itt csak a Duna van, s a bodegások nem ösmerik a szelíd természetem. No, nem csalódtam a komámban, jól leszidott, ami nála azt jelentette, két istenes pofonnal kezdte a litániát. Hát, tényleg igaza lett, mert ahogy ott vitatkozunk, s közben a csendes vitában repültek a padok alkotrészei, egyszer csak jön egy patronféle, főnök, mondja, pont ilyen emberekre van szüksége. Így hát onnantól pancsoltuk a szeszt egy budai pincészetben, amiben a legjobb az vót, hogy minden nap magunknak is pancsoltunk, amennyit bírtunk, s innentől nem a padon, hanem a nagy büh hordókban aludtunk. Este pedig vendégeket pofozgattunk egy diszkóban, éppég úgy, ahogy egymással szoktunk nyeletlenkedni, ha erőssen unatkozunk, s kívül raktuk azokat, akiknek nem tetszett a benti illemszabály. Meg kell mondjam, Pesten elég sok az illetlen ember, főleg estefelé, ilyenkor bévesznek egy marék pirulát, mert betegek es, s azzal bé a diszkóba otrombáskodni. Jól es ment a sorunk egészen addig, míg a zsandárok rajta nem fogtak. Hiába bújtunk el a nagyhordóba, az egyik kiséfőnök elárulta, hol vagyunk, hogy mentse a bőrit. A nagyfőnököt, a Jóskabát elengedték, mert csak százmilliót sikkasztott, münköt meg, mivel nem volt munkavállalásink, három napra bézártak a karcerbe, majd kirúgtak az országból.

Münköt, magyarokat, az anyaországból!

Akkor én, Kelemen Tóbiás megfogadtam a csíksomlyói templomban, hogy ahány pesti ember a Hargitára jó, én annak, mint Döbrögi, visszaszolgáltatom aztot a három napot, s a kamatról se feledkezem meg. Meg es hallgatta a Szűz Mária az én fogadalmomat, igaz, a plébános es segített meggyőzni, mivel vittem két demizson pancsolt bort még Budáról, s onnantól a pesti népeket olyan szépen vertem át, hogy öröm vót nézni.

Három próbára küldtem őket. Az elsón elhitettem velük, hogy lerobbant az autójuk, s egy hétbe telik, mire megreparálják. Addig odaadtam nekik az én rossz Dácsiámat, s én az ő autójukkal irány bé Csíkba flancolni. A másodikban, hogy ne mind jöjjenek a nyakamra, hogy mikor lesz már kész az autó, mert persze a Dácsiát egyik se tudta vezetni, elvittem gyalogtúrázni a Hargitára, s ottfelejtettem őket. Mire három nap múltán hazataláltak éhesen, koszosan, kifurikáztam magamot, s jöhetett a harmadik próba, a csíkcicsói korcsoma. A korcsoma állandó lakója Éltes Izidor, aki olyan hadarva és ószékely nyelven beszél, hogy az anyja se érti, de visszakérdezni neki nem szabad, hogy mit es mondtál, Izidor, mert rögtön megválaszolja egy istenes pofon képiben. Izidorról azonkívül, hogy imád beszélni, még egy baj van, rögtön nekifog mondani, ha meglát valaki ismeretlent, mert aki ismeri, az messziről kerüli. Szóval a harmadik körben szépen rábírom őket Izidorra, s mikor szólnak, hogy a doktorica végzett az elsősegélynyújtással, összeszedem őket, s viszontnemlátást kívánok nekik.

A Suszter famíliával fordult meg a dolog, én magam sem értem egészen, miképp, de megfordult, s faképnél hagyott a bosszúvágyom, mint Szent Pál mikoron az oláhoknál járt. Mert ez a Suszter Géza is egy nagy lóköttő, rögtön láttam rajta. Meg es gyúlt a baja Pesten, mert nagy lábon akart élni, egy Gúnár nevű setét alaktól kölcsönzött a nagy élethez pénzt, s visszaadni nemigen tudta. Amikor ez a Gúnár a nyakára lépett, a feleségével elhatározták, legyőzik a családi ellentétet, s az após segítségét kérik. Az após elég rigolyás ember volt, két heppje volt: vacsorához kifogástalan öltözékben kell megjelenni, s a desszertig végig ülni, felállni nem szabad. Na, ahogy ott vacsoráznak nagy karótnyelten, s lesik, az öreg mikor írja meg a csekket, amivel kijőnek a bajból, csereg a Suszter Géza mobilja. Már ez se tetszett az öregnek, de elnézte neki, mivel hétévente egyszer találkoztak. Mikor Géza fogta magát, és kiment, kicsit ütögetni kellett az após hátát, de azt es túlélte. Gézát a Gúnár kereste, s gondolta, mostan kimegy, s a képibe vágja, vége a vitatkozásnak, mert mindjárt dől a pénz az apósától. Csakhogy a Gúnár másképp gondolta, ha már ilyen vagyonos a pereputty, megtoldotta az öszszeget két millával, plusz elévette a Géza sikkasztásáról szóló bizonyítékot,

amit az adóhatósággal szemben követett el, mikor még egy cégnél dolgoztak. Hogy a fenyegetésnek nyomatékot adjon, megkérvánta a Suszter Géza remek öltönyét, s levétette vele. Géza rimánkodott, hogy inkább az óráját adná, ami megtetszett Gúnárnak, mert az öltöny mellé az órát is elvette. Géza alsóneműben állított vissza az ebédre, a papához meg mentőt kellett fogadni. Mondani sem kell, nem segített a vején. De még ott a vacsorán halotta Suszter, milyen jó pénz a medveles a Székelyföldön, amiből leginkább a Székelyföld maradt meg, gondolta, ott es magyarul beszélnek, mint ők, jó lesz ottan meghúznia magát a családnak, s így kötöttek ki a Hargitán.

De a legjobb az egészben az vót, hogy ráismertem: Suszter volt az a kispőnök, aki a policoknak elárulta, hogy a nagyhordóba húzódtunk rejtekbe a budai pincészetben. Meg es örültem rettenetes mód.

Szóval, idevezényelte, avagy ideverte a Susztereket a Fennvaló, mindegy is, de itt voltak, s el nem lehetett többé mozdítani őket. Holott a Suszter családfő aztot mondogatta a családnak, csak szeptemberig, az iskolakezdecsig maradnak. Ehhez képest még október végén, amikor münk először engedjük a cinkákat iskolába, mert a munkát is el kell végeznie valakinek, még itt ette a fene őket. Az úgy történt, hogy a Suszter család megvette tőlem a Feneketlen erdő alján azt a vadászlakot, ami tavaly egyszer leégett, egyszer a vihar vitte el, egyszer pedig a sógorék szilvesztereztek benne. Nem mondom, hogy nem állt a lábán, mert nem, de egyszer még el lehetett adni. S ha vevő van, el kell adni, nekem az édesapám azt tanította. Na, szóval abba kívántak bévacokolódní, de mivel úgy vették meg, hogy meg sem nézték, mint a rendes emberek, csak utólag, hálistennek felfogadtak, hogy kicsit takarosba tegyem. Ami nem sikerült igazán, de legalább fizettek érte, bár az is lehet, hogy észre sem vették, hogy ugyanolyan düledék maradt, mert vidáman béhurcolkodtak. Ez vót az én negyedik próbám, s ezt es sikeresen vették, mert a Suszterek úgy mentek végig az első hármon, hogy az állam úgy leesett, hogy az Olt hídja alatt kellett megkeressem. Az autós próbán egyenesen örültek, mert Suszter Géza azt mondta, nem es az övé az autó, hanem az apósáé. Amikoron elveszítettem őket a Hargitán, s három nap múlva hazatértek, boldogan borultak a nyakamba, mert olyan helyen ők még nem jártak, hogy ne legyen térerő, s a Gúnár nem zaklatta őket a hívogatósaival. Plusz a legkisebb gyerek, a Suszter Gergő megállapította, hányféle fenyő él a Hargitán, amiről mink úgy tudjuk, háromféle: az egyik, amelyikből a bútor, a másik, amiből a ház s a koporsó, s harmadik, amit a finneknek adunk el. Na, ehhez képest ő rögtön hetet talált. Izidorral nemkülönben szót értettek, mert amikor a Suszter leánka béállított a korcsomába, s elterjedt a híre, hogy

alig van rajta ruha, olyan ritkásan öltözködik, annyian utánatódultak a faluból, hogy kisebb vitaestet szerveztek, de olyan lármásan, hogy Izidor szóhoz sem tudott jutni. S amikor már hanyigálták kifelé a berendezést, a milícia is megérkezett, s leparkolt a korcsomával szemben, hogy nyugodtan fel tudja jegyzetelni, hány mentőt avagy halottaskocsit kell hívni. S mivel mindenki a Suszter leánka miatt vitatkozott, őket senki meg nem sértette, s kivált élvezték, hogy mindenki nekik akar fizetni egy-egy kört, amikor a vitából fel tudtak nézni. Csak engem ért károsodás a Szűz Máriának tett fogadalmam miatt, s ekkor vetettem bé a negyedik próbát, a házvásárt.

A vadászlaktól mindenki vidám volt, kivéve a Suszter fehérnépet meg a leánkát, de az előbbinek, mivel állandóan zöldségeket beszélt, el lehetett nézni, utóbbi pedig már olyan férjhezmenendő forma volt, s istentelenül takaros, ahogy azt a csíkcsicsió korcsomai vitaest bizonyította. A lényeg, hogy a vadászlakhoz, amit csak a szentlélek és két szeg tartott lábon, tartozott egy kis erdőség, persze, nem pappiron, csak úgy, szóban, ehhez a hezzá tartozó erdőben pedig a sógorék építettek egy medvelest anno dákulum. Ez a Suszter a fejébe vette, hogy abból ő pénzt csinál. Nem rossz ötlet az, druszámék es aztot csinálják, van tizenkét medvelese, nem győzik hordani a törökbúzáat medvére etetni. 50 euró egy személyre a medveles, annyi pénzt hoznak hazafelé, ahány zsák törökbúzáat kivisznek: a kiürült zsákba tömik a pénzt. Csakhogy ez a Suszter soha életében nem látott még medvét a Fővárosi Állatkerten kívül, s szerintem ott es összekavarta a tasakos patkánnyal. Szóval, nagyon egy bódogtalan család volt ez a Suszter, de meg kell hagyni, beindult az élet tőlük a Hargitán. A leánka után annyian bolondultak, hogy a bicskakészítő nem győzte a rendelést, mert folyton valakinek a hátában felejtettek egyet-egyét, a gyászhuszár meg a temettést. A kocsmáros annyi pityókapálínkát rendelt, hogy mindenkinek kerek vót mán a feje. A fehérnép füveket, a falusi asszonyok szerint gacokat gyűjtött egyvégtibe, kaszálni se lehetett tőle, folyton valamék irtáson kaptuk, ahogy a gyomot ritkítja négykézláb, a végin azt hittük, félrejár az erdősszel, pedig csak kakukkfüvet gyűjtögetett, mert Pesten valami füves bótja vót. A legkisebb gyermek, a fiúcska értett még valamit az erdőhöz, a sógorékkal találkozott, s mutatta es, hogy már három viperát sikerült lefotográfiálnia, egészen közelről.

De a lényeg: Suszter szerencsére felvásárolt tőlem tíz mázsa törökbúzáat, pedig elég lett volna indulásból egy fél, de hát apám tanácsát mindig is igyekeztem megfogadni. Aztot felcipelte a hátán a medveleshez, s széjjelszórta. Mondtuk es a bodegában, jövőre a Feneketlen erdőn kukoricás fog nőni. Osztán bévaszarodott éccakára a lesbe, a vadászlak édestestvéérébe, mármint

olyan alapon, hogy ez es, az es mindjárt összedől, ha eltüsszenti magát az ember, s várakozott. El is aludt az egész napos törökbúzaültetéstől, s hajnalban ébredett fel. Medve egy sem jött, hanem egy nagy fene vadnyúl a rokonságával egyetemben szedegette felfelé a törökbúzaszemeket, mert ők sem akarták volna, hogy oda kukoricatábla kerekedjen jövőre. Miután délig kergetőzött a nyulakkal, fölkerestem, s ajánlottam magamot, hogy a lest rendbe hoznám, a törökbúzának készítenék rendes vályút, ahol az apróvad nem éri el, s a druzámék villanypásztorát arrébb telepíteném, mert úgy lehet, a villanypásztor beszélte le a medvéket a kukoricaszedeésről, pedig ők es jöttek volna szívesen.

Ilyen alapon kezdtünk es megbarátkozni, Géza meg én, mondja egyik nap, Tóbi, ha történe velem valami, néked adom a vadászlakot. Nem akartam mondani, hogy pappíron most es az enyém, inkább megköszöntem neki. Hanem amikor jött a milícia, hogy egy pesti ember feljelentett, hogy elloptam az autóját tavaly, Géza kihúzott a csávából, mellettem tanúskodott, igaz, kétszáz eurójába került, s na, innentől tudtam, hogy számíthatok reá valóban, ha majd örökösre lesz szüksége, s már majdnem meg is szerettem én es, csak az a fogadalom ne lett vóna. Plusz a jobbkezőnek es felfogadott, fizetésért, hogy ne mindent neki kell csinálnia, mondotta, s attól kezdve el sem mozdultam mellőle. Még azt a hordós eseményt is elfelejtettem, igaz, csak negyedrészt.

Közben úgy esett, hogy a Suszterék cinkájának a druzámék fia, Tolvajos Ábris kezdte el csapni a szelet erőssen, de olyannyira erőssen, hogy ejsze meg is borítottta, mint a krivöc szél a fenyveseket. A lényeg, hogy nagyon egymásba habarodtak, úgyhogy nem volt nehéz dolgunk a druzámékkal: ahogy közösen Suszterrel levette a villanypásztort, ami megakadályozta a medvék átjutását a Suszter-féle medveleshez, es Suszter boldogan hazament, hogy meginvitálja pesti ismerőseit medvét nézni, a druzám vissza es tette azon nyomban a villanypásztort, duplán megerősítve, mert félt, hogy elszívja a Suszterék lese a medvéit, mert a Feneketlen erdő azelőtt a medvék kedvenc pihenőhelye vót.

Osztán érkeztek is a pesti népek, két napig csak mind a medvelesre készültek, de sehogy se bírtak följebb jutni a vadászlaktól, mert a szesz, amit a fejükbe tötöttek, visszahúzta őket. Aztot rögtön láttam, hogy az egyik vendég más, mint a többi, az ilyet münk Gherlán szoktuk tartani, a börtönben, ahová Rózsa Sándort is zárták. Ez vót a Gúnár, akinek azzal a sok pénzzel tartozott Suszter, es lassan megvilágosodtam, hogy hát ez a setét gondolatú ember azért jött, hogy Suszteren bévasalja. Na, kezdtem meg-

sajnálni Susztert, no, nem a neve miatt, mert vannak itt nálunk is foglalkozásokra utaló nevek, mint például a Király, hanem mert jó sok mindent el lehetett neki adni, és én es pénzből élek. Mondok neki, Suszter komám, mert addigelé annyi szeszt megittunk, mármint ő, mert én enni szoktam a szeszt, hogy pertuban voltunk meg komaságban, hogy ide figyelj, segíttek én neked boldogulni. Ez a Suszter sose kérdezte, mennyiért, hanem rögtön aztot mondta, nem kell, mert jön a segítség, mert amikor a medve bégurul a hegyódalon, akkor ő meg lesz élve, dólni fog a sok pénz a nyomában. Nem mondtam neki, hogy itt a Feneketlen erdőben csak a fa szokott dólni, inkább ráhagytam.

Harmadnapon, mint Jézuskrisztus, ők es feltámadtak, s bevették magukat délutánfelé a medvelesbe. Ott győzködték egymást, hogy még egy perc, még kettő, s itt a medvekoma, gurul bé az ódalon, dólni fog a pénz. A medve meg a druzsámék etetőjénél hanyott dólve mutogatta magát egy másik csoportnak, s egyedül a druzsámék pénztárcája vastagodott. A setét gondú ember, akinek Suszter tartozott, adta fel leghamarébb, mégpedig úgy, hogy bévitte a sűrűbe Susztert, felrakta egy faágra, s rázni kezdte, mint isten a Vargát. Én mán megint megsajnáltam, mert mondom, ezek a foglalkozásra utaló nevek egészen érzékennyé tesznek, mivel az én anyámra valamikor szintén valami foglalkozásnévfélét aggattak, ami erőssen nem tetszett nekem. Akkor sem túrtam, most se, úgylahogy hagytam, hogy istenesen lássa el a baját Suszternek az a pesti ember, s utána összevakartam az avarból, s beléöntöttem egy pohár rendes pálinkát, nem olyat, amelyet a pestieknek szoktunk adni. Hanem sokkal gyengébbet.

Egyből megvilágosodott, bár szerintem az a néhány pofon is sokat segített, amit a pesti embertől kapott. Elsírta nekem, mint szűnyog éccaka az ember fülébe, hogy a pesti setét gondú ember ultimátumot adott neki: augusztus végéig megadja neki a pénzt, különben a lányát elviszi külföldi munkára. A külföldi munkát tudtam, mi az, de hogy az ultimátum micsoda, azt nem, mert a katonaságnál amit megtanultam rományul, azt amint leszereltem s megérkeztem Csíkcsicsóba a vonattal, azt a kevés tudást a kupében hagytam, rábízam egy udvarhelyi katonacimborámra, mert az udvarhelyieknek mindegy. Szóval, fene se tudta, mi az az ultimátum, de rögtön láttam, hogy véges határidőn belül meg kell jelenjen a medve az etetőnél, különben baj leszen, s ezt mind úgy találtam ki, hogy megolvastam, hány kék meg zöld folt volt Suszter szeme alatt. A druzsámmal sem akartam kitolni, hogy eláruljam a Suszternek, hogy a druzsám visszarakta a villanypásztort, úgylahogy előrukkoltam az ötletemmel.

Suszternek megtetszett az ötlet, s váltig hangoztatta, tudja, mi az a medve, mert a nagyapja medveszelídő volt, s cirkusszal járta a világot. Nem akartam megsérteni, hogy miféleképp kik járnak a cirkusszal, inkább eladtam neki a medvebőrt jópénzért. Na, másnap este megint jöttek a pesti népek, köztük a setét gondú ember, s békültek, mint a tyúkok az úlba napszálltakor, szép sorban. Suszter azzal az ürüggyel, hogy meghajtja a fiatal fenyvest, a ciherest, hogy felébressze a medvét, ott hagyta őket, felöltötte magára a bundát, s magát szépen illetve bétáncolt a medveles elé. Lett nagy ujjongás, kattoztak a fényképezőmasinák, s én magam es láttam, hogy valóban medveidomár lehetett az öregapja, mert pont úgy táncolt, mint a szeredai kuplerájban Ilinka, a tízeurós ringyó Moldovából.

Közben, ki gondolta volna, a druszám meghatódva hallgatta Ábris fia káromkodásait, ami a villanypásztor újra felszerelését illeti, úgyhogy miután a kedves fia szépen megkérte két pofon belengetése kíséretében az apját, hogy szerelje le a pásztor, az meg es tette, úgyhogy a medvék kezdtek szállingózni Suszterék medvelese felé. Suszter meg tovább illette magát, kánkánózott, ha lett volna furulyája, arra es rázendített volna, de nem volt, úgyhogy inkább énekelni kezdett, mert béöltözés előtt adtam neki pálinkát, olyat, amelyet a pestieknek szoktunk, hetven fokost. A medvelesben kuporgók csudálkozva figyelték, hogy ez a medve emberi nyelven es képes énekelni, s elkezdtek gyanakodni, de nagyon erősen, hogy itten átverés történik. Ennek igyekeztek hangot adni, mégpedig úgy, hogy egyenként előszállingóztak a lesből, ki óvatosabban, ki bátrabban, s meghajtották a ciheresben a medvének öltözött Suszter komát, s közben azt kiáltották, csókot a medve hátsójára.

Ezzel nem es lett volna nagy baj, ha a fenyves hegyódonon bé nem gurul valójában egy igazi medve, de az es csak azért, mert már nem tudott lefékezni, mert ha le tudott volna, messzire elkerüli a sok kergetőző pestit. Gondoltam, ennek fele se tréfa, mert a medve nem játék, az asszony nem ember, s a sör nem ital, ezt ittenfelé mindenki tudja, kivéve a pesti népeket, mert azok tiltakoznak ellene, pedig életet ment, ha van nálad pálinka, szóval elrikkantottam magam, hogy medve. De a pesti népek még jobban nekivadáltak, most már valóban letéperték a medvebőrbe bújó Susztert, es kezdtek lehántani a szőrmét róla. Én nem sajnáltam, mert egyrészt jópénzért már nem az enyém vót, másfelől sose gondoltam volna a feketetői vásárban, ahol ötven lejt adtam érte, hogy egyszer még megérem, hogy magyar emberek cebálják miszlikbe egy medve bőré, es nem fordítva. Viszont a medve, amék bégurult az ódonon, erősen közeledett, s mivel a bocsi es vele gurultak, elhatározta, hogy véget vet a civakodásnak. Újfent elrikkantottam

magam, de ezek meg se parittyázták, hogy itten rekedtre kiabálom magam. Addig fetrengtek, míg az egyik pesti ölébe nem gurult a medvebocs, és éktelen sírással jelezte, hogy az ő bundáját nem érdemes huzigálni, cibálni, mert az eredeti. Erre már ébredezni kezdett a pesti népekben a józan ész, menekülőre fogták, pláné, mikor az igazi medve elbődült.

Gondoltam, Suszter komán újfent segíték, kihámoztam a bunda maradékából, és nekirohantunk az erdőnek, menekültünk, amerre láttunk. A vadászakhoz nagy nehezen megérkezett az összes pesti nép, de azok olyan örömben voltak, hogy az állam leesett. Na, hát ha ez kell nektek, örüljete, gondoltam, pláné mikor megláttam, hogy a Suszter fiú béállít a medveboccsal, amelyik úgy ordított, mintha nyúznák. Mindenki ott volt, kivéve a setét gondú pestit, aki valahol lemaradhatott útközben. Suszter, amilyen jó szíve volt, hiába szorongatta annyit korábban az az ember, ki akart rohanni az éccakába a férfiéért. Megragadtam a karját, mondtam, máskor es történt ilyen, kár kockáztatni az életünket. De Suszter hajthatatlan maradt, kifutott az erdőbe egy fáklyával. Elvettem a fiútól a bocsot, bétékertem a száját a zsebkendőmmel, s amilyen hülye fejem van, rohantam én es utána.

A setét gondú férfi egy fán csücsült, amire az anyamedve vigyázott. Suszter mondta neki, adja át a pappirost, amivel zsarolja, különben ott fog megszáradni a fán. Rögtön megértettem, miért akarta megmenteni, rögtön igazat adtam neki, s én es biztatni kezdtem, hónom alatt egy zsákban a medveboccsal. A setét gondú férfi hallgatott es rá, mert belátta, itt egy medveidomárral van dolga, átal is adta a pappirost. Azután elengedtem a bocsot, ami rohanni kezdett a sűrűbe, s az anyja es nemkülönben utána. Leszedtük a fáról a halálra rémült pestit, aki megköszönte, hogy megszaroltuk, mert az élete mégiscsak kedvesebb, mint pár millió forint.

Másnap minden pesti nép hazautazott, igencsak elégedetten, hagytak is pár száz eurót az éjszakai élményért cserébe. A Suszter fehérnépe es kezdte biztatni az urát, hogy induljanak hazafelé, mert már megszűnt a setét férfi fenyegetése, ám Susztert elfogta valami érzelem, hogy ő innen nem mozdul, itt akar élni innentől. A fia es mellé állott, mert felfedezte a nyolcadik fenyeffélét közben, a lánya nemkülönben, pláné, hogy a Tolvajos Ábris olyan szépen megkérte a kezét. Suszternek tetszett a fiú, mert hát az ő nevében es ott van a foglalkozás, nem kell azt szégyellni, úgymint hogy kitűzték a lagzi napját. De még azelőtt annyi vendég jelentkezett bé medvelesre, hogy alig győztük bundával. Mert nem kell mondjam, a cirkusz békötözött a Hargitára: Suszter minden estve medvebőrbe bújt, s illette magát. Az ódalon meg hol bégurult egy medve, hol nem. S a pesti népek meg itták a pálinkájukat tovább, a hetven fokost.

GOLDEN HOUR

Feltűnt, hogy a sárga dombok házai piszkos aranyrögök.
És mint az idült éhség, felhorzsolta a gyomrot
a tesze-tosza, végtelen idő.
Porszemcsék gyámolították az ereszkedő nap izzó sugarait.
Egy autó zötyögött a megrogyott aszfalton.

Nyár lett. Repülők szelték az eget;
egy szigetország zsúfolt repterén landoltak.
Máskor egy teljes éjszakát átutazott,
kótyagos társaság szállt le a buszról Velencében,
és eltűnt a tengerszagú zsákutcákban.

Csönd lett. Felborult egy kuka,
amikor a bérház elé kitett szivacsmatrac rádőlt.
Átható penészszag lepte el az utcát.
Aztán megvirradt. A titkot rejtegetők épp
az utolsó árnyak rejtekében értek haza.
Az otthon maradók csöndje verte fel az éjt.
Teherautók mosták fel az utat.
Lába kelt a napnak, minden ment a maga útján.

Személytelen évszakok jöttek.
Minden történt, és mindennek az ellenkezője.
Az ismétlődések rendszerré váltak,
a rendszer néha megbukott.
És ilyenkor feltűnt, hogy a bukkanók
az ereszkedő nap sugarában piszkos aranyrögök,
és a lerogyott térdek sárgás port kavarnak a légben.

Értelem ragyogta be a látóhatárt, feleszméltek a nevek,
határokat mosott el az emlékezet.
Hirtelen egy autóban találtam magam.
Arra gondoltam, hogy itt ülök, ebben a járműben,
és megyünk a naplementébe. Tudom, ki vagyok.
Zötyög az autó a megrogyott aszfalton, odébb bukkanó.

A LÁNY A BUSZON

Miközben a cipőmet húztam, átfutott a fejemen, vajon mit fogok a szüleimnek mondani, hová mentem szombat délután. Majdnem tizenhét voltam, az ember ebben a korban végtére is már csatangolhat mindenféle – én azonban a megemberesedéstől még mindenféle értelemben messze jártam, amihez szorosan hozzátartozott, hogy legföljebb hallomásból tudhattam korosztályom csínyjeiről, véltekről, nagyzólokról és valósákról egyaránt. A hétvégéket szinte egyfolytában odahaza töltöttem, amelyik részét mégse, az pedig szigorú menetrend szerint zajlott: vasárnap délelőtt kis foci a lakótelepi házak között, ilyenek. Amúgy se szerették, ha elmegyünk otthonról. A gimnáziumban is egyfolytában ment a figyelmeztetés, hogy csak ne keverdjünk semmibe. A világ kifordulóban volt önmagából, a megingathatatlan tartott rend összeomlott, ami tőlünk nem is olyan messzire véráldozattal járt, nálunk szerencsére nem, de a változások jogos igénye elfeledni vágyott ostobaságokat (ahogy fogalmaztak: ordas eszméket) is a felszínre hozott. Az a legjobb tehát – sulykolták a szüleink, akik javarészt eszerint cselekedtek –, ha kivárunk, az elmúlt évtizedek egyik nagy tanulsága úgyis az, hogy amennyiben nem pofázunk, nem érhet baj.

A buszmegállónál valaki nem sokkal korábban azt festette a gyártelep melletti betonkerítésre, hogy NO KOMMUNIZMUS – jókora, de ákombákom fekete betűkkel, talán sietett, talán félt, az is lehet, hogy sötétben csinálta. A téli szürkességben is messziről látszott, hogy a NO-t időközben valaki határozott ecsetvonásokkal áthúzta. Az utcákon sár volt, meg latyak, és folyton sírdogált az eső, mintha szégyellte volna magát, amiért nem hóként esik. Az ilyen időjárásra mondják, hogy reménytelen. Én se állíthattam volna magamról, hogy tele vagyok reménnyel, már amennyiben lett volna erről bárkinek bármit is mondanom. Az öcsémnek se szóltam semmit, hová megyek szombat délután, egyszerűen ott hagytam, hogy majd jövök, tizenegy múlt, csak le tudja magát foglalni. Még mindig nem tudtam azt sem, a szüleimnek mit válaszolok majd, ha kérdeznek. Márpedig biztosan kérdezni fogják, ráadásul szemrehányó hangsúllyal, miszerint de hát megmondták, hogy húzzuk meg magunkat, és erre tessék, szombat délután a téli eső áztatva városban csatangolok, melynek szürkességét a rikító politikai plakátok sem bírták áttörni. Úgy voltam vele, ráérek később kitalálni, mit hazudok, az is

lehet, hogy improvizálok, csak előbb ébredjenek föl. Hétfégenként ebéd után aludtak kicsit, a paraszt ősöktől hozták ezt a génjeikben, nekünk addig csöndben kellett lennünk, gombfocizni se lehetett, az is zajjal járt.

Az, hogy az igazat mondjam, meg se fordult a fejemben. Magam is abba a világba születtem bele, amelyben lépten-nyomon hazudozni kell. Szerelmes voltam, életemben először igazából, bár nem igazán tudtam még, mit jelent. Azt se értettem, egyszeriben honnét keveredett ez elő: a lány az osztálytársam volt, ismertem évek óta, az érzés előzmények nélkül, a semmiből érkezett. Igaz, nem is gondolkoztam rajta túlságosan sokat, viszont a hirtelen érzelemvihar akkora büszkeséggel töltött el, hogy azonnal szükségét láttam a lánnyal is tudatni megfélelbezzhetetlen érzelmeimet. Magától értetődő könnyedséggel vallottam szerelmet, mintha ez volna a világ legtermészetesebb dolga, és mielőbbi randevút sürgettem, lehetőleg az iskola falain kívül, hogy nyugodt körülmények között, az osztálytársak vigyázó szemétől távol tisztázhassuk érzéseinket. A lány rezzenéstelen arccal, közönyös tekintettel végighallgatott, majd közölte, hogy nem igazán tudja, hogyan lehetne bármiféle találkozást kivitelezni, pláne, hogy ő a város túlsó végén lakik, és az egyetlen közös találkozási pontunk, földrajzi értelemben véve is, az iskola.

Eszem ágában sem volt az első akadályoknál meghátrálni. A földszinten, az osztályunk cipőszekrénye előtt álltunk, amelyben reggeltől délutánig az utcai, délutántól reggelig a kötelező benti cipőinket tároltuk. A szekrény nyitva volt, a lány éppen cipőt váltani, majd indulni készült. Lábszag lengett körül bennünket. Akkor még nem tudtam, hogy a szerelem erőszakossággal jár, de tisztában voltam vele, hogy muszáj valamit elérnem, péntek délután volt, és az előttünk álló hétféve beláthatatlanul hosszúnak tűnt. Ostromom célját egyelőre az jelentette, hogy megtudakoljam, a lány készül-e esetleg a hétfégén kimozdulni otthonról. Annyira ismertem már, hogy tudtam, hozzám hasonlóan ő se a társaság közepe.

– Szombat délután – árulta el végül, talán sejtve, hogy akkor hamarabb szabadul – hittanra szoktam a nővéremmel menni.

Kerülte a tekintetemet, mintha szégyellnivalót mondott volna, pedig addigra már megszűnt az iskolai KISZ-alapszervezet, a kommunista ifjak országos szövetségével egyetemben. Én a vallás dolgait jobbra csak a nagyanyám itt-ott dugdosott imakönyveiből ismertem úgy-ahogy, mégse tapasztaltam magamon semmiféle idegenkedést szívem választottjának szavai nyomán. Sőt, kicsit úgy éreztem, hogy olyan távlatokba láthatok bele, melyek eddig ismeretlenek voltak előttem.

Faggatóztam tovább. A lány egy mély sóhajt követően elmesélte, hogy a 3-as busszal szokott bejönni a belvárosba, ugyanazzal, amivel iskolába jár, csak két megállóval később száll le, a plébánia közelében.

– Meddig tart a hittanóra? Megvárlak.

Kapkodva megrázta a fejét.

– Utána sietnem kell haza. Különben is, a nővérem addig mit csinál?

– Akkor odafelé szállj le az iskolánál. Hánykor kezdődik a hittan?

– Háromkor.

– Találkozunk fél háromkor az iskolai megállóban.

Megint a fejét ingatta:

– Nem lehet. Nem jöhetek el korábbi busszal otthonról.

– Akkor gyere azzal, amelyikkel jönni szoktál, csak leszállsz kettővel előbb, én meg elkísérlek a plébániáig.

– És mit csinál addig a nővérem?

Nem vesztettem el a türelmemet:

– Ő is leszállhat veled.

– Ha kettővel előbb szállok le, nem érek oda gyalog háromra.

– Akkor szállj le eggyel előbb.

– De minek?

– Hogy beszéljünk.

– Miről?

Nem akartam azt válaszolni, hogy fogalmam sincs, annyit mondtam csupán, hogy majd meglátja.

Nem kaptam semmiféle ígéretet, ennek ellenére az iskolából egyből az említett megállóhoz siettem, és áttanulmányoztam a menetrendet. Kisilabizáltam, hogy az a busz, amellyel a lány és a nővére szombaton a plébániához mehet, háromnegyed három után két perccel ér ide. Eléggé ki van centizve, nem lesz sok időnk, de az a 13 perc is több a semminél a szerelemhez. Már csak azt kellett kitalálnom, mit mondok a lánynak, s majd a szüleimnek.

Szombaton nem sokkal kettő óra után azzal a vakmerő gondolattal szálltam föl az immáron a KOMMUNIZMUS-t hirdető gyárkerítés tövében az 1-es buszra, hogy fölösleges agyalnom, majd csak lesz valami. Időnként hagyni kell, hogy a dolgok maguktól jöjjenek. Az élet szokatlanul könnyűnek és mámorítósnak tűnt. Úgy éreztem, nincs miért aggódnom, a téli köd és a monoton csepergés ellenére fölsejlett a közelgő tavasz. Pedig napok óta nem láttuk a Napot, a városra telepedő sötét és komor levegőpárna füsttel s a külvárosi gyárakból kibocsátott vegyi anyagokkal volt tele. A még élő régi reflexek szerint erről senki nem beszélt, az éledező független – vagy ahogy

hívták: alternatív – sajtó sem tudósított róla, apám azonban bizalmas forrásokból megtudta, hogy jobb, ha most nem, vagy csak keveset szellőztetünk. Újabb ok arra, hogy amennyiben nem muszáj, ne mászkáljunk el otthonról. Míg az 1-es buszra vártam, éreztem, hogy a légcsővetet, de talán a tudómet is kaparja valami, a cipőm pedig képtelen volt az egész heti ázás után megszáradni. Mégis boldogságféle töltött el, annak ellenére is, hogy sejtettem, a lány nem fog leszállni, akkor se, ha a busz pontosan érkezik, és nem kell tartania attól, hogy elkésik a plébániáról. Pedig csodával határos módon tényleg mindkettőnk járata tartotta a menetrendet, háromnegyed három előtt már ott ácsorogtam a másik, a belvárosi megállóban, és vártam, hogy fölbukkanjon a 3-as busz. A megállók errefelé nem estek messze egymástól, tisztán láttam az iskola épületét, és azt is, ahogy az autóbusz elé kanyarodik, majd megy szinte rögtön tovább. Percnyi pontossággal érkezett, és a lányt észrevettem a koszos panorámaablakon keresztül is. Háttal állt a megállóban, lehet, hogy szándékosan, de azonnal fölismertem a válláig érő gesztenyebarna, simára fésült hajáról és a bordó dzsekijéről. A nővére viszont megfordult. Ezek szerint kíváncsi volt rá, melyik osztálytárs vár a húgára. A nővérét is ismertem, a fölöttünk lévő évfolyamba járt, és bár valamivel magasabb és vékonyabb volt nála, vonásaik szinte egy az egyben megegyeztek. Amikor megpillantottam a rám szegeződő mélybarna tekintetét, úgy éreztem, mintha a húga szemébe néztem volna.

Sokáig bámultam a távolodó autóbusz után. Annyira mocskosak voltak nemcsak az ablakai, hanem a karosszériája is, hogy a színét képtelenség volt megállapítani, inkább csak tudni lehetett, hogy homoksárga, mint a városi buszok akkortájt. Föltámadt a szél, szűrős és hideg esőcseppeket fújt a kabátom alá. A szemközti ház faláról valakik leszaggatták az egyik újonnan alakult párt eljövendő szép időket ígérő plakátját, a megmaradtak foszlányai dühösen rángatóztak a foghíjfoltoktól tarkáló vakolaton. Alig lehetett látni annak az utcán fölbukkanó kevés embernek is az arcát, sapkát húztak a homlokukba, sálát kötözték a szájuk elé, mégis érzékeltem csodálkozó, egyszersmind dühös és lesajnáló pillantásaikat, ahogy végigmértek, amiért füttyörészni merészelttem. Futnom kellett, hogy elérjem az 1-es buszt, amely néhány lépésnyire mögöttem bukkant föl az egyik kanyarban. A buszon rám tört a köhögés, mire az előttem ülő idős asszony nagy dérral-dúrral fölkel, és átült egy másik ülésre, onnét lövellt rám megrovó pillantásokat. Bővel válogathatott a helyek között, én pedig nem kezdtem el magyarázni, hogy csak futottam, és nem influenzás, hanem szerelmes vagyok – talán enélkül is látszott rajtam, bár mások igyekeztek úgy tenni, mintha nem vennék észre

szüntelen mosolyomat. Dudorásztam is, amikor leszálltam a KOMMUNIZMUS felirattal szemközt, az út másik oldalán, pedig nem volt szokásom dűdölgatni.

Amint beléptem az előszobába, eszembe jutott, hogy még mindig nem találtam ki, mit mondok a szüleimnek arról, merre jártam. A lakásban csönd honolt, csak a keletnémet óra kattogott a falon. Levettem a cipőmet és a kabátomat, bementem a gyerekszobába, ahol az öcsém a parkettán hasalva rajzolgatott.

– Anyuék még alszanak? – kérdeztem.

– Igen.

– Jó. Gyere, gombfocizzunk.

– Nem fognak fölbredni rá?

– Becsukom az ajtót. Egyébként elmúlt három óra.

Miközben a szoba közepére toltuk az asztalt, elhatároztam, hogy hétfőn reggel megvárom a lányt az iskola földszintjén, az osztályunk cipőszekrénye előtt, és megköszönöm neki, hogy láthattam szombat délután. Biztos voltam benne, hogy nem érti félre, és az se fogja zavarni, hogy megint lábszágban leszünk.

FÖLD HÍVJA

Kiülök a balkonra
kávé és cigi nélkül, mint
az amatőrök. Kiülök
és nézem a fiatalon
kopaszodó Hója homlokát.
Nézek, és ebből a tíz perc
tétlenségből most nem születnek
nagy ötletek, még csak
egészen közepesek sem.

Nézek, két határidős munka
között, és nem a következő
munkára gondolok. Még csak
arra sem, meddig bírjuk a hétfégi
túlórákat, meddig motivál az,
hogy szeretjük a munkánkat,
hogy nem egy multi miatt
mondunk le a szabadnapokról,
és hogy húsz év múlva mieink lesznek
a falak, tető, lépcsőházajtó,
jogos tulajdonosok leszünk,
nem gondolok a jogra és
privilegiumokra sem,
nem gondolok semmire, és te sem –
dolgozol és közben rázod a lábad,
én nem dolgozom, úgyhogy
most nem zavar. Most csak nézek,
hallgatom a galambok, építkezések zaját,
elszaporodtak a faluban.

Ha eszembe is jutna valami,
elzavarom, mint a galambokat.

Nézek, bámulok ki a fejből,
ahogy az órákon tettem, amíg
rám nem szóltak, hogy
föld hívja kisasszonyt,
de nem hívott soha senki.
Aki csak bámul ki a fejből,
amellett elsuhan az élet,
mint taxisofőr a sárgán,
mindig csak a következő lámpáig,
a következő kényszerleszállásig.

Valaki dudál odalenn a főúton,
felhőmpölyög ez a zaj is
a dombra, itt fenn visszhangzik
minden, különösen jó időben,
a derűs idő jó hatással van a mentális
egészségre és a produktivitásra,
azt mondják. Sétálnom kellene –
sétálnék, de azt is hátsó szándékkal,
azért, hogy jó hatással legyen.

Bámulok ki a fejből ahelyett,
hogy jobb időbeosztásom lenne,
többet mozognék, moziba járnék,
olvasnék, írnék, egészséges húszperces
ebédeket főznék, elpakolnám hétfőre,
mert megfizethetetlen a napi menü
a városban, megfizethetetlen maga a város,
nézem, és el akarom hagyni,
nézlek, és tudom, hogy te nem.
Még látszik a Hója szelíd homloka
a balkonunkról, még nincs minden beépítve,
hogyan mehetnénk el, amikor
húsz év múlva miénk lesz ez a kilátás –
Egy mély levegővel
letüdözöm az építkezések és szebb jövő
bódító porát, és már majdnem
olyan, mintha céllal jöttem volna

ki, mintha mégis cigizni jönnék,
mint rendes költők
egy rendes válságpillanatban.

Nem akarok sétálni,
és nem vagyok jól,
nemcsak azért,
mert nem vagyok produktív –
Nézek, mint tyúk, miután
megette a saját tojásait,
cserbenhagytam magam ebben
a csapatsportban, itt mindenki
játszik, szurkol, sétál,
cselekszik.

Föld hívja kisasszonyt,
lepillantánék, de ezt azért mégsem,
túlzás, érzéketlenség ilyen
versbe írni, tényleg csak sétálnom
kellene, öleljem keblemre a semmittevést,
mint ballagás óta nem látott szobatársat.
Jót tesz az agynak az unalom, mondják,
aki nem öleli keblére a semmittevést,
hogyan legyen produktív költő, hogyan
használja ki a nap minden percét
a lehető leghatékonyabban –
Írhatnék verset, vagy legalábbis
gondolhatnék valamire, lehetnének
nagy és egészen közepes ötleteim,
lejegyezhetném, másképp hogyan
bizonyítsam, hogy valóban
megtörtént velem a gondolkodás,
és nem hiába jöttem ki a balkonra.

Nem sikerül keblemre ölelnem:
a semmittevés, mint rég nem látott
szobatárs, meg sem ismer az utcán,
én meg csak nézem, ahogy

köszönés nélkül továbbhalad,
nézek, és ennek továbbra sincs
sem irodalmi, sem másmilyen tétje.
Nézek, és már nincs, aki megszidjon,
hogy csak töknek kell karó, vagy
nem emlékszem már, miket mondtak
arra, hogy csak ennyire vagyok képes,
báméskodom a szabadnapomon,
és hosszú idő után tényleg nem jut
eszembe semmi, nem történik meg
a gondolkodás, és ettől egy pillanatra
valahogy mégis boldog vagyok.

Megkérdezed, mi újság odakint,
de csak annyi, hogy szépek a dombok,
nem szarták össze a galambok a balkont,
le kellene törölni a port az ablakokról,
de dolgunk van,
főzök még egy kávét, neked is főzök,
ne mondd, hogy nem gondolok rád.

SOK JÓ EMBER

Ferinek

Kocsmájában él az irodalom errefelé,
szűk baráti köre tartja el
szeretetből vagy büntudatból.
Sok jó ember rossz passzban
akárhol elfér, titkot tartani
úgysem tudnak, ezért
mondom el csak neked.

örömömet lelem az írásban –
én ugyan nem vagyok szakértője a dolognak,
de ami él, az talán nem ilyen.

A derűről akartam verset írni neked,
jólesett volna megszabadulni
társadalmi kérdésektől, amikre eddig
csak rossz válaszokat találtam;
jólesett volna feloldódni a nyelvben,
igazi verset írni, amire az idősebb
költőnemzedék is elismerően bólint;
hallani a zenét a szavakban, ismerni
a metrum titkos mechanikáját –

de botfülű vagyok, titkaim
földhözragadtak és felejthetők.

A derűről akartam verset írni,
de anakronisztikus és maníros lett,
az idősebb nemzedék elismerő
bólintás hiányában így legfeljebb csak
számonkérhet: milyen költő az, aki
nem tud verset írni arról, ami nincs?
Elvitte a cica a nyelvem,
a cicát pedig a sintérek.

Nem mi tehetünk róla, mondhatnánk.
Nincsenek nagy öregeink, kis öregeinket
sajnáljuk párbajra hívni, egyébként
sem hiszünk már a párbajokban,
túl szelídek és ragaszkodók vagyunk,
tele szeretettel és büntudattal.

Sok jó ember
otthon iszik,
verset ír, és
elküldi a másiknak
Messengeren.

Azt mondják, nemzedékünk
szétesett individualistákból áll.
Azt is, rossz a munkaetikánk,
nem dolgozunk meg semmiért
igazán. Önző módon éles határokat
húznak, de nem tiszteljük mások határait.
Túl sok mindent mondanak
Rólunk, és nekünk túl sok titkunk van –
nem tudom, melyik nemzedékhez
nagyobb pech tartozni, csak azt,
hogy még nem vagyunk a csúcson,
hogy abbahagyjuk;
csak azt tudom, hogy ha ennyi idő után
sem esik jól a vers, akkor
rossz verssel töltöm az időmet.

A derűről akartam írni,
hogy néha azért szép is volt,
és mindent egybevetve talán
mégis megérte.

Errefelé kocsmajában él az irodalom,
de neki se könnyű, egyre drágul minden,
egymáshoz is egyre ritkábban járunk,
egyre kevesebb jó ember,
de egyre több titok,
kevesekben bízom én is,
ezért mondom el csak neked,
hogy tényleg csak a derűről akartam
írni, de ma egyszerűen nem megy.

Továbbra sem tudom, melyik
nemzedékhez nagyobb pech tartozni,
de azt igen: nem akarom, hogy
a miénket is legjobb elméinek
hatalomvágya tegye tönkre.

Bármennyit is erőlködöm,
a barátságnál derűsebb dolog
nem jut most eszembe,
erről hátha majd a gyerekem is
tudni fogja, micsoda,
nem főzik, kopasztják,
tenyésztik, verik, darálják
apró, tartósítható darabokra,
nem gyártják le olcsóbban,
és tervezik meg jó előre
elavulásának pontos napját.

Sok jó, de csalódott ember
között kihűlt ideológiák
és posztigaz ígéretetek,
drága konzumsörök és
gyönyörű szép kísértetek
hiányában lehetünk
egyszerűen csak jók?

Ugyanattól fél
egyszerre sok jó
ember, és talán
nem leszünk majd
különbek mi sem –

Van pletykám, de a
tiédet, ha kéred,
egészen a demenciáig
viszem.

BENVOLIO BIZTATJA LEVÉLBEN MERCUTIÓT,
TÁVOL VERONÁTÓL

Dórának

Mercutióm, ne csüggedj, jó barátom,
még annyi hajszát kell végigcsinálnunk,
bejárni kocsmát, könyvtárt, karnevált!
Hová sietsz, ki hajt? A szó nem évül –
ott lüktet lopva tintás ujjbegyen.
Elvitte a cica a nyelvedet,
cicát a sintér, sintért meg a dögvész?
Akkor hát íj a levegőbe némán,
olvassa gyöngybetűid majd a szél,
s szélből betűzze cikkanó madárhad,
tőled tanulja így a szárnyalást.
S ha megriadva tollát földre ejti:
tiéd lesz, vedd föl, azzal íj tovább,
dolgok természete, hogy körbeérnek.

Mert lesz, ki értse némuló szavad,
ezért teremtettek a jó anyák –
és aggódni: ettél-e rendesen?!

Íj hát, ne kényeskedj – ennyi a dolgod.
Ha már magadnak nem, hát íj nekem,
tudod, végig fogom lassan lapozni,
és értem is majd, nem csak színlelem.
Ismerlek, mint hóhér a vér szagát,
s mint perselycsörrenést dörzsölt papok,
beszél hozzám a szótlanságod is.
Ha hallgatsz is – írsz. Ne áltasd magad.

kitanulták a szorgos földrögök,
kastélyok, kunyhók, szűk serpentinek.
Bukott próféták, korhelyek, poéták,
elátkozottak és pletykálkodók
között nekünk is jut maroknyi hely.
Tán mi sem ordítjuk túl a zenét,
s meghalljuk tényleg, mit mesélnek ők,
nem csak saját hangunk vár zendülésre.

Hajnali részegségek sorba állnak
előttünk még, hogy megszülessenek
a legszükségesebb mondataink.
Mi ez, ha nem költészet, cimborám?
Mert ami él, talán az pont ilyen.

Hogy összeszódd magad szikár szavakban:
veszett vajúdás, kényszerű szülés,
nem gólya fossa ránk az ihletet.
Hogy életünk, s az összes törpe tervünk
földözragadt, felejthető, unalmas –
hát ettől eleven, szükségszerű.
Hazánk: kihúzott, vézna verssorok
közt egy-két eltalált, precíz jelentés.

Tíz éve már tanuljuk és tanítjuk
egymásnak a türelem tudományát,
bár félő, mesterek sosem leszünk.
Hol kéretlen, komisz kalandba vágunk,
hol kapkodón pedig egymás szavába!
A biztatások és szembesítések
között pofozgat emberré az élet,
segítve rajtunk egy-egy taslival.
Ha sárba hulltam, válladra emeltél,
magunk kihúzva köptünk, szitkozódunk,
s emelt főkkel lépdeltünk hát tovább.
Orrom, ha túl fönn hordtam, jól betörted,
majd zsebkendőd nyújtottad is törődön.

Dacot vetettünk és dühöt arattunk,
embernek lenni próbáltunk veszettül.
Jóra törtünk, s a jóban törtünk el
megannyiszor. Tátongó tévedések
torkából téptük egymást ki a fényre,
apróbb és kardinális árulások
között is volt egy-két megérkezés.
Hogy vakaróztunk éjszakákon át,
ha csípte büntudat bolhája bőrünk!

Lám, másfelé indultunk annyi éve,
s most visszapillantunk szemügyre venni,
hogy könyököl a két svihák suhanc,
kik egykor voltunk! És alig hiszik, hogy
mássá lettünk, mint egykor ők remélték?
Hát megbocsáss, de régi ostobáknak
naiv hitére nincs miért felülnünk.
Okoskodók csupán, harsány vigécek,
szándék szerint szelídek, széltolók,
de csak botorkálnak, mint elefánt
a régi porcelánkereskedésben –
ezek voltunk: lelkes lubickolók
a nagyravágyás langyos lábvizében.

Elhagyni félünk ezt a két konok
kisgyermeket, ki annyit álmodott!
Pedig nem ők vagyunk már, és röhej
is lenne megfelelni nebulóknak:
pojácák s porbafingók csak, kiket
becsvágy hevít, s hűt melankólia.
Esetlenek és bájosak, bevallom,
de mára már ködökbe bújtak el.

Pedig láthattuk volna, hogyha tényleg
csipánk lemosva pillantunk tükörbe:
seggünkön még tojáshéj törmeléke,
botor, harsányan hápogó fiókák
vagyunk, komám, nyüves, pihés csibék –

eltaknyolunk, ha támad röpke szellő.
Gyöngék, silányak még a röppenésre,
de hittük szárnyalás ígérését.

Mégis próféták megátalkodott
hevével vertük föl az út porát,
s álmétkodtunk, miért tüsszög, tikácsol
köröttünk mind, ki éppen arra jár,
mikor mi épp értük tapicskolunk?
Osztottunk bőszen nem kért alamizsnát,
aztán habogva hálát uzsoráltunk,
fizessenek, hisz miattuk szabódunk,
hittük, jussunk s jogunk: kitüntetés.
Gyermekdeden öltöttünk díszpalástot,
s hogy lóg a gönc, futtunkban fel se tűnt,
nyomot hagytunk – hisz ez csupán a cél!
Csak épp rojtos ruhák foszlott cafatját
szórtuk magunk köré. Önáltatás,
de mentünk, persze, néha csatlakoztak
lelkesebben ledér, vidám hadak
hozzánk, de lám, csak eltévedni bírtunk.
A kapkodásaink keresztüzében
nevettük azt, ki nem darálja fel
magát megannyi botcsinált ügyért:
tökéletesség zsarnoki jegyében
álltunk magunk ellen be zsoldosoknak.

Lassan a leckéink leülepedtek,
már-már táncnak hihetnéd kapkodásunk.
Azért komám, az istenért se hidd,
bölcesség baglya hogy reánk ereszt:
csupán távolból halljuk huhogását,
dallamára olykor ráismerünk,
de lekottázni képtelen vagyunk.

Miközben egyre többen, egyre jobbak
érkeznek, s mi elnézzük, félredobva,
mi lesz, ha jobban mondják ők helyettünk?

Mi lesz, ha szebben lelnek mondatokra?
A mindenséget vágytuk versbe venni,
s minden sorunk, lám, semmiség maradt.

Szépek voltunk és hajthatatlanok,
hittük, csak az vagyunk, amit saját
kezünkkel raktunk föl szörnyű magasra,
s nevünk ráírtuk, lássák: erre jártunk.
S ha egy nap megfáradtan félreállunk,
robajjal hull alá a vártorony!
Násznépre dől az esküvőn a templom,
a polgárok sikítva porba hullnak,
csak vér csorog, fekélyes pusztulás,
s tüzes pokol nyeli majd el a várost.
Nagyképűség volt ez, nemde, barátom?
Verona áll majd, meglásd, nélkülünk is.

Nem mosta el Velencét sem az ár.
Pompej? Épült száz új város porából.
Minek a hűhó, trappolás, a hübrisz?
Az is halad, ki néha meg-megáll,
virágot szed, szotyizgat, nézelődik,
ködöt kerengtet, fecskéknek felel,
nem nyújta nyelvét nyamvadt névelőkért,
vadak helyett csak felleget terel.
Szerelmét vallja nőknek, férfiaknak,
füveknek, fának, szónak, isteneknek,
vagy ordas eszméknek fogad hűséget,
s magának is, nyilván, saját magának,
szerelmes lesz illékony életébe.

Tudod, Mercurióm, nem a mi tisztünk
megmenteni rohanó Rómeókat,
kik tüntetőn törtetnek, mint mi egykor,
s a más hibáiból sosem tanulnak –,
miként mi is hittük, kontár kedéllyel:
tiszták vagyunk, tévedhetetlenek.

Csatározó családok közt civódva,
az izgága igazságérzetünkkel
nem a rendeltetésünk rendteremtés,
kivált, ha önjelölten hősködünk csak
a meddő messiáskodásainkkal.
Ki Montague-t Capulettel kibékít,
előbb-utóbb kardja törik belé.

S a csillagok, ha néha összeálltak
felettünk, s egy-két apróbb vállalásunk
nyomán siker babérja hullt fejünkre:
támadt forrongó fejedelmi hév,
s hittük, jogunk szerint miénk az ország!
Természetes, hogy állunk felkopott...
Értetlenkedtünk, hogy a bölcs tanács
avatni minket rögtön új királlyá
miért visszakozik?! Bátor, bolondos,
becsvágy bigott bohócaként borultunk
saját hitünk elé vak hódolattal.

És hány ügyetlen, vaksi lázadásunk
végére érve láttuk azt, de hányszor,
hogy a királyi trónra ülni terror!
Minek a hév, a nagycsaládi birtok,
ha a tékák tömött polcán a porba
leírhatod neved, és ott lapul
utókorok kíváncsi könyvmolyának?
A krónikákat átlapozni úgyse
akadt időnk elég, a maszkolások,
a cselszövések és ármánykodások
között kallódó forradalmi hév
halkan parázsba hullt és elcsitult.

Sok lézengő lovag szeretni vágyik,
nem talmi torna, nyúzott ütközet
múló dicsére, illanó fényére.
Rég nem múzsákat, sem a kitalált
ellenséget óhajtják ostromolni,

csak pár baráti szót csikarni ki:
tanúságot, jóváhagyást, hogy egykor
verejtékező, vad vágtatásaik
nem tévedés volt, és nem céltalan.
A párbajok csak végső csapkodások:
akár sebzett állat, ha visszamar,
nem vérre megy, hiába tűnik úgy,
csak állkapcsát rángatja réműlet.
Szándék akad, de éles még a tüske,
s a bőr alá oly fészkesen feszül.
S az igazság, mondd hát, kihez szegődjön?

Hát így vagyunk, Mercurióm: kegyeltek.
Bajtársam balgaságban s cinkosom
megannyi jó szándékú ügyködésben
és rombolásba fúló rendrakásban.
Elhagyni félünk képzelt önmagunk,
ezért hasít a görcs, ha írsz, kezedben.
Próbálni összerakni még magunk,
kilábalni megalkuvás sarából.
Gyűjtöttünk titkokat, akárha szomjas
kutyák kortyolnak búzló pocsolóyából.

Fakarddal indultunk csapzott csatába,
mégis jutott pár apróbb diadal.
Csiszolt kavicsból raktunk palotát,
s bár dűledez, fala már omladozgat,
egy-két szobája mégis lakható.
Jönnek utánunk újabb nagycsaládok,
kit szétzúzzák vagy jobbra építik.
Azért, olykor egy-egy ünnepezen
fecsegéseink és a nagyzolások
hevében hozzánk hűen betekintett
egypár viharvert, aszott arcú angyal.
Ennél többet kívánni hiúság,
de kevesebbre szívünk képtelen.

Barátom, drága jó Mercutio –
nem lesz miénk se föld, se ég, se szellem.
Ami vagyunk: a rezgő, árva árnyék,
amit a talpunk vet magunk alá.
Nem kell jelen se lennünk mindenütt,
se bölcsek, sem konok mindentudók,
akár regényekben az elbeszélők.
Történetünk, bár elmesélhető,
nem újszerű, nem körmönfont, kalandos,
de pont belátható és élhető.
És hogy vállvetve jártuk végig ezt,
testvéri tartással, jó cimborám:
ennél hercegnek lenni sem dicsőbb.

Inkább fontoskodásaink feledve
csevegjünk, mint patak vize, ha csobban –
hiszen csobogni fog, ha arra senki
épp nem bolyong, hogy fültnú legyen.
Mesélj, a festőd lelt-e új színekre,
s a házatok berendezése közt
szorult-e polcok közt tenyérszéli otthon?
Veronát elhagytam, pedig szerettem,
de itt vidéken is vidám a nap,
akadnak itt is pállott pincemélyen
törések és találkozások, épp csak
levegőjét torzítja trágyaszag,
de megvagyunk – hisz csak így érdemes.
Mesélj, a régi hintód fémcsapágya
nyikorg-e még, vagy kente jó olaj?
Hány paripa is húzza át királyok
hágóin, míg elérkezel hazáig?
Bírják-e még délceg kancád patái?
Vendégszobád tartsd fenn nekem, komám,
meglátogatlak úgyszólván nemsokára,
kupát koccintunk régi s új kalandra.

De addig is, barátilag búcsúzom.
Csak annyit még, hadd juttatom eszedbe:

más udvarát hiába rendezed,
ha nem vagy ott, hogy napról napra gondozd,
kinő a gaz, kócos lesz, elvadul.
Ne feledd, hogy tiéd a lét csupán,
magadnak kell bélelni otthonosra,
ahogy nekem sajátom. Semmi több,
ennyi a tisztünk, s ez nem is kevés.
Hát jó legyél, s vigyáz magadra, mintha
mások fölött kellene gondviselned,
testvérem. Távolról ölel örömmel,
és hálával köszönt:

Benvoliód.

POST-SCRIPTUM

Mercutióm, kitartás, jó barátom,
mit fáj, ha líra épp cserbenhagyott?
Cicák ragadták el, mondod, nyelvedet,
és most sintértelepen oldalog?

Még visszatér, ragaszkodó kis állat:
nem fogja rüh, poloska, nyafka nyű,
ha elbolyong kajtatni nagyvilágba,
megtér hozzád. Ne légy hát kishitű.

Ha egyszer tinta fogta meg az ujjad,
nyomát le többé már sosem mosod.
Hogy kard ki kard vagy toll ki toll, kezedben
még ott motoznak meg nem írt sorok.

Kocsmában él mifelénk annyi minden,
sok jó ember kis helyen is berúg,
poéták, festők, ludditák, színészek
között nevesd magad – s feledd a bút.

Azt hittük, fontosak vagyunk, barátom,
de ténykedéseink: mellékszerep.
Nem kell babér, se díszköntös, belátom.
Se glóriák, vakító ékszerek.

Hogy mentségül szolgál a múlt idő?
Akadt pár jó szó, sör, vendégszobák.
Elvesztél – hogy magadból tűnj elő.
Azt hitted, ennyi? Lásd, még van tovább.

Ha horkolásba hullt az összes férfi,
és minden nő is régen hazament,
akad időnk hosszan végigbeszélni,
s feloldozni a belső idegent.

Lesz még ez így se, s túlélünk, pöcök!
Jó még ragály, s dögvészre új derű.
Ne félj, hogy nem látsz most se fát, se erdőt.
Mert eltévedni szép. Emberszerű.

POST-POST-SCRIPTUM

Az emberélet útjának felén
eltévedésünk már törvényszerű.
Ki elindult, s űzte ripők remény –
szél szórta szét, nyomát benőtte fű.
Ki most csapásokon utána csörtet,
hasonlít rá, de más természetű:
fénytől fárad, s csodálja már a csöndet,
és békevágy hajtja. És halk derű.
Nem riasztják csapzott csatára szörnyek.
És meg-megáll, s az égre feltekint.
Verejtéktől ázva sziklát, ha görget –
boldognak képzeld. Az is, rendszerint.
S ki kútba nézve arcát nem leli:
az minden – s semmi. Szép. És emberi.

CASANOVA DERŰJE

Hősünk 1747 őszén huszonnégy éves, és éppen Trevisóban tartózkodik. Pénzzavarban lévén, egy különösen értékes ékszert, amelyet szülővárosában, Velencében nem akart elzálogosítani, a trevisói zálogházban helyezett el. Útközben megismerkedett egy csinos és – hadd mondjam így – naiv falusi lánnyal, akit ügyesen el is csábított, viszont rájött: ha nem akarja, hogy Cristina a selyemszalagos főkötőjével, bumfordi tájszólásával, nagybeteg anyjával és tökféj apjával a nyakán maradjon, akkor férjhez kell adnia. Ezt is nyélbe üti, de egy ilyen akció időt és türelmet kíván. Nem csoda, hogy unatkozik, és igyekszik elűzni az unalmat. Részt vesz a helyi aranyifjúság tréfaiban (nyoszolya összeomlasztása pásztorórán, kísértetek felléptetése éjfél körül az árnyékszék tájékán, has-, víz- vagy szélhajtóval preparált sütemény ifjú hölgyeknek), ám az ő rovására is követnek el tréfákat a többiek, és az egyik ilyen tréfa – megítélése szerint – túlmegy a tűrhetőség határán.

Napi sétaútja során rendszeresen útba ejtett egy keskeny pallót, amely egy szennycsatorna fölött vezetett át. Ezt a pallót valaki a sokadik ilyen séta előtt befűrészelte, így hát hősünk alatt leszakadt, ő pedig nyakig merült a sűrű trágyalébe. Nem elég, hogy kárba vezett selyemharisnyája, bársonycipellője, mi több, ezüstlapocskákkal díszített, aranyszállal kivarrt, vadonatúj ruhája is, nem elég, hogy nyelt is egy-két kortyot a kvintesszenciából (állítása szerint a nyakáig ért, és majdnem belefűlladt), ráadásul az egész kisváros rajta röhög.

Nem nehéz kiderítenie, hogy ki fogadta fel azt a parasztlegényt, aki a piszkos munkát elvégezte: egy Demetrio nevű, ötven év körüli fűszerkeskedő, aki azért neheztelt Casanovára, mert az elszerette a babáját, egy tűzrőlpattant cselédlányt. (Cristinához nem nyúlhat többé, ő már egy másik férfi menyasszonya. Különben is, amióta kimosdatták, és városi ruhába öltöztették, már nem annyira vonzó, mint azelőtt. Azonkívül, főleg: ő már *megvolt.*) Hősünk töri a fejét, hogyan állhatna méltó bosszút. Éppen egy holttestet visznek ki a városka melletti temetőbe, ez adja neki az ötletet. Halljuk őt magát!

„Egy vadászkéssel felfegyverkezve, kilopóztam egy szál magamban, kevéssel éjfél után a temetőbe; kiástam a hullát, akit aznap temettek el, és nagy ügyel-bajjal levágtam a vállánál a jobb karját. Miután a holttestet

visszatemettem, a levágott kart hazavittem a fogadóba, a szobámba. Másnap együtt vacsoráztam az egész társasággal, majd felmentem a szobámba, mintha le akarnék feküdni aludni. Onnét azonban csakhamar, hónom alatt a levágott karral, átsurrantam a fűszerkereskedő szobájába [eszerint ő sem volt helyi lakos – M. L.], és elbújtam az ágy alatt. Negyedóra múlva belép az én emberem, levetkőzik, elfújja a gyertyát, és ágyba bújjik. Várom, amíg félig-meddig el nem alszik. Akkor az ágy alól előbújva lassacskán, hüvelykről hüvelykre lehúzzom róla a takarót, úgyhogy a csípőjéig ki van takarva. Ő felkacag, és így szól: »Akárki legyen is kelmed, menjen innét, hagyjon aludni. Úgysem hiszek a szellemekben!« Ezt mondván, ismét betakarózik, és próbál visszaaludni. Várom öt-hat percig, majd megint húzogatom róla a takarót lefelé. Amikor pedig ismét magára akarja húzni, és újfent bizonygatja, hogy úgysem fél a szellemektől, még erősebben ráncigálom a takaróját. Felül az ágyban, hogy elkapja a takaróba csimpaszkodó kezét, én viszont úgy intézem, hogy a hulla kezét markolja meg. Abban a hiszemben, hogy most aztán elcsípte azt a férfit vagy nőt, aki incselkedik vele, nevetve húzza a kezét maga felé, én azonban még néhány pillanatig erősen tartom a hulla karját. Amikor aztán hirtelen elengedem, a kereskedő visszazuhan a vánkosára, és nem szól egy szót sem. Én pedig, mint aki jól végezte dolgát, nesztelenül kióvakodom, visszamegyek a szobámba, és lefekszem aludni.”

Hajnalban kiabálásra, lőtás-futásra ébred; kiderül, hogy a kereskedő a réműlettől szélütést kapott, és haldoklik. A pap már feladta rá az utolsó kenetet, a levágott kar még ott van az ágy mellett. Mindenki Casanovát gyanúsítja, ő makacsul tagad, majd menekülésszerűen visszautazik Velencébe.

A jeles osztrák Casanova-kutató, Gustav Gugitz figyelt fel rá, hogy a fenti epizód nagyjából egybevág Antonio Francesco Grazzini (1503–1584) egyik novellájával. Elképzelhető-e, hogy Casanova az egész esetet úgy, ahogy van, átvette Grazzinitól? Valami olyasfélét, ami a leírtakban áll, biztosan elkövetett, tudniillik a velencei inkvizíció nemsokára maga elé idézi hullagyalázás miatt, ő pedig ahelyett, hogy engedelmeskedne az idézésnek, kereket old, és Milánóig meg sem áll. Am ennél fontosabb kérdés, hogy: egyáltalán számonkérhető-k-e a valóságreferenciák Casanova önéletírásán? Kevésbé szavahihető-e a szerző, ha egy filológus kideríti, hogy X. velencei szenátornak nem három lánya volt, hanem csak kettő, és Y. grófnő 1748-ban nem hetvenéves volt, hanem csak ötvennyolc?

Tegyük fel, hogy az ifjú Casanova csakugyan ismerte Grazzini novelláját. Ez esetben nem a temetés pusztá látványa adta az ötletet, hanem a Grazzini-novella, amely viszont a temetésről jutott az eszébe. Ez esetben

a regényhős, az ifjú Casanova titkos (mert senki által nem látott, vaksötétben játszódó) rokkoló performanszá alakítja a reneszánsz svankot, az idős Casanova pedig, a szerző feloldja és láthatóvá teszi a titkot az olvasó előtt. Ez pedig azzal jár, hogy az eredetileg heterodiegetikus elbeszélő helyébe ifjúkori önarcképét mint homodiegetikus narrátort lépteti. Azaz vénülő fejjel is úgy mondja el az esetet, mintha ott volna, és közvetlen közelből tudósítana. Nem az a kérdés, hogy „igazat” mond-e Casanova, hanem az, hogy mennyire győzi meg az olvasót az általa választott narrátori pozíció.

Azt is vegye figyelembe az olvasó, hogy a szerző olyan életrajzi hőst formál meg, aki sohasem nyugszik bele a megaláztatásba és a vereségbe (mindenekelőtt a szerelmi kudarcba), hanem valamilyen módon, akár groteszk vagy alantas eszközökkel is, visszajára fordítja. Legrosszabb esetben az évtizedek távlatából utána küld az egykori szégyenvallásnak egy vagy több hasznos életszabályt, és a belőlük adódó tanulság enyhíti az életrajzi rosszkedvet.

Casanova önéletírása alapvetően derűs hangvételű, noha egy sarokba szorított, megkeseredett, az élet hátralevő részétől már semmi jót nem remélő, idős ember a szerző. Ne tévesszük össze a homodiegetikus narrátor megteremtésének örömét az elmúlt ifjúság visszasóvárgásának fájdalmaival. Utóbbi nem jellemző Casanovára (vagy ha mégis, akkor jól-rosszul leplezi); előbbi annál inkább. Hangoztatja, hogy magában az írásban, az epizódok kidolgozásából merít erőt és kedvet az élet hátralevő éveire.

Jellemző az a szöveghely, az 1747-es korfui utazás bevezetője, amelyben elmondja, hogy ezt a fejezetet egyszer már megírta, de az ostoba szolgáló a duxi kastélyban, ahol Casanova írja a művét, begyűjtáshoz használta a kéziratlapokat. Rosszkedve nemcsak a veszteség felméréséből adódik, hanem abból a felismerésből is, hogy a cselédlány emelt hangú, hosszadalmas dorgálásával csak az idejét vesztegeti, amely időt inkább a fejezet újraírására kellene fordítania. „Így hát maradék rosszkedvemmel ismét nekiveselkedtem a munkának. Biztosra veszem, hogy nem fog annyira jól sikerülni, mint az eredeti, amelynek írásakor jókedvemben voltam, de az olvasó elégedjen meg azzal, amit kap; mert a mechanika törvénye szerint időt nyer az, ami erőt veszít.” Azaz röviden, összecsapva adja elő a pótlásban azt, amit a megsemmisült első változatban örömmel részletezett és kiszínezett. Igen ám, de mire eljut az életrajzi hős Casopo szigetére, ahová Korfuról egy szerelmi kaland és egy katonai függelemsértés következményei elől szökik, a zsémbes öreg szerző elfeledkezik iménti rosszkedvéről, és látható élvezettel ecseteli, amint ifjúkori alakmása a szigetlakó fiúkból fegyveres őrseget, a lányokból pedig részint varrodát, részint háremet szervez, és még a helybeli görögke-

leti pap archaikus átokszertartására is fittyet hány. (Attól nem tart, hogy a pap rontást küld rá; attól viszont annál inkább, hogy esetleg mérget kever az ételébe.)

Közben arra is szakít időt, hogy mérlegelje: az emberi élet során örömből vagy szenvedésből van-e több? Nem az epikureus hagyomány ismerős topozsai az érdekesek ebben, hanem az a kimondatlan, de nyilvánvaló törekvés, hogy időskori önmagát vigasztalja annak bizonygatásával: a szenvedést mindig enyhíti valami, akár csillapítószer, akár a jobbulásba vetett remény, akár az érzékelés tompulása vagy az eszméletvesztés, legrosszabb esetben a halál; „ellenben amikor élvezünk, sohasem zavarhat meg minket az a gondolat, miszerint örömeinket szenvedés fogja követni”.

A szerző a mérlegelésbe az olvasót is bevonja, megalkotva belőle az ifjúkori önarckép alternatíváját: „Olyannak képzellek, kedves olvasó, hogy húszéves vagy, éppen a férfikor küszöbén, amikor elmédet felszereled azokkal az ismeretekkel, amelyek agyad munkája által hasznos lényt formálnak belőled. A világ irányítója előlép, és így szól hozzád: »Itt hozok neked hátralevő harminc életévet; ez a sors végleges határozata. Ebből tizenöt egymásra következő év boldog lesz, a másik tizenöt év boldogtalanságban fog telni. Szabadon választhatsz, időd melyik felével akarod kezdeni.« – Ismerd el, kedves olvasó: nem sokáig kell töprengened, hogy helyes döntést hozz. Nyilván a szenvedés éveivel fogod kezdeni, mert érezni fogod, hogy a tizenöt örömteli évben való bizakodás kétségkívül megadja neked a szükséges erőt a fájdalmas évek elviseléséhez; mi több, meglehetősen valószínűséggel feltételezhetjük, hogy a biztosnak tekinthető boldogságra való várakozás a maga módján enyhíteni fogja a balsors időszakát. – Semmi kétségem, hogy máris kitaláltad, mire akarok kilyukadni. Hidd el nekem, a bölcs ember sohasem lehet teljesen boldogtalan; és én örömet hitelt adok Horatius barátomnak, aki az ellenkezőjét állítja, vagyis, hogy ő mindig boldog: »Nisi quum pituita molesta est.« [Hacsak nem a nátha gyötör meg – M. L.] De hol az az ember, aki egyfolytában mindig csak náthás?”

Ide kívánczok az a megállapítása is, amelyet egy kerítőnőre – soron következő szeretője anyjára – tesz, aki rózsafüzérrel a kezében imádkozik a tőle örökre elbúcsúzó Casanováért, és közben ezt ismételteti: „Dio provedera”, azaz Isten megoltalmaz. Halljuk őt magát: „Ez a Gondviselésbe vetett bizalom, amelyet a legtöbb olyan ember tanúsít, aki meg nem engedett vagy a vallás által tiltott tevékenységből él, egyáltalán nem visszatetsző, nem is színlelt vagy képmutató módon szenvelgett, hanem szívből jövő, igaz, sőt, hitbuzgóságról tanúskodik, mert a legkiválóbb forrásból ered. Akármilyen

utat válasszon is a Gondviselés, működését a halandóknak mindig fel kell ismerniük, és aki minden hátsó gondolat nélkül fohászkodik hozzá, az jó ember kell hogy legyen, még ha vétkektől van is beszennyezve. »Pulchra Laverna, / Da mihi fallere; da iusto sanctoque videri; / Noctem peccatis, et fraudibus obiice nubem.« [Drága Laverna, / Engedd, hogy csaljak, csak látsszam szépnek, igaznak, / Bűnömet éjbe merítsd, ködöt önts a csalásra! – M. L.] Így imádkoztak Horatius idején a tolvajok ékes latinsággal az istennőjükhez.” (Két költőt tekint Casanova a barátjának, őket idézi léptenyomon, fejből és pontatlanul. Az egyik Ariosto, a másik Horatius.)

Láttuk az imént, hogyan változtatja az idős Casanova húszéves ifjúvá az ismeretlen olvasót. Hozzáteszem: önmagát is megfiatalítja, amikor homodiegetikus narrátorként szólal meg. Anconában járunk, húszéves hősünk összeismerkedik egy özvegyasszonnyal, valamint annak két lányával és két fiával. Vagy inkább három lányával és egy fiával. Röpködnek a tréfák, és a nagyobbik fiú, Bellino, aki az anya szerint kasztrált énekes, gyönyörű dalokat ad elő. „Mindez búbajos volt” – mondja a narrátor, itt még ötven év távlatából –, „és jókedvre derített volna, ha a kedvem nem lett volna már amúgy is igen jó.” A jókedv emlegetése előreutalásnak tekintendő; hősünk rövidesen együtt hál nemcsak Ceciliával és Marinával, hanem Bellinóval is, akiről addigra kiderül, hogy valójában Teresa, és csak azért adja ki magát kasztrált fiúnak, mert a pápai állam területén nők sem színészként, sem énekesként nem léphetnek fel. Viszont énekhangjával ő és csak ő tarthatja el a családot.

Az ifjú Casanova az első perctől fogva fejébe veszi, hogy márpedig Bellino valójában lány, és különböző fordulatok után kiderül, hogy neki van igaza. (A hímtag, amelyet egy szerelmi jellegű dulakodás közben undorral tapint ki Bellino combjai között, kaucsukból készült, és szalagokkal van odaerősítve.) A felfedezésnek és a nyomában járó nem csekély gyönyörnek annyira megörül, hogy elhatározza, feleségül veszi vágyai tárgyát. Így jellemzi önmagát a női mivoltában ismét örömét lelő Teresa előtt: „Halld hát az igazat! Bőkezűségem miatt gazdagnak tartottál, holott nem vagyok az; mihelyt erszényem kiürül, többé semmim sincs. Talán azt is hiszed, hogy előkelő születésű vagyok, holott a tiédnél alacsonyabb rangban születtem, vagy legfeljebb veled egyenrangúként. Nincs pénzt fialó tehetségem, nincs fizetett állásom, sőt, abban sem lehetek biztos, hogy hosszabb távon fenn tudom tartani eddigi életmódomat. Nincsenek sem szüleim, sem barátaim, nem tarthatok semmilyen igényt semmire [nyilván örökségre vagy életjáradékra – M. L.], de még csak határozott élettervem sincs. Amivel rendelkezem, az csupán fiatalság, egészség, bátorság, némi elmeél, jóra való és dere-

kas érzület, és mintha valamelyes irodalmi tehetségem is volna. Legnagyobb kincsem az, hogy a magam ura vagyok, nem függök senkitől, és nem félek a balszerencsétől. Ezenkívül pazarlásra vagyok hajlamos. Szépséges Teresa, ilyen a leendő férjed.”

Ezek hallatán Teresának nemhogy nem megy el a kedve a fiatalembertől, hanem még inkább belehabarodik. De nem ez az érdekes. Hanem az, ahogy az idős elbeszélő észrevétlenül belebújik fiatalkori önmaga bőrébe. Ez az önjellemzés nem a húszéves, hanem a hetvenéves férfi szólama, aki pontosan tudja: ifjú hőse eleve alkalmatlan rá, hogy tartósan megmaradjon egy nő mellett, olyannyira, hogy ebből a fogyatékból néhány ilyen eset után élethivatást csinál.

Ezúttal az történik, hogy kettesben elindulnak Bolognába, azt remélve: ott majd sor kerül az esküvőre. Nem kerül rá sor, mert útközben feltartóztatják a kocsit, és kiderül, hogy Casanovánál nincs útlevél. A férfiruhába öltözött Teresa továbbutazhat a Bellino névre kiállított útlevéllel, Casanova áristomba kerül. Soha többé nem látják egymást. Vagy ha mégis, házasságról nincs többé szó.

A narrátor úgy adja elő az esetet, hogy az olvasó sejtheti: a fiatalember szándékosan vesztette el az útlevelét, számítva rá, hogy előbb-utóbb feltartóztatják (Észak-Itália éppen az osztrák–spanyol örökösödési háború egyik mellékhadszíntere), és így megszabadulhat a bőven kiévezett lánytól anélkül, hogy el kellene taszítania.

Vessünk egy pillantást Bellino alias Teresa kaucsukpéniszére! Az idős Casanova érdekes módon nem a saját szavaival írja le, hanem a lány szájába adja a leírást, még hozzá egy kimagaslóan gyönyörteli szeretkezés után: „De hiszen magad is láttad azt a bigyót: olyan, mint egy darabka puha vékonybél, hüvelykujnyi vastag, és rugalmas bőr borítja. Ma reggel alig bírtam visszafojtani a nevetést, amikor klitorisznak hitted.” A pápai állam területén színházi szerződés előtt egyházi személynek kell ellenőriznie, hogy a színésznek vagy énekesnek csakugyan van-e pénisz; a protézis főként az ilyen hivatalos személyek megtévesztésére szolgál. De nem tőlük szenvedett Bellino–Teresa, hanem a pederasztáktól, akik elmondása szerint rajokban üldözték.

Casanova derűjében jelentős szerepet játszik az „igazi és a „hamis” folyamatos pozíciócsereje.

A műpéniszt a lány egy Salimbeni nevű kasztrált énekestől kapta, aki az *igazi* Bellino mestere volt; ő *valóban* kasztrált fiú volt, és *valóban* az özvegy-asszony fia, de váratlanul megbetegedett és meghalt; Salimbeni ötlete volt,

hogy Teresa lépjen a helyébe, vegye magára Bellino nevét és identitását. A lány elmondása szerint Salimbeni volt az első és addig egyetlen szeretője. Egyértelmű célzásokkal jelzi, hogy énekmestere a maga módján (bizonyára kézzel és szájjal) rendszeresen kielégítette, de a szó legszorosabb értelmében nem tehetette a magáévá. Ez a hőstett Casanovára várt.

Teresa azt is elmondja az említett forró éjszakán, hol és mikor kívánta meg a férfit. Ez az anconai kikötőben, egy csecsebecséket árusító török hajó fedélzetén történt, ahová Casanova magával vitte Bellinót, aki erre az alkalomra női ruhába öltözött. Vagyis a narrátor felléptet egy nőt, aki olyan kasztrált fiúnak álcázza magát, aki pillanatnyilag nőnek álcázza magát. Ebben a mozzanatban vette észre később Balzac azt a nagyszerű elbeszélői koncepciót, amelyből a *Sarrasine* című kisregényt kifejlesztette.

Hősünket és a női ruhába bújt Bellinót az olaszul jól tudó hajósgazda és annak szépséges görög rabnője fogadja. Ezt a rabnőt Bellino most látja először, de az olvasó már találkozott vele az előző anconai epizódban, amikor Casanovának le kellett töltenie a karantén negyven napját. Ezalatt szövődött egy majdnem beteljesült románc közte és a szép szalonikéi lány között. Erről Bellino nem tud, ezért – amikor Casanova kiküldi a hajósgazdát, hogy válogasson össze mindenféle szép ajándéktárgyat a hajófenékben, a görög lány pedig Bellino szeme láttára azonnyomban odaadja magát Casanovának – azt hiszi, hogy a férfi első pillantásra felkorbácsolta a görög lány érzékeit, miközben igazából az ő, a Teresává visszaváltozó Bellino érzékei korbácsolódtak fel. „Könnyen kiragadhattam volna Bellinót ebből a felizgatott meglepődésből” – mondja Casanova kissé cinikusan –, „de hiúságomnak nem állt volna érdekében az ilyen irányú felvilágosítás. [Mármint, hogy a karantén napjaiban, ha szabad így mondanom, közeli ismerősökké váltak, hősünk és a görög lány. – M. L.] Ezért hallgattam. Azt akartam elhitetni vele, hogy a szerelem testi részét vajmi kevésre becsülöm, így tehát nem érdemes eltitkolnia, hogy lány, amennyiben tényleg az.”

A teljesség kedvéért: Casanova jelentős összeget, harminc zecchinót fizet a gazdának a nem elhamarkodottan felhozott holmikért, majd pedig gazdúrám becses nevének (így nevezi a lányt) ajándékozta az egész cuccot. Vagyis a gazda még egyszer eladhatja ugyanazt az árut, és közben senki sem gondol pénzért vásárolható szerelemre.

Ennyit röviden Casanova derűjéről.

Karácsonyi Zsolt

TÉLI REGE

Paszternak-átirat

Odakinn fagy zongorázik
jégcsap billentyűzetén,
ősz szél mit összehordott,
egy kupacban fázik, és
nyár tüzére vágyik ismét,
vad pelyhekben hull a hó,
mint tavaszra, rád tekintek:
üdvözöllek, fényhozó!

Csak miattad vágtam át a
súlyos csillagéveken,
bor, kenyér az asztalon vár,
tartsd meg üstökös fejem!
Míg a rezzenetlen éjbolt
fényjelekkel magyaráz,
égi testem érted ébred,
mondatokba ég a láz.

Mozdulatlan fahasáb a
pattogó tűz kedvese,
rég kihűlt időmederben
zeng az eljövő neve,
rezzenetlen törzs fölött is
táncol ezer falevél –
mélyről érzem, csontvelőmön
átszüremlik már a fény!

Ablaktáblán sugár játszik,
moccanása jégrevü,
észrevétlen összeolvad
tűnt idő és új derű.

BŐREGÉRFÜLEK

Szürke volt az ég, mint a főtér térkövei. Szürke, mint a térköveken ugrándozó galambok tollai. Szürke, akár a térkövek fölé magasodó mázsás Kossuth-szobor, éppolyan szürke, mint a Kossuth-szobor feje fölött gomolygó fellegek – hiszen pont ezek tették szürkévé az eget. Szürke volt, ötödik napja már, nincs rajta mit szépíteni.

Ahogy a hetedik órának vége lett, kihalásztam az iskolapadból az esernyőmet, amit reggel, nedvesen gyűrtem az alufóliából gyúrt galacsinok, a Hajnal Imre által írt fosbarna matematika tankönyv és a hajdani Bohóc csokik eltépett, kék-sárga papírjai közé. Gondoltam, magammal viszem, mert nemcsak szürke és szomorú volt az ég, de esett is rendesen. Nyekenyóka, fekete ernyő volt, két bordája repedt, az első gyöngye szél kifordította könnyedén.

Föl se húztam, több vesződés lett volna úgy velem, a táskámba viszont nem tehettem, eláztatta volna az ellenőrzőmet és a füzetemeimet. Himbáltam csak az esőben fejjel lefelé. Nyugdíjba vonult, fogatlan buzogányra hasonlított. Vicsorgott fölöttünk a szürke ég, és esze ágában se volt tágitani.

A nagymamámhoz igyekeztem, aki az iskolától nem messze lakott. Vele ebédeltem sulis után, nála írtam a leckét, tőle indultam edzésre, az usziba. Együtt találtuk ki a következő heti menüt, minden nap várta, hogy jövök, és minden alkalommal izgatottan sietett elém. Még csak a kapualjban jártam, amikor megkérdezte rendszerint, hogy *mi volt az isiben*, én meg olyankor legyintettem csak, hogy *semmi különös*, ezúttal viszont gondterhelten topogott az ajtaja előtt, és falfehér volt az ábrázata.

A szürke ég ugyanis befolyt a pincéjébe is. Elöntötte a régi életét. Díszes étkezészetet, zsákokba tett sok-sok ruhát, gyertyatartót, pókhálós, csorba nipeket, távszabályzókat és kiszolgált lábbeliket áztatott el, de ez mind nem számított neki. A képregényeim viszont igen. Azóta tároltuk nála a gyűjteményt, hogy el kellett adnunk a házunkat a nyavalyás hitel miatt, a lakásban pedig, amit béreltünk akkoriban, nem fértek el sehogy. *Bobo és Góliátok*, fekete-fehér *Fantomok*, *Tumak*-füzetek, valamint *Bucó*, *Szetti*, *Tacsik* – többnyire poszterekkel a közepükön. Az összes *Mad* magazin és *Kretén*. Az első Magyarországon megjelent *Pókemberek*, *X-Menek*, *Batmanek*. Mami szétnyitva szárogatta az árvízkárosult szuperembereket. Sok tucat képregény

feküdt a földön szanaszét, közöttük szűk közlekedőfolyosókat hagyott. A lakás katasztrófa sújtotta övezetre hasonlított, ahol csak kivételes képességekkel bíró mutánsok tudnának rendet tenni hamar, de hát ott hevert elázva mindahány.

Ebéd közben mami azzal biztatott, hogy megszáradnak majd a lapok, és ha hullámosabbak lesznek is, mint újonnan, bármikor végigolvashatom a történeteket megint. Nem kértem másodikat, és nem igazán érdekelt a lecke sem. Járkáltam a szűk lakásban a képregények kijelölt ösvényeken. Próbáltam memorizálni legalább a címdalakat, mert sejtettem, hogy bármennyire gondosan járt is el mami, ezek a füzetek nem lesznek többé olvashatók. A szárazabb példányok a parkettához tapadtak, ha pedig megmozdítottuk volna a csuromvizeseiket, eltépődtek volna alighanem a lapok.

A bejárati ajtóhoz közel száradt az egyik kedvenc *Batmanem*. Mellé guggoltam, nézegettem kicsit, gondoltam, fölemelem. Harmonikaszerűre hullámosodtak az oldalai, de észrevettünk akkor mamival valami felettébb különöst. A szürke járólapon kirajzolódó két, szénfekete bőregérfület. Pont, mint egy Denevérembermaszk-sziluett. Óvatosan lapozni kezdtem a képregényt, és ugyanezt a körvonalat fedeztem fel a nyitópanelen. Megmutattam maminak, és egyszerre értettük meg, hogy az esővíz kioldotta a füzetből a festékanyagot, a hidegburkolatra rajzolva a főhős álarcának kontúrjait. Attól kezdve nem érdekelt, hogy odalett az összes képregény, mert vagányabb Denevéremberjelem volt maminál, mint amit Bruce Wayne szupererős reflektora pingált esténként az esős Gotham City fölé.

A veszteség azonban nem kötelező eleme a derűnek. A gyarapodás is kiválthat derűt. Mióta a családunk Lenkével gyarapodott, furtonfurt a derűs pillanatait lesem. Doodli-dodli-dodli-do, mondja például most, mialatt ezt a szöveget gépelem, a nyelvét közben valószerűtlen ritmusban öltögeti, és mosolyog. Máskor nagyon hasonló hangalakot hallat, a lakkozott építő-kockaelemre fókuszál, ami a kezében pihen, kíváncsi és komoly a tekintete, aztán a feleségemre néz, majd rám pillant, és átoson az arcán a derű. Árad belőle fogyhatatlanul, és ránk is átragad.

Gyanús nekem, hogy a derű a nyelv előttről való. Erről győznek meg azok az esetek, amikor egy számomra ismeretlen nyelven Lenkével beszélgetek. Lenke tíz hónapja született, nemrég bújt ki a negyedik foga, és bármelyik Maros megyei forrásnál tisztább a tekintete. Dodli-dodli-do, mondja, én pedig igyekszem a legpontosabban elismételni a hallottakat. Dodli-dodli-do, mondom tehát, Lenke meg néz rám, azt vizsgálja, ép vagyok-e szellemileg, aztán teszi a dolgát tovább. Egy almazöld és egy szilvalila Duplo-elemet

ütöget egymáshoz ütemesen, dobol egy üres papírsepis dobozon, magához öleli a plüssrókát, amelyet a nagypjától kapott, a konyha felé mászik, de megtorpan hirtelen. Leül, felkacag, azután rám néz, és foghegyről odaveti: dodli-dodli-do. Na, ez az!

Az élet bontakozásának derűje, a szavakba kódolt ritmusé. Annak a derűje, hogy a megkeresztelkedés régi, szép misztériuma alatt egy Ramones-dalt dúdolsz magadban, mielőtt Lenke hajára önti a pap a szenteltvizet, és a mécses eltörik. Annak a derűje, hogy a keskeny elöltöltős Gorenje mosógép (a WNEI72SB típusú egész pontosan), ha ráhunyorogsz, bizony, jóllakott pandának tűnik.

Azé a pillanaté, amikor rájössz, a kétfajta építőjáték egymással kompatibilis. Amikor a társasházban szaloncukrot aggat a kilincsetekre valaki, amikor két ütés között a szíved megpihen. A derű a kialvatlan, bágyadt öröm, az űr a kettős hosszú ékezetek vesszői között. Az elfogyott minden, de mégis megy tovább derűje, a felismerése, hogy semmi vagy. A derű, az, ha bármi jöhet, ha nem kell semmit bizonyítanod. A derű halványpiros ínyköz a kislányod tejfogai között, a derű az, amikor bőregérfülek vannak a járólapon.

HÓ

A kezelésekről mesél.
Milyen jókat lehet szundítani a besugárzóban.
Meg hogy hiába ismeri fel magában a rákot az ember,
nem szólal meg semmiféle háttérzene.
Van ebben valami komikus, mondja,
hogy épp a kormányablakban vagy a hármaskörön
ad hírt arról a test, hogy felbomlani készül.

Ő nem ihat; én iszom helyette is.
Úgy, ahogy tőle tanultam anno a sítáborban:
lépcsőzetesen haladva, mindig eggyel több felest.
Ez itt metafora,
de akkor nem az volt:
mire a röhögőgörcstől és a piától csúszva-mászva
felértünk a „hütte” ajtaja elé,
az egész vodkásüveg kifogyott,
mint a haladékba kapott évek,
amiket nem töltöttem vele.

Mintha számítana,
úgy kérdezem arról,
mi történt vele az érettségi óta.
Mikor megkérdezi,
merre voltam,
nem árurom el neki,
hogy ugyanezen a kiskörúti helyen
a költők között.
Az egyikről,
aki egykor a legfontosabb volt,
csak a facebook áruja el:
gyereke lesz.

Kitántorgok rágyújtani.
A szakadó hóesés odakint
akár loncvirágok nesztelen zápora.
A lámpát figyelem a túloldalon,
ahogy a fénykörébe érve felvillan,
majd örökre eltűnik egy-egy hópehely.
Mint az, aki végre szembetalálja magát azzal,
amitől mindig is félt:
úgy könnyebbülök meg attól,
hogy nekünk sem jutott más,
mint a korábbiaknak.
Feleszmélni hirtelen két messzeség,
egy véges és egy végtelen között,
ahonnan csak az egyik irányba vezet út.
Kavarogni egymás közt,
szabadeséssé szépítve a mélyrepülést.
A földhöz közeledve,
a szétválás pillanata előtt,
megcsillanni egy-két eszme,
nevetés lámpafényében.
Aztán, ahogy a percek órákba, órák az évekbe,
úgy, olyan simán és észrevétlen,
visszaolvadni a sárba.
Mindezt azért,
hogy az utánunk jövők is
fölszikkrazhassanak majd abban a lámpafényben,
amely még utoljára rokonná tesz az éggel,
majd közönyösen utadra enged,
de amelynek perceiért
megérte, és megéri most is
ez a magatehetetlen,
gyorsuló ütemű,
soha vissza nem térő
zuhanás.

Tsúszó Sándor az 1950-es évek végére sajátos magánmitológiát alakított ki önmaga és költészete számára. 1958-ra egyértelművé vált, hogy a II. világháború pokla elől menekülve végérvényesen egy másik pokolban, a vasfüggöny mögött, éppenséggel a kommunista Lengyelországban kell leélnie az életét. A romok alá temetett Varsóban, ahol az épületek 95%-a szó szerint porrá vált, 1945 után új identitást és új költészetfelfogást épített fel. Egyszerre kellett leszámolnia a költészet érthetőségének illúziójával és a nyelv biztonságot nyújtó természetével. A szlovákiai magyar költő szlovák nyelvtudására támaszkodva nem érezte magát teljesen elveszettnek, de légüres térbe került. Kezdetben építómunkásként dolgozott, borzalmas körülmények között, s a napi munka szinte felőrölte erejét. A lengyel könyvek olvasása során vetődött fel számára az érthetőség kérdése. Magyarul írni itt, Varsóban, merő anakronizmusnak tűnt. Naiv, abszurd és groteszk vállalkozásnak. Az első évek krízisét nem oldotta fel az interpunkciós költészet forradalmi felfedezése sem. Kívül kerülni a nyelven, és mégis megőrizni az írás, vagy legalábbis az írás periferiájának formai elemeit – ez kezdetben inkább kényszerűség volt számára. Olyan helyzet, mint amikor a rab elfogadja saját rabságának kereteit, de a láncokból és a rácsokból szabadságot rak ki magának. Lehetetlen.

Első, Lengyelországban, Varsóban írt versei csupán pontokból álltak. Tsúszó olyan költészetet akart kialakítani, amely univerzális, olyan jelköltészetet, amely nem tapad a nyelvhez, mégis – formáját tekintve – felidézi azt, megidéz egy egész hagyományt. Ekkor még nem hallott Adornóról, de mégis az adornói intenciók nyomát követte. Ő, aki az egykori varsói gettó területén lakott, az egy-két megmaradt, félig romos épületek egyikében, egész életével, egész lényével vetett számot. Pontok, pontok, üresség. Üresség, üresség, pontok. Vagy inkább: üresség, üresség, üresség, üresség, üresség, és egy pont, alig látható, valahonnét a távolból, remegve és reszketve, nedvesen és fázósan a papír hidegére. Ha nem is életnek, halálnak.

Tsúszó 1952-ig Varsó romos épületeinek rekonstrukcióján dolgozott, főleg az Óvárosban. 1952. május 1-jétől viszont a Kultúrpalota építésén robotoló egyik brigádba került. Másfél évvel később történt, 1953. október 13-án az az eset, amely alapvetően változtatta meg életét. A szél már reggel furcsán viselkedett a Kultúra és Tudomány Palotája félkész tömbje körül: nem egyszerűen fúj, hanem meg-megállt, visszacapott, mintha a magasba nyúló vasbetonváz saját örvényeket termelne. A 24. szinten dolgozó brigád azonban nem a szelet figyelte, hanem a tempót. Határidő volt, és a határidő hangja ott visszhangzott a fülekben: a csörlők kattogása, a daru nyikorgása,

a brigádvezető rekedt kiáltása. Tsúszó a perem közelében állt, csákánnyal a kezében. Nem volt mérnök, nem értett a statikához, de értette és érezte a súlyt. Azt a finom különbséget, amikor valami „még tart”, és amikor már csak „egy kicsit tart”. A fölöttük lengő acélgerenda – tizenkét méter, frissen felhúzva – túl szépen lengett. Nem kellett volna így hintáznia. A szél nem volt elég erős ehhez. A kötélt viszont... a kötélt időnként megfeszült, majd mintha egy pillanatra „elengedett” volna. Tsúszó hunyorított. Láta: a sodrony egyik szála kibomlott, mint egy rosszul font női hajtincs. Apróság. Messziről senki nem vette volna észre. De ő már látott ilyet, évekkorábban, egy másik építkezésen. Ott nem kiáltott senki. A brigád alatta dolgozott: nyolc ember a zsaluzaton, kettő a gerenda fogadására készülve. Tsúszó nem gondolkodott, elejtette a csákányt, és teljes erőből üvöltött: Állj! Le! Le mindenki!

A hangja nem volt parancshoz szoktatva. Egy munkás kiáltása ritkán állít meg egy építkezést. De volt benne valami – talán az elemi erejű pánik, amely nem hisztérikus, hanem pontos. A legközelebbi ember felnézett, aztán a többiek is. Valaki káromkodott, valaki épp felnevetett volna, de Tsúszó már a zsaluzatra ugrott, és lökdösni kezdte őket hátrafelé. – Hátra! Azonnal! A gerenda lassan fordult, mintha csak késlekedne. Aztán egy száraz hang cikkant, mint amikor egy vastag kötélt hirtelen megkönnyebbül – és a sodrony elszakadt. A gerenda nem zuhant le azonnal. Fél másodpercig lebegni látszott, majd ferdén, oldalra csapódva esett le – pontosan oda, ahol néhány másodperccel korábban még tíz ember állt. A zsaluzat széle beszakadt, a fa tompa robajjal tört szét a vas súlya alatt. A levegőben por, mész és egy pillanatig teljes csend szitált. Aztán kiabálás fentről, lentről, minden irányból. Tsúszó a földön ült, a gerince vérzett, a tenyere felhasadt, nem is tudta, mikor. A brigádvezető futva érkezett, arca sápadt volt, de a hangja kemény: – Ki állította le a munkát? És először meg akarta büntetni Tsúszót, a leállás okozóját. A tíz megmentett ember élete nem számított.

A pártnak azonban hősökre volt szüksége, és Tsúszónak szerencséje lett. Orosz és lengyel munkások tanúskodtak mellette, kicsit olyan volt ez, mint a középkori szentté (canonisatio) avatás procedúrája. A bírósági eljárás, vagyis per formájában lezajló vizsgálódás eredményeként élete végéig havi juttatást kapott, ráadásul a Kultúrpalota közelében található egyik varsói utcát róla nevezték el. A bürokrácia és az elhúzódozó ügymenet miatt végül 1957-ben került sor az ünnepélyes táblaavató ünnepségre. Ez az ulica Śliska (Tsúszó utca) története.

A fenti vers értelmezéséhez azért tartottuk fontosnak leírni ezt a történetet, bemutatni a történelmi és egzisztenciális hátteret, hogy rámutassunk: az 1950-es évek végére Tsúszót – ha lehet így fogalmazni – boldognak kell elképzelnünk. Interpunkciós költészete ekkor alapvetően módosult. A kezdeti időszakhoz képest, amikor kizárólag pontokból álló verseket írt, ekkor már a klaviatúrán található minden interpunkciót felhasznált a jelentésátlítás műveletéhez.

Tsúszó a Haim Kielmanowicz Gerkowicz-házban lakott, a Krochmalna 46 – Żelazna 66 saroképületében, ezt utalták ki számára. Ebben az épületben született és élt fiatalon Mieczysław Wajnberg zsidó származású zeneszerző. A holokausztot a családból rajta kívül csak Wajnberg távoli rokona, Anna Wajnberg élte túl, akit szülei 1939-ben varsói apácákhoz vitték, s akik árva keresztény gyerekként vigyáztak rá és mentették meg. 1950-ben költözött vissza szülei lakásába. Hogy miért említem Anna Wajnberget? Minden bizonnyal Anna Wajnberg volt Tsúszó első varsói szerelme, és --:-- című verse minden bizonnyal a lány ihletésében született.

Tsúszó verse ugyanis interpunkciós költészetének egyik legderűsebb darabja, szerelmes versként is felfogható. Hieronymus Bosch *Gyönyörök kertje* című triptichonjának Paradicsom-, illetve Földi gyönyörök-jeleneteivel, Amade László és Csokonai Vitéz Mihály játékos-évődő szerelmi lírájával vagy Joan Miró gyermeki tisztaságú ártatlanságképeivel hozható kapcsolatba. A szellős vers dúskál a variációs elemekben, az öröm jeleiben. A kép felső része felsorolja a klaviatúra összes írásjelét, tehát minden komponens, amelyet a mester felhasználhat. Mintha egy test a maga póré teljességében mutatkozna be – ez vagyok, ezt tudom adni, így fogadj el olyannak, amilyen vagyok. A szöveget apró, interpunkciós élőlények hálózák be. Ezek a kis lények a maguk virtuozitásában a szépség megannyi elemét, lehetőségét viselik magukon. Felfoghatók apró kis virágokként, amelyekkel a költő teleszórja a verset. Ezen a ponton Tsúszó verse akár a kert sokszor és sokak által felhasznált toposzát írja újra. A visszatérő motívumok mindig újabb és egyúttal mégis originális, önazonos létezőket hoznak létre. Olyan elemeket, amelyekről távol áll a statikusság, a merevség, a legyökerezett konzervativizmus.

Az értelmezés egy másik szintjén a vers a folyamatosan mozgásban lévő szépség szabadságának üzenetét hordozza. Apró lényei, ha nem virágok, akkor bogarak, lepkék, madarak, manók, izgó-mozgó kis lények, amelyek ide-oda röpködnek a versben és versen. Mindeközben szürreális, sosem látott lényeket idéz meg a vers: egy-egy bodobács, hernyószerű teremtmény, méh, fura, textuális pillangó tűnik fel a legváratlanabb helyeken.

De az értelmezés harmadik szintjén a vers arcok sokaságaként is interpretálható. Antropomorfizáló stratégiája azonban egyáltalán nem unalmas, sőt: a felismerhető vagy a felismerhetőség határán egyensúlyozó szemek, szájak, szemöldökök, szempillák az arc változatosságát, mozgékonyágát, a szeretet és szerelem sokszínűségét modellálják. És egyúttal az öröm és derű sokféle élethelyzethez kötöttségére is utalnak.

A szöveg jobb oldalán húzódó pontozás mintha útként kötné össze az öröm különféle állapotait. De lehetséges, hogy csak egy kis bogárka nyomát látjuk. Vagy a paradicsomi kígyót, kétágú nyelvvel. Vagy a pokolból, a lentből felfelé vezető törékeny, bizonytalan ösvényt. Esetleg egy lány női hajszál hullott a szövegre, a vers szélére?

A szerző a szöveg megírása idején a szlovákiai Kisebbségi Kulturális Alap (Kultminor) ösztöndíjában részesült.

Vajna Ádám

UNCLE DZSONI IS DEAD

Ahogy a füléhez emelte a téglapiros telefonkagylót, és meghallotta Dzsoni bácsi sípoló hangját, kifutott a vér az arcából. A cipőspolcban kapaszkodott meg, le is verte a tetejéről a cipőpasztát. Csak lassan tért magához.

– ...és szóval jövő héten hazajövök, csütörtök délután van pár szabad órám, hozd el a gyerekeket, fagyizunk egyet a Ligetnél, mint gyerekkorodban...

– Dzsoni bácsi, te vagy az?

– Mi van, nem hallasz?

– Dzsoni bácsi meghalt!

– Már hogy a fenébe haltam volna meg?!

– A mama azt mondta, hogy tavalyelőtt...

– Már hogy mondta volna? Múlt héten beszéltem vele.

A szomszédból áthallatszott a kávédaráló zúgása, a férje bekapcsolta a tévét, a *Ki nevet a végén?* fölé görnyedő fiúk hangosan veszekedtek a következő lépésen. Vagy ezek a zajok eddig is itt voltak?

– Itt vagy még? – kiabálta Dzsoni bácsi a telefonban.

– Hazajössz?

– Egy hétre. Van egy meglepetésem. Viszont, sweetie, anyád nem tudhat semmiről.

– Miért?

– Majd elmondom. Jó a csütörtök kettő óra?

– Mikor születtem?

Rövid csend. Épp arra elég, hogy lepillantson az asztalkára, és megszámlolja a csillag alakú csipketerítő szárait. Hat. Plusz egy cigaretta alakú égésfolt középtájon. Mióta lehet ott?

– Ezerkilencszázötvennégy augusztus huszadikán, de a személyidben huszonegyedikére van, mert a hülye bátyám csak másnap jelentett be.

– Dzsoni bácsi, ha élsz, miért nem beszéltünk évek óta?

– Nem volt telefonotok.

– Dehogynem volt!

Megszakadt a vonal. Önkéntelenül is elemelte fülétől a kagylót, és ahogy ránézett, apró, piros sebet vett észre a műanyagnak feszülő mutatóujján. Elidőzött rajta. Szép kör alakja volt, mintha csak a hétvégi vendégseregéből szúrt volna bele valaki egy fogpiszkálót, egynek nézve őt is a hidegtálon szereplő falatkák közül.

– Na – tért vissza hirtelen Dzsoni bácsi zihálása.

– Na?

– Jó a csütörtök?

– De hát, Dzsoni bácsi, te halott vagy!

– Ne mondj ilyeneket, mert a végén még elhiszem, és akkor ki viszi el sétálni Margót?

– Margó legalább harminc éve megdőglött! Kisiskolás voltam.

– Persze, az első. De ő már Margó a második. Kicsit kisebb, de ugyanannyit szarik.

Margónál nem volt édesebb kutya. Apró, örökkön izgága, hófehér szőrű bichon, csodájára járt a fél terület. Tökéletes ellentéte volt a gazdájának. Dzsoni bácsi, azóta se tudják, hogyan, külföldről szerezte be. Bevillant az emlékezetébe, amikor az apja egyszer megkérdezte, kit szeret jobban, Dzsoni bácsit vagy Dzsoni bácsi kutyáját.

– De azt mondtad, ha egyszer kijutsz, soha többé nem jössz haza.

– Tudom – köhögte a telefonba Dzsoni bácsi.

– Akkor most miért?

– Figyelj, a múlt héten, ahogy a beach-en sétálgattam, eleredt az eső, és be kellett húzódnom egy stég alá. Megállás nélkül zuhogott, de közben jött a dagály is, úgyhogy választanom kellett, vagy maradok, és alulról leszek csuromvíz, vagy kilépek az esőbe, és felülről. És erről eszembe jutott, hogy ha nem jövök haza még most, utolér a dagály, és akkor már mindegy lesz.

– Ezt most nem értem.

– A lényeg, hogy...

– És kijöttél végül a stég alól?

– Nem, maradtam. Aztán elállt az eső, és hazasétáltam.

– Mázli.

– Igen. Sweetie, le kell tennem, jó a csütörtök?

Kiment a fürdőbe, megmosta az arcát, aztán leült a férje mellé a kanapéra. A tévében Bobby Ewingot éppen elütötte egy autó. A gyerekek a legnagyobb nyugalommal malmoztak. A kávédaráló nem zúgott.

– Emlékszel Dzsoni bácsira? – fordult zavart tekintettel a férjéhez.

– Kire? – válaszolta az a tévére szegezett szemekkel.

_____ Lövétei Lázár László

SOKPARANCSOLAT

Ne lógjunk ki a sorból!

– Kíváncsiapa és Lackó –

Hogy hívják apádat?

Lázár László.

Hát a nagyapádat?

Lázár László.

És téged?

Lázár László.

S hogy fogják majd hívni a tarka malacot?

Legyen ő is Lázár László!

Abogy akarod!

Úgy látszik, ma nekünk áll a zászló!

Ne mászkálj a csilláron!

– Gazdalackó és Apa –

*Apa!, addsz fel a kalapácsot,
kérelek!*

Szívesen, de... mi készül ott
(hogyha meg nem sértlek)?

*Gondoltam, hogy a bárányom
lakhatna itt, a csilláron.*

Úgyhogy lesz ide egy pajta!

Most már értem!

No hát akkor: rajta!

Ne bánts a botos kölöntét!

– Horgászlackó és Julcsi –

*Julcsi, szerinted
mért szeretem én a sárkányhalat?
Fogalmam sincs! –
biztos azért, mert olyan... finom falat.*

*Na látod!,
ezért jó, ha az ember
Apával halászhat!
Tényleg?
De mi benne a lényeg?*

*Hát az, hogy dobd vissza
a sárkányhalat,
mert csak ott áll... izé... védelem alatt!
Ühüm... Fene tudta...
Pedig már mióta
mondom, hogy gyere velünk az Oltra!*

Ne bánts a macskát!

– Lackó és Vica –

*Gyere, Vica, menjünk radinába:
kiscicák lettek a fürdőkádba,
jobban mondva: a kád alá!
Hip, hip, hurrá!*

*Apa ugyan háborog,
hogy ez miféle dolog,
s hogy ő egyszer fogja magát,
s tényleg kidobja a macskát!
Pont most, mikor szegény beteg!
Inkább vigyünk neki tejet...
De valódit!,
mert nem eszi meg a boltit!*

Ne igyunk a gyerek előtt!

– Vica és Borosapa –

*Apa!, ne idd meg
az összes bort,
ami... volt!*

Bocsánat!,
de én most
„siratom a babámat”...

*Jaj, Apa!,
nem látod, hogy csupa
Barbie hever itt mindenütt?
Neked adhatom például... ezt a félszeműt!*

Ne viccelj velem!

– Lackó és Szerkesztőapa –

*Apa!, tudtad, hogy a világűrben
medvehagyma nő az almafákon?!
Hogyne tudnám!,
hiszen minden reggel látom!*

*Ne viccelj!, ezt nem hiszem el,
hogy te ott künn... minden reggel...*

*S máskülönben:
mit eszel te ott, a világűrben?
Hogy mit eszem ott? –
ilyen-olyan kéziratot.*

*És a desszert?
Néha egy-két kormányrendelet.
Kormány? Rendelet?
Szegény Apa!,
eleged lehet!*

Ne halaszd holnapra!

– Lackó és Lustaapa –

Apa,
most, hogy itt vagyunk magunkba',
nem kerül
a ház körül
valami férfimunka?
Kerülni éppenséggel kerül,
bár én inkább olvasgatnék – egyedül...

De hát az olvasás nem is férfimunka,
mikor őrlésre vár a búza!
S nem te mondtad, hogy nem szép,
ha az ember csak halasztja-húzza?!
A franc essék malacba-tyúkba!
Az olvasásra meg térjünk vissza
pár év múlva...

Ne zabáld tele magad!

– Szigorúanya és Vica –

Jesszuspepi,
mi történt a hassal?
Jóllakattuk három bronzlovassal.

S hogy ettétek? Villával és késsel?
Julcsi és én késsel,
Lackó király kézzel,
mert ő ilyen: tenyerébe
napközbe' is országalmát képzel.

S mi lesz most a fejjel?
Elalszunk, bár Apa szerint
még a legeslegszebb álom
se fenékgig tejfel.

Csíksszentdomokoson, 2019-ben

Fekete I. Alfonz

AZ ERDŐ, AHOL AZ ÚT HURKOT ÍR LE

*Szélvész, éneked ordítsd szabadon, bátran
néma tereken, alvó városon át.
(Kátai Tamás: Szélvész)*

Számolatlan, iránytalan hangjaim csendülései visszhangoznak a homorulatok alatt. Akik e boltívek alatt várakoznak, cihelődnek, tépelődnek, vagy egymás társaságát keresik, és értetlenül figyelnek fel arra – hallják magukat. A sokadalmat tapasztalják – a zsidongást, az emelkedett hangerőt, és mindazt, ami alamizsnát kérő tenyereikbe belefér. Belőlem serkentek, és milyen furcsák és korlátoltak abban, ahogyan keresik ösvényeiket, és bíznak a kijutásban. Vezet az út bennem, rajtam keresztül. Átélem, ahogyan kutatják azt: az első lépést, ami visz. Olyant, mint mikor az Édenkertbe szerettek volna visszajutni. Megfeledkeznek róla, hogy a behatolás oda egyszersmind kilépés a világból. A Külső Mag elhitette velük, hogy a belsőből megértik a külsőt. Valójában a kettő egy, a kapcsolat mindig is létezett, azonban az emberek csak így tudják felfogni, megérteni mindezt. Amelyik, persze. Ez a szemfényvesztés, miként a részek összege is nagyobb, mint az egész, csak lusták utána számolni, sarjasztotta bennük, vitte őket tévútra, és teszi azóta is. A homorulatokban nincs valóság, csak a találkozásaikban tud meg-megcsillanni pillanatokig, és tárul fel a kapcsolatok szövevénye. Legalábbis az emberek ezt hiszik.

Egy bal csizma feküdt a tölgyfák között a földön. A lábbelire két réteg sár rakódott, éppen hogy sípcsont fölé érhetett, mikor még használta a tulajdonosa. A gyökerek közt feketéltettek a további nyomok, befelé haladtak a sűrűbe. Egy kidőlt lucon lendültek át, majd zavartalanul ballagtak tovább, el az éppen csak sötétülni kezdő erdei eper mellett. Konda gördülhetett lefelé, a tétovázás és a két lábnyom mögötti, egyenletes csíkozása a talajnak arról árulkodott, hogy malacok iszkolását követhette figyelemmel a lombok

alól. Két mozdulatlan és nyolc, izgó-mozgó rovátka nehezedett a földbe. A szemközi gerinc gőzként engedte a magasba a ködöt. A kora reggeli fény tompának bizonyulhatott, mégis egyedülként uralhatta a bükkösök foltjait. A két lanka úgy nézett farkasszemet egymással, mint rivális bandák csattogó zászlai karnevál idején. A meglendülő szél annyira mozdította meg mindkét felet, hogy észrevehető legyen mindenki számára – ajánlatos elkerülni a Koszorú-emelkedőt. Elfojtott ropogás hallatszott a messzebbi kaptatón. Mint ha hatalmas lábak tiporták és őrlték volna a szétszórt, súlyos kövek között a tavalyi, a humuszban megbúvó makkocskákat. Elhaló trappolás, dübörgő közeledés. A hidegben vízpernye lövellt ki a fák alól. A táltos akkor észrevehette a mérnököt a túloldalon, most hunyorgott, lebiccentette fejét, orra a maga vájta nyomvonal felé mutatott. Panka mosolygott. Érezte, ahogy Aladár gesztenyét sütött. A lassan szétnyíló héjak mögött lapultak a világos krémszínű agyak, mérnök úr csemegéi. Karmával óvatosan beleszúrt egybe, gondosan arrébb hengerítette. A táltos nem szólt, nem akarta megijeszteni. Eljövendő órák tennivalója, otthon, állapította meg Panka.

* * *

Aladár kabátjának belső zsebében hadititokként lapult Augustin Bockvogel kérvénye. A gót betűk karmolásai jobban bosszantották, mint a korábbi munkái során mancsai alatt megforduló cirill cirkalmakkal telerótt papírok. Közvetlenül mögötte, szépen élére hajtogatva a telekkönyvi kivonat, szintén megbízója nevére szólón. Meglepődött, amikor a kamarai írnoknak le kellett betűznie a nevet. Azt hitte, az emberek errefelé le tudják írni a német eredetű szavakat. Azonban a hivatalnok az asztal mögött csak harapdálta a hangokat, és a második példány elrontása után megkérte, legyen kedves egyesével kiejteni neki a betűket. Amint a kandúrmosoly után meghallotta a kilenc farok asztal alatti motozását, sebesen töltötte ki az üres helyeket a hivatalos papíron. Végighúzta mancsát ruhája szövetén. Elégedettségében megpróbált összekuporodni a kupé ülőhelyén. Kisvártatva beértek a városba.

Tomas kényelmetlenül figyelte munkatársa mozdulatait. Az a majd' két méter magas test olyan, számára lehetetlennek tűnő szögekbe kezdte tekerni és hajtogatni magát, ami rendszeresen meghazudtolta az anatómiáról tartott elképzeléseit. Amióta együtt dolgoztak, a műszakvezető korábban szerzett tapasztalatait egyik napról a másikra kiradírozták, és újabbakat írtak a helyükre. Aladár atletikussága megengedte azt is, hogy olyan ingatag talajon is elközlekedjen, ahol ő az ormótlan bakancsában csak lefelé tudott bucskázni

az első bizonytalan lépések után. Sokáig arra gyanakodott, hogy a mérnök cipőjében valamiféle súlyt, vagy legalábbis önálló gravitációs képességekkel felruházott kettyerét mesterkedtek be a külföldi szakértők, mígnem egy alkalommal megpillantotta őt zuhanni a zágrábi főpályaudvar félig kész tetejéről, ahová azért mászott fel, hogy nézőpontja a lehető legközelebb essen egybe az isteni látószöggel.

A férfi teste az esés során ropogott. Csontjai a Totentanz ritmusára karistolódtak, pengtek és kalapáltak. Tomas meg volt róla győződve, ezúttal túl messzire ment a lélegzetelállító mutatványaival, valamint arról is, hogy így akarta bebizonyítani Pfaff főmérnöknek – márpedig neki van igaza. Aladár púpozza a hátát, majd csavarodott. Feje, mellső végtagjai és mellkasa az óramutató járásával ellentétes irányba, míg törzse és lábai azzal megegyezően. A kilenc fark lobogott a légben, minden égtáj felé. Egyetlen függött a teste felett, akárha onnan volna fellógatva. Szentül meg volt róla győződve, hogy Aladár nem a természet terméke, hanem egy csinálmány, amit úgy raktak össze egy fiumei gyár koszos szegletében az unatkozó munkások és matrózok, hogy aztán fogadásokat kössenek rá, honnan nem tud már felkelni, miután lehajították a magasból. Emlékszik rá, gyerekként ő is ott állt üvöltözve köztük.

Évtizedekig nem találkoztak, miután ő kihajózott, de az újralálkozás óta sem tudta teljesen megszokni társa akrobatikáját, ahogy a mindennapi életben jár-ke, létezik. Alkalmanként, miután megpödörte fekete bajszát, pöffeszkedően elégedettnek tűnt. Máskor meg végigszántotta karmait pofázmányán, és unottan figyelte az eseményeket. Az élet számára egy befagyott tó volt, amin addig iringált, amíg rá nem jött, hol kellően vékony még a réteg, hogy átcsússzon felette. Tomas követte néhány ilyen kalandjára, emiatt jobb kezén a mutató- és gyűrűs ujjainak felső percei bánták. Most meg az arcán vakargatta a szakállfoltokat, ahogy begördültek Barótra.

Gyerekszivaj és éneklés szűrődött be odakintről.

*Földobban a nagy ló
– kop-kop-kop – hat patkó.
Hat patkó – kop-kop-kop –
csönd-zsákból hangot lop.
Szétmálló hangerdő*

ereszek alatt, mellettük vizes fejüket törölgetők. A kereszteződésben kút magasodott, körötte tócsák, tolongó asszonyok korsókkal és csöbrökkel. A kocsis nem tört utat, a kocsi csak sodródott az árral. Aladár összegömbölyödve szendergett az ülésen, Tomas kifelé bámult, a fűrészmalom nyitott padlását fürkészte. Lucfenyő deszkák, lécek, padlónak valók, oszlop- és keretfák, seprűnyelek, zszindelyek feküdtek egymás mellett. A művezető a bükk vasúti talpfákra figyelt fel, ahogy a csigákkal és hevederekkel eresztették őket lefelé. Szerette szurkolni, égetni, mielőtt az alapzatra kerültek.

– Ej, mit maguk csinálnak ott?

A megszólított csoportosulásból ketten kiengedték a markukból a kötelet, elfordultak, megindultak a kocsi felé, mire a többiek fellendültek a magasba, majd visszavitorláztak a földre.

– Kalácsot.

– Aztán milyen krémet fognak belekenni?

– Hecsedlilekvárt.

– Az mindenbe jó, ez kétségtelen.

– Mire fészedezik onnan a kocsiból?

Közelebb értek, Tomas azonban nem nyitotta ki az ajtót, az ablakból beszélt továbbra is.

– Aladár, érted-e, mit kiabálnak ezek itt?

A mérnök megmozgatta farkait, óvatosan kinyitotta a szemét. A lassúbb mozgástól kiélesedett benne az óvatosság. Szúrta az oldalát, hogy hamarosan történni fog valami. Aggódott a munkatársa esetenkénti meggondolatlan mondatai miatt, de ha eddig nem ölték meg, talán nem Erdővidéken fogják eltenni láb alól világhíres műszakvezetőjét. Jóval hosszabb ideje túrta a másik állandó részegeskedését, semmint hajlandó lett volna visszaemlékezni rá. Ezekben az esetekben roppantul goromba tudott lenni, és Aladár embert olyan prasnyán beszélni is rég hallott már. A közeledő férfiak nem tűntek elsőre a legveszélyesebbeknek. Tomas pedig megtanulta az óceánjárókon a világok matrózaitól, hogyan kell precízen sebbe illeszteni a kagyló markolatú kést, amennyiben szükséges, így nem aggódott.

Ugyanakkor a jelenet olyan érzést kölcsönzött számára, mintha vihar készülődne. Az bármikor megtörténhet, dörgéssel, villámlással – nincs ok a félelemre, az összehúzódásra, majd menekülésre.

– Azt kérdezik: mit fészelepsz?

– Feszeleg az apjuk...

– Tomas, örvendetes volna, ha ezúttal nem ugrasztanád ránk rögtön megérkezés után a fél utcát. Mondd az embereknek, amit kell, ha kell, kérj bocsánatot, értesd meg velük, amit kell. Én most elmegyek.

– Aztán hová, hová, pička ti?

– Azzal foglalkozz, amit kértem! Majd jövök.

A két férfi már csak néhány lépésre járt a kocsitól, amikor Aladár kivágta a távolabbi ajtót. Iszkolt. Kerek és négyszögletes ablakok mögött lapuló borzalmakat vélt felfedezni a lebbenő függönyökben. Átala eddig soha nem tapasztalt őrjöngő orkánokat, árnyéktalan nyarakat, megposhadt vizeket, beszakadt bányákat vizionált, ahogy nyargalt az erdő irányába. Ösztöne tombolt benne, úzte kifelé a házak közül, vissza-vissza, mintha ott menekvése lehetne az emberi tevékenység bűvópatakjától. Attól, ami csak dagadt, és dagadt, hosszabb ideje a felszín felett hízott ilyen naggyá és áthatolhatatlanná, akár az óceán. És benne lebegett, úszott, fulladt meg mindenki a jelenben és a jövőben. Ami elkövetkezik, elborzasztó lesz.

Aladár elzuhant, nyelve rózsaszínű csutkává szikkadt, szemei izzó széndarabokként gyulladtak meg gödreikben. Látomása égboltként húzódott hosszanti irányban, borút bocsátott rá, búcsúszavai a lebukskázó tizenkilencedik századnak. Farkaival kicsapott kilenc irányba, ostorozta a levegőt a háta felett és mögött.

Felugrott, szaladt tovább. Az avar ropogott alatta. Felette gyertyánok és kőrisek húzódtak a magasba. A következő lépéseiben már szétáradt a ruganyosság, a ragadozó kimértsége és az élet-halál játékának szakavatott ismerete. A fekete test suhant megállíthatatlanul. A ruhák zavartalanul együtt mozogtak vele. Egy sötét hely, ahol biztonságban lehet, egy vacok, ahol nyugalomra talál. Ne férhessen hozzá ez a delej, mert ráborul.

Csak menni, menni

Hogy ne tudja meg senki

És azt hazudni, hogy...

– Kandúr, és milyen girhes.

A pöttöm nő megtorpant az éneklésben, megvakarta füle melletti varkocsát. Sűrűn bodorodó, háta közepéig csüngő haja olyan volt, mintha apró barna láncszemeket fűztek volna egymásba. Megállt, figyelte, ahogy a jelenység menekült.

Egyszer sem találkozott még errefelé ekkora macskafélével. Hiúz termett előtte néhány évvel ezelőtt az ösvényen, egy kiadós eső után, de annak is gyorsan nyomát vesztette, hiába követte kíváncsian. Tudta ezt pontosan, hogy ha néha-néha be is vándorol a fák közé, nem az ő világa az ágbog és az

árnyék. Itt nem bukkanhat semmire sem, ide csak rejtőzni térhet ő vagy a ménes. Füveket érkezett gyűjteni, a téli készletek megcsappantak, a falvakban egyre többen keresték fel különféle bajaikkal a maródiak. Sarló tekintetű férfiak eredtek nyomába, ha hangos alkudozásuk nem vezetett eredményre, majd gondolták meg magukat, miután hasba lettek rúgva. Agyafúrtabbjai fuvolázták – *elcsippentelek a mezőn, otthoni cserépbe nyomlak, belső ablakpárkányom lesz otthonod, kandikálhatsz kifelé a zsaluk résein át*, győzködtek. Ahogy a kíváncsisága most őt, hogy figyelje ki, hová is tart ez a hosszú fekete test. Haját bal válla fölött átvette, és csörtetni kezdett a lény után.

Panka, mielőtt félrehajtotta volna az útjába lógó ágakat, beleharapott jobb hüvelykujjába. Azzal ringatták és arra nevelték, hogy ezzel a mozdulattal újra és újra vissza tudja téríteni magát az adott útra. A gyeprü, a szérű és a völgy megannyi választható csapást kínált. Itt erre, ott arra, míg máskor amarra visz az út. De ahányszor beles a lombok alá, eszébe jut a kitudott intelem. Hol itt, hol ott, holott nem tanácsos elkészálnia, vagy úgy lépnie, mint ló a sakktáblán. Majd megállnia, elgondolkodnia, hová is akart volna menni. Az idegen ruha felkavaró szaga egyenes ösvényen tartotta. A kidőlt kőrís alatti sötétlő odúból kaparászást, panaszos vinnyogást és lefojtott fűjást hallott ki. Négykézlábra ereszkedett, közel a talajhoz egy hatalmas fekete macska lapult.

– Ki vagy, vándor, kire cikkan csak tekintetem?

Nem tudta kivenni a pontos körvonalait, mi tölti ki a vájat mélyét.

– Miért ide szöktél üldözőid elől? Mit találnék markodban, ha megmutatnád?

Aladár remegett, lába elnyújtottan teste mellett hevert, fenéke hátrébb, feje lábujjaival egy magasságban. Feszülten figyelt a világosság irányába. Hangok, ismeretlen szagok szövedéke kötötte gúzsba érzékeit. Zsálya, rozmaring illatát fújta be a szél, és kavardott össze a frissen kapart földével. Hátrasunyit fülét birizgálta a gallérja mögüli szőr.

A beszéd dallamai a korai meséket idézték fel benne. Óvó, védő hangok, amelyek kiédesgették zárt ajtajai mögül, ringatták, vitték, andalították, és lenyugtatták. A mondatok tanyát ütöttek, és olyan szomszédok benyomását keltették, akikre mindig érdemes figyelni.

– Hecc, hecc, c-c-c.

Panka benyúlt a sötétbe, be-bekotort, hátha ki tudná piszkálni onnan, ha már sem kérdéseire, sem pedig csalogatóira nem felelt a bent kuksoló. Lefeküdt a lyuk elé, újból próbálta megérinteni az odú alkalmi lakóját.

– Gyere ki, te gyöngyvirág!

Puha szőrön emelkedett és süllyedt a tenyere. Aladár az érintéstől felkapta a fejét, beverte a vájat tetejébe, a föld beterítette. Prüszkölt, fulladozott és köhögött, de nem válaszolt. Ki lehet az, aki meglelte? Becsületes megtaláló-e, vagy ő bocsátotta rá ezt a révületet, és most azért jött, hogy még mélyebbre temesse. Előrerúgott, ütött, söpörte az aláhulló földarabokat, és közben magas hangon visított.

Panka kihúzta a bal karját, és hátrébb ugrott a hangosan hadakozó bentlakótól. Macskafélék elégszer karmolták már össze kezei belső és külső részeit, nem állt szándékában továbbiakkal gazdagítani a bőrét. Tett egy lépést arra, amerről jött. Egyik lábam itt, a másik ott, gondolta. Aladár eldöntötte, kiront, következzen bármi, szembeszáll vele. Egyértelmű, hogy a vesztét akarta a hadonászó, tapogató kéz.

Panka számára lelassult az idő, amint a hatalmas fekete test kirobbant föld alatti vackából. Elmosódott sötét folt, ahogy átugrott felette, és látta a fej kerek macskaszőröségét, és hogy nem szőr borította az egész lényt. Az ugrás feldöntötte a nőt, aki ziháló mellkassal és pulzáló aggyal küzdött, hogy megértse – mi ijeszthette meg ezt a jószágot, hogy ilyen erővel tört ki helyzetéből. Miért nem hallotta csitító hangjait. Majd rádöbbsent, hogy valójában szerencsés, hisz az nem állt meg az életéért küzdeni vele, hanem nyúlcipőt húzott.

A férfi addig rohant, amíg a teljes sötétség rá nem borult. Aladárban újrarahuzalozták a környezetet, a teret és az időt. Egyetlen pillantást vetett arra, amit ez a hely közvetített számára, és biztosnak érezte, hogy képtelen megbirkózni azzal, amit itt tenni fognak. Lépéseik törnek az utat, a haladásért. Gyalulnak, kilakoltatnak, és megbecsülhetetlen pusztítással egyenesítik ki a látványt. Amit aztán csak ők tudnak követni, befogni és értékelni. Azonban most már pontosan érezte, hogy mindez hazugság. Nem válik ez hasznára senki másnak, csak annak, akié a gyár, a fatelep, a vonattársaság és az üzem.

Ugyan miként, mivel járulhatnak a körülöttük uralkodó grandiózus-ságához?! Az elkövetkezett látomások félelmet hoztak neki; retteget, ahol mindez úgy válik jövővé, hogy aktívan részt vett ennek kialakításában; és dühös döbbenetet, hogy részvétele mindebben önkéntes volt. Kihasználták akarnokságomat Zágráiban. Ott egy pillanatig sem törődtem az ég felé bodorodó füsttel, a Szávába folyt olajjal, vagy azzal a ténnyel, hogy a part mentén horgászók nem rögtön akarnának olajos halat enni reggelire. Mellettem mentek el az utcán, osontak az éjszaka leple alatt, hogy orozókként ne kapjanak bírságot vagy elzárást.

Itt ugyanez gördül be a megállóhelyre – lépésről lépésre fogjuk átrendezni a környezetet, a látványt felállítjuk, mint a cirkuszi sátrat, és magáért beszél majd. Fákat, bozótokat tüntetünk el, a korábban mindig megjövő visszhang ezután már nem fog visszaérkezni hozzánk. Hegyeket robbantunk, kövesutakat egyengetünk beléjük, és talpfák alá hordjuk az alapozást. A vasút vájja velünk a teret, az időt pedig összeroppantjuk. Fadarab recscent a talpa alatt, Aladár nedvességet érzett az arcán. A Holdat pillantotta meg az ágak között.

* * *

Panka a bőrszíjat fűzte be a lábbelijébe. Be-ki, ilyenkor mintha a saját változásait tartaná számon. Egyszer hat, máskor kettő. Mintha a lábak száma bármit is meg tudna határozni. Hat láb így, két láb úgy. Senkit sem érdekelt korábban, hogy ennyivel rendelkezik. Azonban napokkal ezelőtt, amikor hosszan figyelte, ahogy az idegen férfiak különböző felszerelésekkel cipekedtek, ládákat emeltek le a kocsikról, és pakolták sorba, majd oldalogtak el a helyi kocsmába inni, megszólták, ahogy a kút mellett ácsorgott. Magyarul beszélt, de a hanghordozás elárulta az illetőt. A levesként összesűrűsödött és a lába elé köpött mássalhangzók kavicsokként álltak össze előtte a porban. Araszos megjegyzések hatoltak a bőre alá, hogy kisvártatva betokosodjanak. Akkor a táltos faképnél hagyta a gyülekezőket, most mégis közelebb lépett. Nem akarta, hogy az érkezettek ugyanúgy romboljanak, ahogy a vasúti munkások tették Szentgyörgy környékén. A földönfutóvá tett menekülők történetei repülő hegyekről, megesett völgyekről, koronázatlan ná vált, lomposá tett ágakról, aláhulló forgácsról mélységesen megrázták. A sokadalom megérkezett, mögötte tolakodtak, tolongtak, jöttek megakadályozni a pusztítás folytatását.

Panka örömmel fordult meg, figyelte az egymással beszélgető hegyi, erdei embereket, akik nagy ritkán jöttek csak be Barótra. A mord külsejű, lapaj férfiak meredtek előre, mint sziklák a vártán, az asszonyok a gyerekek körül sűrögtek, néhányak közülük lüktettek és zümmögtek csendesítőleg. Ez az ő kozmosza, ahol idegen, valóságot kettétépő sípoknak semmi keresnivalója. A nagyváros ide akar jönni, el fogják vinni az otthonukat. Azt kell tennie, amit az anyjáiéknak, noha évtizedek teltek el azóta, hogy ilyesmire sor került – a Szék előtt meg kell mondaniuk a véleményüket. Ellentétben az akkori helyzettel, most hallgatniuk kell rájuk, ha nem, megtalálja a módját, hogy ne akarjanak aszerint cselekedni az ideérkezettek, ahogy elrendelték nekik.

Vezette a küldöttséget, megosztani az okokat, miért jöttek el ennyien ma ide, megértetni ezekkel a vasúti munkásokkal, hogy a valóságukat nem szabad megváltoztatni. Jobb könyökét az egyik ládára tette, és várta ellenfelei megérkezését.

A férfi megdöbbenően magas volt. Mintha gólyalábasok felléptek volna egy hokedlire. Furcsasága mégis inkább az arcán kezdődött. Az apró orr alatti bajusz formája ismerős, hosszúsága, szőrmennyisége nem. Szemei érme nagyságúak, kevésbé elnyújtottak, mint akiknek közléről bele tudott már nézni az arcába. A tekintete akár a domborúra metszett üveg, amit eltörtek a hutában, és rossz illesztésekkel, ügyetlenül olvasztottak és fújtak újra. Megannyi szunnyadó galaxisok, amelyek csak a csillagaikra vártak. Egyetlenegy ember érkezett vele. Az apró termetű, gyors lépésű fickó hangerősen magyarázott, és hadonászott a karjaival. Szökkentetett, hogy utolérje égimeszelő társát, akinek sehogyan sem tudta tartani a ritmusát, mert hol előtte döcögött, máskor meg mögöttesen kullogott. Ekkor már a kabát repdeső szárnyait hasztalan próbálta megkaparintani, noha ott verdesett előtte. Mígnem a magasabb férfi a lábaihoz nem szorította őket. Megtorpant, tekintete a Pankáéval találkozott.

– Jó napot! Örülök, hogy ilyen sokan jöttek el felhívásunkra. A tanácskozás számunkra mindennél fontosabb. Ki beszél az Önök nevében?

Az emberek utat engedtek a kilépő Pankának. A táltosnak az elhangzottak a harangvirág-ének dallamát juttatták eszébe. Csodálatosan tiszta hangok léptek színpadra, és kezdtek előadásukba, amitől képtelen volt elszakadni, de a provokációt nem hagyhatta felelet nélkül.

– Az nem felhívás volt. Pláne nem tanácskozással. Mi jut eszébe? Mintha a pisztolynak és a homloknak ugyanolyan döntési lehetősége lenne gyilkosság esetében. Pankának hívnak, Ön engem fog meghallgatni. Idehozzák nekünk a székesfőváros sötét sátnai malmait, és ezt ne akarjuk megakadályozni minden erőnkkel?! Nem akarunk ide vasszekeret és mozdonygőzt. Maguk itt saját képükre formálják azt, ami nem az Önöké. Mi itt élünk, nekünk van jogunk arra, hogy olyanná tegyünk a környezetünket, amilyenné szeretnénk. Nem akarunk megállóvá válni, átjáróházzá, ahol valójában semmi nincs, mert Önök kiürítették. Mindenhová hívatlanul betolakodtak, távozzanak, amíg így kérjük.

– Miért akadályozzák a munkánkat azzal, hogy idehordanak mindenféle gezemicét?

– Mit beszél?

– A leendő töltést telepakolták mindenféle limlommal. Lehetetlen mindezt megakadályozni, ott vagyunk már a településen. A felszerelésünk megérkezett, az emberek is, holnap kezdjük a munkát. Az ott fenn nem közös föld és erdőség, ezzel tisztában kell lenniük, hanem a tulajdonostól vette meg a társaságunk. Döntés született, hogy így nyíljon ki a világ, és Önök találkozhassanak vele. A jövődő lép be ott, és invitálja mindannyiukat, hogy kövessék.

– Ilyesmíró szó sincs. A mi világunkból mi döntsük el, hogyan és mit vágunk ki, adunk el, nem önök szállítják el lapátonként, vaskocsinként, gerendaként és hasábokként. Taposnak, gyúrnak és feltakarítanak mindent. Úgy hiszik, amit itt maguk látnak, annak mennie kell. A tulajdonos hirtelen szert tett mindenre, ami az ég alatt van, a számadás elmarad, nincs kinek. A gazda adta, őneki is tartozna felelősséggel.

Aladár az előtte álló, beszélő pöttöm nőt figyelte. A lángoló vehemenciát, a meggyőződést és az igazságérzetet, ami egész testét mozgósította nyomatékként. Az erőt, ami ott remegett a fűzöld szövetből készült ruhában; ezt a hacukát, ami annyira elütött a mögötte kókadtnak tűnő tömeg barnás és szürkés öltözetétől. A haját, ahogy mozdulatai során megrezzentek e barna láncok, és a szemét. Izzottak, mint zsarátnok a hamu között. Hallgatta az érvelést, értette a gondolatmenetet, emlékeznie kellett – ne váljon részrehajlóvá az itteniek felé. A munkáját el kell végeznie, Augustin Bockvogel értékeli a gyors és precíz munkát.

– Minden problémát osszanak meg Csihán őgróf titkárával, aki holnap reggel érkezik Barótra. Addig is volt szerencsém.

Néhány utólagos hangos szó kísérte Aladár távoztát a piacról. Az első útja innen a völgy felé tartott. Eleget nézegette, forgatta a térképet és az elkészült rajzokat, látni akarta valójában, mivel kell dolgozniuk. Kifelé menet kőriseket pillantott meg, valamivel odébb nyírfákat vágta, aprítottak. Húzták kifelé a tönköket, lovak toporzékoltak, kötelek pattantak, láncok feszültek, és balták falták a fákat. A férfi eltávolodott az ott dolgozóktól, és egy keskeny ösvényen a gerinc felé vette az irányt.

Panka látta, ahogy a magas férfi elindult a Bujdosó irányába. A Köd-szem-hát felől fogja levágni az utat, és a Koszorú-emelkedő aljában meggyőzi, vigyék innen el a vasutat. Csihán őgróffjáról soha nem hallott, minden biztonnal hazudott. A terület az övé, ő örököl, Vince öccse addigra úgyis halálba issza magát. Ahogy lépdelt felfelé, eszébe jutott a tavalyi hecsedlilekvár, milyen jó is volt azt elkészíteni és zsarátnokon süített gombakalapba kanalazgatni, végül elmajszolni. Az idegen egy kalapot szorongat-

tott a kezében, amit ki kellett volna kapni onnan, elrohanni vele, és eldobni jó messzire. Vagy egyből felhajítani a tölgyek karjai közé, másszon utána, ha akar. Megilletődött, mennyire vékony, szinte szíjas, akit követ. Minél hamarabb ki kell jutnia a gyepré, onnan talán gyorsabb lesz az útja. Nem, most fog átváltozni, nem olyan alacsonyok ezek az ágak, nem tépázza meg, nem karcolja fel feleslegesen a bőrét. Bár ha igen, az sem baj. Megelőzi a férfit, hamarabb odaér az ösvény elejére.

A Koszorú-emelkedőről úgy mesélte Panka, hogy Fias, az óriás ott terült el. Manapság is meg-megfordult, tört, zúzott, sodort, fákat lökött ki a helyükről. A Földet kiemelte magához, futók szaladtak, formálók kezében omlott porrá az anyag, mielőtt kedvükre átalakították volna. Így félelemmel suttogták – rázza a földet, a fákat, patakokat apaszt, és köveket szór szét. Az esetenként jámbor lényről több mendemonda nem kerengett, vagy mert Bethlen úr csatlósai betiltották, és kivágták azok nyelvét, akik csak felemlítették akár így, akár másként, vagy mert hosszú idő óta csend uralta a Kárpátok e vonulatát. Álmat szunnyadásba öltötte.

A tölgyek alatt táltos robogott el a mogyoróbokrok mellett, és kirobant a pagonyok közti széles, füves hasadékbá. Megállt, fejét lebiccentette, mintha várakozott volna. Eliramodott a másik erdőszél felé. Útközben irányt váltott, hat lába közül a középső kettő kirúgott oldalra ugrás közben. Amerre megy, az lesz az útja, nem pedig a csapásirány. A késő májusi délutáni napsütésben legelt a szügyig érő fűben, odébb táncolt, nekiiramodott. Panka érezte a többi lovat, fent ittak a pataknál. Innen megláthatja a férfit, bármerről is érkezik.

Aladár a juharok lombkoronáját figyelte, alakzataikat, hogyan hajolnak össze, és néhol miként hagyják rézsútosan beesni a fényt. Rálátott a tisztásra, egy farral felé álló nyargaló, legelő lovat vet ki a pagony oldalából. Az állat hátranézett, észrevette, hogy a férfi kilép az erdőből. Megfordult, és Aladár megpillantotta a harmadik pár lábat. Ez a kettő is a földet kapálta, a lépésekben mégis termett egy oda nem illő sántítás. A különös ritmus elvarázsolta a mérnököt. Kizökkentette a sajátjából, hátsó lábas nyújtásait idézték fel benne. Hamarabb közelítették meg a munkálatok miatt, mint várta. Korábbi tapasztalatai alapján tudta, az ilyen tárgyalások soha nem tartottak sehová. Augustin Bockvogel utasításai alapján különösen zsákutcába fognak kikötni. Végiggondolta a kimeneteleket, egyik lehetőség sem kecsegtetett

pozitív zárlattal. Fülelt a mögötte komorló, morajló gyertyánokra és kőrisekre, a szél suttogására, és bajusza keresőn rezgett, szembogara újabb idegenség után kutatva szűkült össze. Vaskos ostobaságnak tartotta, ha egyedül érkezett volna tárgyalni. Vajon ugyanúgy meg kellett küzdenie azért, hogy vezető legyen, vagy a hat láb predesztinálta őt, hogy kövessék.

A táltos elindult felé.

De hisz ez egy kanca! Nem igás, szilaj. Fehér szőrű, barna színű, forint nagyságú foltok borították a fejét és a nyakát. Előretolta füleit, ahogy közeledett. Aladár kihúzta magát, még így is beleborzongott, ahogy a terebélyes test karnyújtásnyira megállt tőle. Már csak a másik barna szemét látta, mikor az megszólalt.

– Ez itt nem szabad Önnek!

– Sokféleképpen fenyegettek már, de anélkül, hogy megmondták volna, miért, még nem.

– Az idehozandó vonat csakis rossz, így előtte-utána tébolyultan pusztítandó körötte minden. Az áthozandó vonat helye az én földem. Nem kisajátítandó egy vasúttársaságnak. Miért megfontolandó számunkra egy új Külső? Mi teremtenő közöttük, ha nincs maradandó?

Aladár hátrébb húzta a fejét, távolodott a táltostól. Ez nem beszéd, így senki nem nyitja a száját. Tájszólást, idegen szavak beesését, bekeverését a mondanivalóba meg tudta érteni, fel tudta dolgozni, azonban ez számára hátborzongatóan hangzott. Hogyan magyarázhatna el bármit is olyasvalakinek, aki látszólag csak a jelenben létezik. Miként mutathatna a jövőbe, ha az illető el sem tudja képzelni, mi az. Mégis kíváncsiságot pillantott meg a másik szemében, érteni akarást. A vágyát: hallják, mit mond; lássák őt. A férfi tett még egy lépést hátrafelé.

Feje kigömbölyödött, füle fentebb húzódott, bőrét fekete szőr borította be. Megnyúltak végtagjai, mind a négy a talajt tapodta. Felnézett, visszasöpört egy hajtincset, ami a szemébe lógott. Felegyenesedett.

A táltos csukott szemmel beszívta a szagot. Egy ragadozóét, aki azért érkezett, hogy véget vessen az általa eddig ismert életnek. Megrezzentek a puha szőrpihék az orrán. Panka ezt nem akarta. El mindettől, vissza a méneshez. Távolodni, futni, rúgni és menekülni. Teste meglódult, átgázolt üldözőjén.

Aladár mindig is bízott gyorsaságában. Többször ugrott már lendülő kar elől, bár azokat mindig várta. A megriadt kanca letiporta, majd végigtaposott rajta, a férfi csak az utolsó lábakat tudta megkarmolni. A táltos riadalma kegyetlenül fáj. A második lábpar oldalba rúgta, hosszan sajgott, az első és

az utolsó mintha szaporán mérte volna rá az ormótlan ütéseket. Akár egy távirtdaüzenet – rövid, hosszú, rövid. Ezt az üzenetet hagyta maga után a táltos.

* * *

Aladár a fűben arra eszmélt, hogy reszket. Nem hitte el, hogy megtörtént. Túljutott a találkozáson a táltossal, végül kockát vetett a halállal, és nyert. Megmentette az irháját. Nyöszörögve talpra kászálódott. Teste minden porcikája pulzált a fájdalomtól, jelezte, hogy él. A sötét már nem akadályozta a látásban, tompaságot érzett teste hátsó részében. Lenézett, és megpróbálta megpörgetni mind a kilenc farkát. Egyik élettelenül feküdt a lengedező árvalányhajon. *Ha több eszem lenne, most húznám el a bűdöt, állapította meg.*

Karjai lógtak, a Hold alatt mindent látott. A mező világosságban csillogott. A kanca eltűnt. Folytatás nélkül maradt a földbe tiprás. Csökönnyösen álldogált ott, a tenyerét nézegette, ahonnan kicsúszott a kilencedik élete, és amivel eldobta a nyerő kockát a halál ellen. Ő jött ide, és érkezéssel Bockvogel hengere. Eszközzé vált, a hatalom fustélyává. A nő, a helyi értékek szószólója, aki benne az ellenséget, a nyugalom megzavaróját látja. Igazat adott Pankának. A mérnök kevés annyira felforgató eseményt tudott elképzelni, mint a vasútépítés. Feldűlni Tündéerkertet, ezzel kiszedni, útnak indítani belőle mindent, ami hasznosnak bizonyul. Lázálmaira azonban továbbra sem lelt magyarázatot. Mi a szerepe az orkánok kialakulásában, a lemosott hegyoldalokban, a beszakadt bányákban, és árnyéktalan nyarakban, hogyan okozhat saját tetteivel ilyen hullámokat?

Panka egész délután nyargalt. A lábán szivárgott a vér a karmolás után, azonban észre sem vette. Nem tért vissza a méneshöz, tanácsalannak bizonyult minden első szava, miként mesélhetné el, mi történt. A szagától, a fekete szőröcsomóitól, a magasságától menekült. Attól, hogy túl közel került, hogy ráemelhetné volna a mancsát. Ami alól nincs kibúvó. A karmait beléakasztotta volna. Ez az összekapcsolódás nyughatatlan lélekként rótt benne a köröket. A valóságban letaposott egy épp virágzó nősziromot, majd berohant a tölgyek alatt az erdőbe. A hűvösben már két lábon járt, egyedül gondolkodott, mi történt. Ismét nem a ragadozó mivoltától rettegett. Érzései ágaskodtak, nyerítettek, és keltek útra benne, vitték vissza a helyszínre, a mezőre. Ahol már nem egy idegennel találkozott. *Miattam változott át.*

Nem tudtam, hogy ilyesvalakik is léteznek a világban. Eddig nem lehettek, hisz mi voltunk, így együtt, nem találtunk, és nem is kerestünk kiutat mindebből. Aztán. Aztán nyílt egy ösvény, amin befűjt a szél. És a levegőben megállt az ellenség szaga. Olyané, akitől csak menekülnöm kell. Így tettem, hallgattam magamra. Most már megláthatnám, megérezném, nem riasztóan orrfacsaró, бүdös.

A nő megtorpant, hátratekintett, elsomolyodott, és szembefordult eddig megtett útjával. Négykézláb haladt az irányba, amerről érkezett. Beszélnie kell a férfival, ezzel a csizmába бүjt, fölé toronyló, félelmetes kandúrral. Aki immár nem бүdös, csak az a különös szag terjeng a közelében, ami akár kellemes is lehetne. Annak ellenére, hogy benne a főváros akarata vonaton gördült ide be, képtelen volt elfelejteni ezt a hórihorgas, esetlen átváltozó művészt. Akár egy maszкура, feszedezik a sárgásbarna kalapja alatt. Biztosan köpönyegforgató is, az ilyenek semmiképpen sem lehetnek mások.

Ellenállás – a helyi kozmosz alakzatai, bolygói és csillagai lüktetni kezdtek. Mozgolódás támadt. A központ összeeszkábálja a valóságukat, amely mögöl nem látnak ki, amennyiben mégis, mindössze egy tennivaló várat magára – azt és úgy tegyék, ahogyan abból a távoli toronyból elrendelték nekik. Ezek elfogadhatatlanok a számára. Az ittenieket nem lehetséges betörni, akaszthatnak jármot a nyakukba, lerázzák előbb-utóbb, a hajtó nem ezekhez a völgyekhez, hegyekhez szokott. Ha szükséges, elbűjnak, ahogy tették azt évszázadokon keresztül.

Nem akarok elbűjni. Szembenézek a mérnökkel, a hozottmányával, és azzal, ami ezzel együtt ránk szakadhat. Félti a ménest, az embereket, és дühös, hogy a férfi az ellenségévé váltan érkezett ide. Az életritmusukat fel akarják törni, és nem a változástól tart, hanem attól, hogy kifosztják őket, megszüntetnek minden korábbi lehetőséget, és teszik mindezt úgy, hogy rákérdeztek volna arra, mit szeretnének az itt élők. Sarokba szorítottak bennünket. Ezt az utat ebben az erdőben fogjuk visszafordítani.

Késő délutánra járt már, Panka senkit sem talált Baróton. Egyedül az újonnan érkezettek mozgolódtak nyugtalanul, az alacsony, bakancsos férfi járt-kelt csoportosulásukban, és hangosan magyarázott. A nő sejtette, hová tűntek a többiek, egyelőre nem akart utánuk menni, az erdőben, szétszórva a település körül, nagyobb biztonságban tudhatta őket. A távolból érezte az élénken mozgolódó, toporzékoló ménest. Elfordultak tőle, és robogtak lefelé, a Koszorú-emelkedőt elhagyták, néhányan horhosokban, barlangokban kerestek menedéket. Panka továbbra is бízott abban, hogy nem egyedül kell szembenéznie a földformáló idegenekkel. Várta a földönfutókat – az erdők,

mezők menekültjeit, a repülő hegyekről levitorlázókat és a megesett völgyek árváit. Nem szólt, állt egy juhar alatt, figyelt befelé a házak közé, amikor elkezdtek szállingózni, elszórtan gyülekezni odalent a munkásokat nézők. Félelemmel figyelték a kalangyába pakolt ásókat, csákányokat, letakart ládákban a dinamitokat, amelyek utat nyitnak a jövőbe. Gyors, pusztító, amivel beomlasztják idejüket, tereiket. Egyszer átérték, még egyszer nem fogják.

Mozogni kezdtek a fák, remegtek, rázkódtak, kilengtek. A házakról cserépek hullottak az utcára, a sarkokon álló dézsákra ráesett egy-egy csatorna. A munkások elrohantak az üres piactér irányába, elbotlottak az utcára, pánikban kiözönlő helyiekben. A sürgés-forgásban kétségbeesetten óbégató férfiak, zokogó nők és elveszeten tekintgető gyerekek keresték az egymáshoz tartozókat. Ablaküvegek repedtek ketté, repedések bukkantak felszínre és szaladtak fel és le a falakon, bútorok dőltek el. A kinti fergetegben Panka szeme előtt elvesztek a részletek, a rengésben a futók futottak, a formálók alakatlan formában folytak szét az épületek, szobrok és kutak között. A látvány alagútba sodródott, és a táltos beszorítva hánykolódott az egyre közeledő falak között. Elesett, reszketett és rángott a szabadság s a mozgás hiányától. Eszméletét veszítette.

Aladár önkívületben sírt, rátört és rázta a zokogás a kőrís ágai között. Karmait belevájva kapaszkodott a kéregbe.

Baróton megszűnt a Föld nyugalma. Az élettelen szendergő felkelt, átváltozott. A lökések homorulatokként nyugodtak meg, valóságok zuhantak alá, minden, mindenki hullott a felhasadt metsződésekbe. A Föld az eddig nem létezőt tépte a realitásba, a korábbi kapcsolatokat újraöltötte, új mintákat illesztett bele a megszaggatott szöttekbe. Formált, alakított és összekötött korábban össze nem függő részeket, sokadalmat alapított, ahol a homorú boltívek alatt haladt az út.

* * *

Éjszaka volt már. A reszkető, hűledező, a félelemtől fulladozó emberek lassan, a sokktól darabosan mozogtak. A túlélők egy összedőlt ház udvarára próbálták összegyűjteni a testeket. Egyre több és több került elő, amint a helyiek és a vasúttársaság dolgozói elkezdtek együtt végigjárni a katasztrófát. A régi menekültek szóltanul csatlakoztak a segítségnyújtókhoz. Törött deszkákon vagy kézben cipelték az övéiket a halmokhoz. A résztvevők egy-

más között halkan pusmogtak, fűrészek, balták és kötelek kerültek elő a fészerek mélyéből, hogy mindenkihez el tudjanak jutni, ki tudják szabadítani.

Aladár Tomast biztatta, hogy ne „Mi a kotta?” kérdésekkel zaklassa, amikor pontosan tisztában van vele, mit kell csinálni, hanem a brigádot vezesse. Amint szétszéledtek, a mérnök megnyugodott afelől, hogy a síneket nem rakják le, mert tereprendezni kell majd. Újjá kell építeni mindent, az élet nem állhat meg. A talajt vizsgálta, a törésvonalakat, a vajatokat az előkertekben. A korábbi bizonyossága elpárolgott. Ugyanakkor meggyőződése volt, hogy az eseményektől függetlenül Augustin Bockvogel további lépéseket tesz majd, hogy a korábbi szerződést módosíthatassa, és még kedvezőbbben megköthesse.

Panka egy földsáncról figyelte a munkát. Fekete pontok ide-oda mozogtak a fáklyákkal. A megszerzett bizalom a nyakában csimpaszkodott, és húzta lentebb és lentebb, hogy menjen, rendezze el a futók és a saját ügyét. Meg kell keresnie a mérnököt, és feleletet követelnie tőle. Ha nemleges választ kap, valóban ellen fog állni a betolakodóknak. Pitymallott.

Aladár nem irányította az embereket, tették a dolgukat maguktól. A nőtől nem messze egy kidőlt faldarabon üldögélt, és a futókat figyelte, ahogy a törmelékek eltakarításán szorgoskodtak a helyiekkel. Panka közelebb araszolt.

– A kérdéseimre továbbra sem válaszolt.

A férfi meglepődve ocsúdott fel, pislogott, és a nő felfedezte azokat a távoli színeket a szemében, aminek korábban nem tudta a nevét.

– Ide egyhamar nem jön senki sem vasutat építeni. Mintha védekezne a táj.

– Úgy érti, Fias?

– Ki?

– Fias, aki a Koszorú-emelkedő alatt fekszik.

– Nem tudom követni.

– Ön járt kint az erdőben. Tudom, láttam... Találkoztunk.

– Miért mondja mindezt?

– Mert mi voltunk, vagyunk és leszünk Fias. Onnan kelünk, oda érkezünk vissza, és ott vagyunk. Számára egylényegűek vagyunk. Neki nem számít, kik vagyunk.

– Úgy hangzik, mint egy istenség. De alighanem nem az.

– Szégyellje magát, hogy idejön, és így beszél még mindig. Nem ért Ön semmit, csak a rombolást, az egyenesítést, a tervek megvalósítását a valóságban.

– Tudom, hogy találkoztunk, végigrobogott rajtam, elvesztettem az egyik...

Panka érezte, ahogy töpörödik. A szorítást, a lehetőségek délibábbbá válását és a ragadozó szagát. Reszketett, összeszorította az állkapcsát. Lekapta Aladár fejéről a kalapot, és elrohant vele az erdő irányába.

A férfi nem mozdult, majd mégis felkerekedett, mintha megvárta volna a teljes világosságot. Amint kiért a településről, átváltozott, magára rángatta csizmáit, hogy minél gyorsabban utolérje a nőt. Tudta, hogy ha egyszer nyúlcipőt húzott, a táltost lehetetlen lesz utolérni. Hallotta kacagása csilingelését, ahogy a tölgyek, lucok, gyertyánok és kőrisek átadták üzeneteit. Aladár szédült, de rohant tovább, nyomát itta a talaj. Az elsuttogott ígéreteket követte, felfigyelt a lassan elhaló zöngésekre, a zöngétlen hangok egyenletességére, a folyamatos zúgásra, a szél morajára és az ágak ropogására. Már nem Pankát hallotta, hanem az üvöltések egymásutániságát, ahogy az igazságukat kántálják torokhangon. Aladár mormogott, lüktetett a toroka, nyolc farka felkaparta a föld felső rétegét, amikor megállt körülnézni. Némaság és alvás bomlott ki a korábban élettelennek tartott környezetből. A nő nem vészett el, nem vált párává, Aladár felfedezte magának az erdő ritmusában. Ő maga úgy lépett, hogy a hátsó lábait kitarította hátra a magasba. Egy-eeeegy. A kettőjüket érintette össze Fias, majd kinyílt. Immár ott csillant meg Hetevény a folyamatosságban. Panka látta a Koszorú-emelkedővel szemben a férfit. Sült gesztenyét falt. Mégsem szólt, nem akarta megijeszteni. *Eljövendő órák tennivalója. Otthon, ami folytatandó*, állapította meg Panka.

Fekete Vince

BÚVÁRHARANG

DERŰ

„...a múlt nem volt, hanem van – most történik.”
(Interjú Jon Fosséval: *A hit misztériuma*)

Ülünk nagyanyámmal a szobában ami konyha is egyúttal ott telnek a mindennapjai a családnak ülünk és imádkozunk pontosabban ő imádkozik én csak az ölében ülök mert még kicsi vagyok pár éves még csak kint rittyeg dörög villámlik erős idő van ahogy nagyanyám mondja félünk mind a ketten én sírok is időnként mert érzem hogy nagyanyám is fél csak magunk vagyunk itthon s most akkor ez az erős idő is jön nekünk hogy féljünk mind a ketten a szüleim munkában vannak csak később jönnek haza de vajon mikor azt sem tudjuk hirtelen hogy hány óra van vagyis nagyanyám nem tudja mert nagyon sötét lett itt bent a szobában szinte koromsötét és ez így még félelmetesebb mindkettőnknek és nem elég hogy alig látunk még dörög is csattog is azt mondja nagyanyám még az elején hogy szekereznek az égben kik valakik a jóisten szekerezik és az így csinál ilyen hangos az istenke szekere ilyen mondja nagyanyám de egyszer csak robbantanak is egy nagyot mint máskor nap közben a bükszádi bányában szoktak de ez sokkal közelebb van hozzánk ez akkorát szól hogy rezegnek a falak az ablakok cseng a fülünk tőle még sokáig nagyanyám levegőért kapkod felsikolt eláll a lélegzete jaj istenem meghal mindjárt meg amikor ijedtemben én is elengedem magam azt hiszem minden zár kinyílik minden torlasz

felszabadul gát átszakad nagyanya ölét meleg
forró érzés járja át hirtelen erre toppan be
kintről apám és anyám is erre az utolsó pengő
csattanó rittyenésre erre az átható terjengő
megkönnyebbült érzésre és szagra és fényre
és ijedségre derűre és megkönnyebbülésre...

MÁRAI ÉS HAMVAS

Volt idő, mikor ennek a két írónak a nevét sem igen szabadott leírni, mert a magyar kultúrharc mindenkori művelői leginkább a tékozláshoz értenek. Ne legyen az mentségükre, hogy van, miből, ez nem a dúsgazdag ember gesztusa, hanem a kisszerű politika játéka. Kis nemzetek és kis országok kisszerű vezetői gondolják azt, hogy a nemzet, a haza, az ország és a kultúra csakis egyféle lehet, minden eltérés, minden variáns veszélyes. Ezért aztán mindent, ami nem őket igazolja, kiutálnak, és ha az ember a kiirtást megússza, még örülhet is. Ebben telt el a 20. évszázad, és nincs okunk azt hinni, hogy jelenkori bölcs vezéreink szándékai nem ezt a mintát követnék, ha mindenben alávetnének magunkat nekik – éltünk így hosszan. A hatalom már csak ilyen. Erről ez a két író mindent tudott, mindent meg is írt, bár a hatalom különösebben egyiket sem foglalkoztatta, elszenvedői és megfigyelői voltak valaminek, ez az élet így nem élhető, írták mind a ketten egymástól függetlenül. Sok szó szerinti egyezést találtam én a műveikben, volt egy kis gyűjteményem, amit elszórtam, mert nem fontos már. Világpolgárok voltak, Márai, mert sokat utazott, Hamvas, mert alig, a befelé vivő útjuk különbözik, de ugyanoda vezet. Hasonló környezetből indulnak, ugyanazt olvassák, gyakorlatilag mindent, és több nyelven. Van a magyar kultúrának egy korszaka, mikor ez a *mindent el kell olvasni* valósággá válik, mert nem egy ember olvas, hanem egy egész értelmiségi réteg, volt közös élmény, tudás, érdek és értékrend, zongora, könyvtár meg iskola. Természetes, hogy ez a náci és a kommunistákat zavarta, le is rombolták azt a világot alaposan, módszeresen, nemcsak bombáztak, hanem át is szervezték, az utánuk jövők a hasznosítható dolgokat megtartották, és azok már velünk maradnak. Amikor először olvastam, hogy náci és kommunisták mennyire összetartoznak, meg sem lepődtem, fiatal voltam, éppen túléljük Ceușescu bukását, Arendtet olvastam franciául, félig-meddig értettem is, vagy nagyon akartam. Én is ahhoz a réteghez tartoztam, aki hitt valamiféle Közép-Európában, jelesül abban, hogy volt, és talán rekonstruálható. Ha elolvassuk mindent, akkor meg is lesz. Nem tudunk mindent elolvasni, ehhez már nem vagyunk elegenden, ha beszél az ember egy könyvtárba, pontosan látja, milyen kilátástalan helyzetben van. Ezért mondja Hamvas, hogy ötszáz évre lenne szüksége elolvasni azt, ami feltétlenül kell, nem teljesítmény volna, csak ala-

pozás. Mihez is? Talán a létezésre vonatkozó kérdés feltevéséhez. Van a misztikának (és hát a filozófiának is) ez a csalfa ígérete, hogy nem kell az adeptus átrágnia magát a tengernyi könyvön, a lényegest kell csupán. Nietzsche ilyen, Wittgenstein, Heidegger, Derrida, és minden korszaknak van egy guruja, mert ahogy Péguy mondja: minden a misztikával kezdődik, és a politikával ér véget, a misztika a szentség, az áhítat, a politika ezeknek a kiárúsítása. Azután az őszinte húszéves csalódva teszi le, hogy nem értem. Aki nem elég őszinte, az érti, legalábbis használja, egy ideig tromfol vele, azután hivatkozza. Jack London hőse, Martin Eden elmélkedik azon, hogy tanuljon-e meg latinul, és úgy dönt, hogy erre ő nem ér rá. Én sem értem rá, ma már sajnálom. Ezek akkor még ráérték alapozni, szükségük is volt rá, mert a könyvtárakat elpusztította az ostrom, sokáig azzal maradtak, amit addig elolvasnak. A könyvtár és a könyv pusztulása/pusztítása a 20. század egyik drámája, szimbólum és metafora. Megtanulni minél több verset. A nemzeti himnuszt sem tudja ma már senki végig, a székely nagyanyám még tudta, ennyit a kurzusról. Hamvas Béla nekem, húszévesen az egyetemem helyettesítette, mivel nem igazán tanítottak semmit, azt gondoltam, elolvasok mindent, amiről említést tesz, és akkor majd jutok is valamire. Engem nem zavart a misztika, vallásos környezetben nevelkedtem, és kellően untam a buta falusi lelkészek meg az önjelölt prédikátorok otrombaságait, mit nem adtam volna egy rövidítésért, ami kacskaringók nélkül az igazsághoz vezet. Márai viszont hirtelen tananyag lett, rohanvást olvastam el, amit csak elértem, ő volt az az író, aki a magamfajta vidéki misztikusnak elmesélte, milyen a város, mi az, amitől el vagyok választva, amiből örökre ki vagyok rekesztve. Az a fajta urbanitás akkoriban szűnt meg, amikor én születtem, a nyomai megvannak, de már csak kirakat, turistaság és ócskapiac, jobb esetben irodalom. Márai révén az iránt van nosztalgiám, amit tapasztalatból nem ismerek, ez a *krúdyzmus*, mondja ő. Én egy krúdysta vagyok – vállalom. Egyszer úgy beleszerettem a száz évvel ezelőtti Kolozsvárba, hogy regénybe írtam, pedig sose láttam, ez az én egyszemélyes transzilvanizmusom. És amikor Hamvasnál olvastam, hogy miket mond Erdélyről, fellélegeztem, a misztikusnak is lehet rossz napja, legyen is, különben elbízta magát, és nekem sem kötelező mindenben egyezni vele. Ha viszont figyelmesen olvasta az ember a *Karnevál* című regényt, akkor mindent megtudott a kisvárosról, hogy kigyógyuljon a krúdyzmusból. Eliade, Cioran, Jung, Bataille, Barthes, René Girard, Steinhardt után már nem meglepő mindaz, amiről Hamvas beszél, és ha történetesen francia vagy angol nyelven írt volna, őt is közöttük emlegetnék, bár ma már sokkal többre tartom a nyelvet, amelyen ír, mint az

igazságait, mert azok csak magyarul voltak olyan furcsák a maguk idejében. Márai írja valahol, hogy a prózának is van ritmusa, de még milyen fontos, addig ez nem is jutott eszembe, pedig ma már egyre több a prózapoétikai értekezés, de nem igazán említi senki. Különb is a próza ritmusa olyan, mint a levegő, ha van, az ember alig veszi észre, ha nincs, fuldoklik nélküle. Minden novellista ismeri azt az állapotot, amikor egypár mondat vagy bekezdés önálló ritmikai egységként kezd el működni, és vagy kihúzza az ember, vagy megpróbálja hozzá igazítani a többit, ezekből a kísérletekből születnek a rossz regények, és főleg abból a tévképzetből, hogy az írás munka, aki dolgozni akar, dolgozzék, nem bánom. Pedig az írás játék. Amikor ezt az ember megérti, elengedi a formát, és a nyelv működni kezd. Márainak is, Hamvasnak is ehhez kellett az emigráció, az a tudat, hogy nincs már reálisan megszólítható olvasó, nincs elvárás meg számonkérés, bár a magány semmivel sem elnézőbb. 1946 után ők már csak maguknak írnak. Brodskij beszél később az emigráció lélektanáról: akiknek írnia, azokhoz nem jut el, akikhez eljut, azok mindezt tudják. A 20. században író és olvasó intimitását tönkretették, a diktatúrák a maguk eszközeivel, a kapitalizmus a sajátjaival dolgozik ezen, túl sokáig nem jó az irodalmi és főként a média-térben lenni, ezt mindenki érzi, de aki nem volt sose benne, nem is tud kivonulni, mert honnan? A siker és a megbecsülés nem jutalom, csak mézesmadzag, azt hiszi a delikvens, hogy a végén van valami. *A magamnak írok, hogy el ne felejtsem*, az egyik legkeményebb aszketikus gyakorlat. Az aszkéta a test redukálásával akar eljutni a lényeghez, legyen az bármi. Aki a fióknak ír, az hova igyekszik? Az mit akar? Minden kezdő novellista tudja, hogy a siker igazi pillanata az, amikor kész van a férc, amikor az ember úgy érzi, hogy kitette a pontot, és a mű olyan, amilyen, jöhet rá a szerkesztői meg a kritikai úthenger. Nem egyszerű idáig elérni, mert mindig kívülről várjuk a megerősítést. Aki viszont elér ide, tudja, hogy az írás (munka vagy játék) nem minden, a siker (van vagy nincsen) olyan, mint a falat kenyér, fontos, de lehet nélküle is. Ki hitte volna?! Az ember aztán visszaneéz, hogy mi volt ebben ilyen nehéz? Saját magamat látni, hogy hol tartok, vagy hol sem tartok még, avagy ötszáz évre volna még szükségem, mondja Hamvas. A bölcsesség, a belátás, a józan paraszti ész nem egy cél, amit el lehet érni. Hanem vajon mi? Amikor Márai azt mondja, hogy Tamási Áron virágos nyelven beszél, de Tamási Gáspár mondja ki az igazságokat, haladó transzilvanistaként felvihogtam. Túl az óceánon ezt milyen könnyű volt kimondani, és itt még mindig milyen nehéz. A polgárban mindig van kis lenézés a parasztra, a falu iránt, Márai deklarált öntudata engem megmosolyogtat, éppen vége van a polgári kultú-

rának, ő is tudja, mikor ezt az öntudatot megírja, nem is veszi észre, hogy ez is krúdyzmus. Hogy emblematikus íróvá avatják, és kik, az már groteszk, és hogy utána Wass Albert jön emblémának, az mindent elmond a kortárs magyar kultúrharc nivójáról. Hamvas Bélát érdekes módon ebből kihagyták, próbálták ugyan bevonni, de nem sikerült, már nem volt annyira érdekes, mert a magyar társadalom alapvetően vallástalan, Hamvas pedig fontosságot tulajdonít mindannak, amit ma jobb híján a vallástudomány köpenye alá szeretünk besöpörni. A mai magyar közgondolkozást Verne Gyula világnézete határozza meg, idegen tőle minden spirituális vonás, de a magyar materializmus is felszínes, mint a falusi ember lelkivilága. Összevesztem a pappal, tehát Isten meghalt, Móricz tud erről sokat. Hamvas ennél mélyebb, ő a vallásos imposztorságot gyűlöli, a papi csalást, mint Nietzsche. Márait nem érdekli a vallás, bár aki olvasta a *San Gennaro vére* című regényt, és látta San Gennaro vérét, az mást fog mondani. Márai pontosan tudja, hogy mi (volt) a vallás ott, ahol hisznek. Egy lépés választja el az élménytől, íróként mindig könnyebb részt venni és részesülni, mint polgárként, íróként az ember magáért felel, és az olvasónak tartozik felelősséggel, polgárként egy egész osztálynak, ő még ilyen régimódi. Amikor II. József felszámolta a szerzetesrendeket, gyakorlatilag minden magyar spirituális hagyomány megszakadt, nincs az a restauráció, ami vissza tudná jogaiba állítani, mélyen szántó kollektív hitélmény nincs többé. A marxisták már szűz terepre léptek, nem is lett a magyar ateizmusból sosem igazi vallás, nem volt rá szükség. Utólag Hamvasnak sem akadt már dolga ezen a területen, és ez jó. Megúsztuk, úgymond, nem néznek hülyének miatta, de azért gyanús. Az ember ne hencegjen a metafizikai élményével, ez ma már a pszichológusra tartozik csak, ahogy Nietzsche jövendölte, a pszichológia veszi át a metafizika és a vallás helyét, nem azért, mert hiszünk vagy sem, hanem mert az emberi létezésben van valami elintézetlenség, és ezt mindenki tudja. Ennek a két öregúrnak ez a feltétel nélküli közös pontja, megtudni azt, amit mindenki tud. Amikor találkozhatnak, nincsenek jóban egymással, és amikor jóban is lehetnének, már nem találkoznak, az egyikről lekopik az osztálytudat, a másiktól a misztikum. Megmarad a bölcsesség és a magány, San Diego és Tiszapalkonya – két monumentális életmű. A magány mágikus állapot, és mindig jelen van, nem társadalmi kirekesztés, nem is elfordulás, hanem egzisztencia. Aki nem élte át, nem jut el a bölcsességig.

A derű a bölcséségen is túl kezdődik.

NÉVJEGY

Idrom distichon Arhy Joldán
Bach

Jó belepompásodni a régi barock raggásba,
bár a rezgényesgünk is hamarabb kiderül.

Győzelem

Győz a minősa, sa komponálós nőféjelen dőnőd
érzetenyéggel iterszeli kőnyeresed.

Papucs

Fenséjemez vagy látszidni, de csak kőnyes vagy.
Raggda kőnyesed, svedd sima a strandpapucsod!

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Communitas Alapítvány,
Bethlen Gábor Alap, Iskola Alapítvány
Petőfi Kulturális Ügynökség – Magyar Kultúráért Alapítvány

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)365-801946; E-mail: lato.szerk@gmail.com; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrzi meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 120, fél évre 60, negyedévre 40 lej. Előfizetéseket a szerkesztőségben vesszük föl, valamint a <https://www.lato.ro/elofizetesek> oldalon.

ISSN 1220-5982